

DE LAATSTE HOOP...

Het evangelie onder Russische gevangenen

GEORGI VINS

Tweede druk, DEN HERTOG BV

1e druk 1986 2e druk 1989

**Het manuscript werd beschikbaar geteld door
de stichting Friedensstimme Nederland' te Gouda**

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2020**

Inhoud

Ten geleide....2

1. Op transport...3
2. Het Testament van Viktor ontdekt...7
3. De rode streep...11
4. Ons dagelijks leven in het kamp...16
5. Opnieuw een Evangelie in het kamp? ...20
6. Mijn gezin op bezoek... 25
7. Twee Evangeliën...31
8. De kracht van het Evangelie...35
9. Tijdens transport wonderlijk bewaard...39
- 10.Mijn ontvangst in een cel met zware criminelen...42
- 11.Het Evangelie in de hand van moordenaars 47

Naschrift...52

Ten geleide

Georgi Vins is een van de bekendste slachtoffers van de christenvervolging in de Sovjetunie. Vervolging is in zijn familie een tragische traditie geworden. Toen Georgi nog maar twee jaar oud was begon voor zijn vader de weg van het lijden met een arrestatie. Georgi en zijn moeder hebben hem nooit meer terug gezien; hij stierf dertien jaar later een onbekende dood in een van de Siberische strafkampen. Zijn moeder, die na hun uitwijzing ook in ons land grote bekendheid kreeg, bracht op 64-jarige leeftijd drie jaar door in een Russisch strafkamp. Georgi Vins zelf werd tweemaal veroordeeld en van zijn vrijheid beroofd. Zijn zoon Peter werd reeds op jeugdige leeftijd gearresteerd en veroordeeld. Aan het lijden van dit gezin, dat over de gehele wereld aandacht kreeg, kwam in 1979 een abrupt einde toen Georgi Vins op persoonlijk initiatief van president Carter van Amerika werd 'geruild' voor Russische spionnen.

Georgi Vins is geboren en opgegroeid in Siberië. De opvoeding door zijn godvrezende moeder werd door de Heere gezegend, waardoor hij op zestienjarige leeftijd kwam tot een levend geloof in God. Hij sloot zich aan bij een Evangelische Baptistengemeente in Omsk. In 1946 vertrokken Georgi en zijn moeder Lydia naar Kiev. Daar hebben ze meer dan dertig jaar gewoond.

In 1952 trouwde hij met Nadeshda Lasaruk. Twee jaar later studeerde hij af aan het politechnische instituut te Kiev en werd electro-ingenieur.

Naast zijn dagelijks beroep werd hij toegelaten als predikant in de gemeente. In de tweede helft van de jaren '50 werd de situatie van de gelovigen steeds moeilijker. Veel bedehuizen en vergaderzalen werden door de overheid, onder verschillende voorwendsels, gesloten. De gemeenten die overbleven werden sterk begrensd. Zo gebeurde het op een dag dat het echtpaar Vins door een diaken de toegang tot de vergaderruimte werd geweigerd, omdat het kinderen bij zich had.

De toestand werd ondragelijk. Veel oprechte gelovigen konden zo'n gemeentepraktijk niet aanvaarden. Had de Heere Jezus zelf niet gezegd: "Laat de kinderen tot Mij komen en verhindert ze niet?" Als antwoord werden de ontevreden gemeenteleden door de kerkelijke tucht buiten de gemeente geplaatst. Dit lot trof ook Georgi Vins. Hij werd, samen met meerdere gemeenteleden, buiten de geregistreerde gemeente gesloten. Dit werd aanleiding tot het vormen van niet-geregistreerde Baptistengemeenten. In deze gemeenten werd Georgi Vins geroepen tot het predikambt. De nieuw ontstane gemeente stelde Vins vrij voor de regionale dienst in de Raad van niet-geregistreerde Evangelie Christenen en Baptistengemeenten. In deze Raad werd hij tot secretaris gekozen. Voor hem betekende dat een zwervend bestaan, waarbij hij slechts zelden zijn gezin, in het diepst geheim, kon ontmoeten, omdat hij door de overheid werd gezocht. Hij werd dan ook in 1966 gearresteerd en tot drie jaar vrijheidsberoving veroordeeld. Na zijn vrijlating leidde hij opnieuw een zwervend en rusteloos bestaan. Vins zette ondergronds zijn werk in dienst van de gemeente des Heeren voort. In 1974 volgde opnieuw een arrestatie. Georgi werd veroordeeld tot vijf jaar strafkamp met streng regime. Aansluitend daarop zou hij vijf jaar doorbrengen in een verbanningsoord. Zover kwam het niet. In april 1979 werd hij uitgewezen naar de U. S.A. Zijn gezin, vrouw en vijf kinderen, en ook zijn oude moeder mochten hem enige tijd later naar Amerika volgen. Het gezin vestigde zich in Elkhart (Indiana).

In opdracht van de gemeenten die Vins in Rusland achterliet, vertegenwoordigt hij nu in het buitenland de niet-geregistreerde E.Ch.B.-gemeenten. In die hoedanigheid zet hij zich onvermoeibaar in voor hen die lijden om het vrijmoedig getuigenis van de Naam van Christus.

Dit boek gaat niet zozeer in op de intense problematiek rondom de registratie van de christengemeenten in de Sovjetunie. Het niet-registreren van de gemeente is namelijk

de oorzaak van de gevangenschap van veel christenen en het diepe leed dat veel christengezinnen treft.

De schrijver laat ons in alle eenvoud zien hoe de Heere over Zijn gemeente waakt en voor Zijn kinderen zorgt. Dát is het wondere geheim waardoor de kerk in Rusland staande kan blijven in de wrede vervolgingen, waarin zij zich nu al zoveel jaar bevindt. De formuleringen en uitdrukkingen zijn hier en daar niet zo calvinistisch. Bepaalde dingen zouden wij anders zeggen. We hebben die bewust niet willen 'wegvertalen'.

De inhoud van dit boek is een eenvoudig getuigenis van iemand die in Rusland is opgegroeid en door de 'school van het lijden' gevormd is. Hoe kostbaar is een stukje van de Bijbel voor een Russische gevangene. Het stelt ons de vraag: wat is onze troost? Wat betekent de Bijbel voor ons en hoe gaan wij daarmee om?

Gouda, oktober 1986 M.J.Uijl

1. Op transport

Behalve de bewakers, zitten wij met z'n tweeën in de Zwarte Raaf: Anwar en ik. De 'Zwarte Raaf, dat is een speciaal voertuig voor het transport van gevangenen. Meestal heeft het een vrij grote ruimte voor tien tot vijftien gevangenen en één of twee heel kleine éénpersoonscellen voor bijzonder gevaarlijke recidivisten (misdadigers bij herhaling). De wacht in de Zwarte Raaf bestaat uit twee tot drie, met machinepistolen bewapende soldaten, die door een stevig hek van de gevangenen gescheiden worden.

We worden naar een kamp in het noorden gebracht. Eigenlijk zitten we al in het noorden, in Jakoetsië, ongeveer zesduizend kilometer van Moskou. Maar we worden nog verder gebracht. Anwar bevindt zich in de ruime cel, zonder handboeien; ik echter in de speciale nauwe éénpersoonscel, die voorzien is van een metalen deur. Mijn handen zitten stevig vast in stalen handboeien. De wachtcommandant waarschuwt mij voordat wij plaatsnemen in de Zwarte Raaf: "Pas op ! Haal geen grappen uit! De wacht schiet zonder voorafgaande waarschuwing." En daarbij richt hij zijn machinepistool op mij.

Anwar is erg verbaasd en vraagt: "Georgi, waarom behandelen ze jou zo?"

Hij weet al dat ik een gelovige ben en dat mijn schuld ligt in de verkondiging van het heil in Christus. Anwar zelf zit al tien jaar gevangen. Hij is moslim en, net als ik, ongeveer vijfenvierzig jaar oud. Anwar is klein van postuur, stevig gebouwd en heeft een groot hoofd met afgeschoren haar; hij wordt al duidelijk grijs. Onder z'n grote arendsneus heeft hij een ruige zwarte snor. Hij spreekt Russisch met een harde stem, echter met een sterk accent, dat een bewoner van de Kaukasus verraadt.

Zo'n tien dagen geleden heb ik met hem kennis gemaakt, reeds

Een foto van de familie Vins. Kort voor het overlijden van Lydia Vins, in mei 1985, werd deze opname gemaakt.

hier in het noorden. In de stad Bakoe aan de Kaspische Zee heeft Anwar een officier van justitie vermoord en daarom werd hij tot vijftien jaar gevangenschap veroordeeld.

Maar ook in het kamp heeft hij al enkele avonturen beleefd.

Eén of andere gevangene heeft hij met een mes verwond en een andere bij een vechtpartij met een stuk ijzer de hersens ingeslagen. Anwar wordt gerekend tot de zeer gevaarlijke gevangenen. Meestal vervoeren ze hem met handboeien om en nu is hij er uiterst verwonderd over, dat hij van dit 'voorrecht' beroofd is.

"Georgi !" schreeuwt Anwar opnieuw tegen mij. Hij schreeuwt nog iets, maar ik kan maar een gedeelte van zijn woorden verstaan. "Het blijkt dat jij nog gevaarlijker bent dan ik !"

Ik kan hem niet antwoorden, het lawaai van de motor hindert me. Bovendien ben ik in mijn éénpersoonscel van de rest van de wereld geïsoleerd.

De auto rijdt hortend en stotend over een zeer oneffen weg. Hier en daar ligt nog sneeuw, hoewel het al mei is. We worden naar het kamp Bolsjaja Marcha gebracht, dat zo'n honderd kilometer verwijderd ligt van het oude kamp, in de omgeving van de stad Pokrovski. Door de slechte weg zal de rit zo'n drie tot vier uren duren.

Door het kleine venster in de deur van mijn cel zie ik twee soldaten en achter het hek Anwar. Ze hebben het ergens over. Anwar verklaart hen iets en wijst met zijn hand in mijn richting. Het is mij duidelijk dat de soldaten jonge mannen zijn, die niet te beslissen hebben hoe, met of zonder handboeien, en waarheen ik getransporteerd wordt. Dat maakt de KGB uit. Voor de KGB ben ik een zeer gevaarlijke misdadiger, gevaarlijker dan Anwar.

Eens, toen ik me nog in de noordelijke Oeral bevond, zei een kampcommandant tegen mij: "Het was beter geweest als je, in plaats van gelovige, een dief of een moordenaar zou zijn."

Tien dagen geleden was ik, onder bewaking, vanuit Kiev naar het noorden getransporteerd en in een kamp met streng regime ondergebracht dat bestemd was voor gevangenen die reeds eerder werden veroordeeld. Naast het kamp bevond zich een grote fabriek voor gewapend-beton constructies. Daar werden panelen, balken en andere materialen vervaardigd, bestemd voor de bouw van huizen in het noorden. De fabriek werd bewaakt door eenheden van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en bovendien nog beveiligd door prikkeldraadversperringen en alarminstallaties; soldaten met machinepistolen en grote afgerichte honden maakten de bewaking compleet.

's Nachts hoorde je vaak schoten boven het kamp. Dan schoten de soldaten vanaf de wachttorens in de nachtelijke hemel, om de gevangenen die aan een ontsnapping dachten, eraan te herinneren wat er bij een vlucht poging gebeuren kon.

In de fabriek waren ongeveer tweeduizend gevangenen en vijfhonderd vrije arbeiders tewerkgesteld. Er werd vierentwintig uur gewerkt, in twee ploegen. Elke gevangene werkte in een ploeg niet minder dan tien uur. Tweemaal per dag, 's morgens en 's avonds, leidden soldaten een grote colonne van bijna duizend gevangenen vanuit de woonzone langzaam over het twee kilometer lange traject naar de fabriek. De colonne was daarbij omringd door honden.

Toen ik voor de eerste keer in de fabriek kwam, was de chef van de elektro-afdeling (een vrije arbeider) erg blij over mijn komst. Hij was een jonge man van ongeveer vijfentwintig jaar, zonder enige speciale technische opleiding.

Hij wist al dat ik elektro-ingenieur was. "U gaat ons helpen om de elektrische installatie van de fabriek op tekening te zetten en de technische documentatie in orde te brengen. Hoe we zonder tekening kunnen werken, dat begrijp ik zelf niet."

Ik ben een gevangene en ik kan niet zelf uitmaken waar ik zal gaan werken en wat ik ga doen. Tijdens mijn eerste straftermijn, in de noordelijke Oeral, werkte ik in het bos, in het gebied waar hout gekapt werd. 's Winters vroom het 60° Celsius en er lag zeer veel sneeuw. De gevangenen gingen letterlijk in de sneeuw ten onder en konden slechts met grote moeite de werkplaats bereiken. 's Zomers was het een rijk van muggen en ander

ongedierte. Daar was geen ontkomen aan, noch in het bos, noch in de woonbarakken en er was ook geen enkel middel om zich daartegen te beschermen. Gezicht, hals en handen zwollen op van de ontelbare beten. In de herfst en lente viel er een koude regen. Werken moest je onder bewaking van soldaten, steeds in de open lucht in het bos. Constant liep je met koude, natte kleding en nat schoeisel ! Het hele lichaam was voortdurend met pijnlijke zweren bedekt, veroorzaakt door onderkoeling.

Nu kreeg ik in de fabriek een lichte, ruime kamer met een bureau, een tekentafel en een kast voor tekeningen en technische documenten. Wat was ik blij dat ik enkele uren alleen in deze kamer kon blijven. Het is erg zwaar om dag en nacht onder mensen te zijn, geschreeuw te moeten aanhoren en getuige te zijn van scheld- en vechtpartijen tussen gevangenen.

Nu kon ik de tekeningen aan de kant leggen en enkele keren rustig alleen tot mijn Heere bidden. Ik kon ook vrij door de vele fabriekshallen lopen en kennis maken met de werking van de elektrische apparaten en met mensen. Maar als het niet om zuiver technische zaken ging, dan zocht ik naar gelovigen, mijn broeders in Christus.

De gevangenen vroegen mij vaak: "Waarvoor ben je veroordeeld, Georgi?"

"Om mijn geloof in God", gaf ik dan graag ten antwoord en dan vertelde ik hun hoe mijn hoop op de Heere gevestigd was. Maar na enige dagen van mijn verblijf in het kamp, ontbood één van de officieren van de Speciale Afdeling mij op zijn kantoor. Hij was in feite de KGB-medewerker in het kamp. Een kleine, magere man met een ijle, piepende stem.

"Ons is bekend", zei hij, en daarbij keek hij me vijandig in de ogen, "dat u in de fabriek een geheime drukkerij wilt opbouwen voor het drukken van religieuze brochures. Wij zullen dat niet toelaten. We zullen u in de strafcel stoppen en u laten wegteren."

"Ik begrijp niet waar u over spreekt", antwoordde ik. "Welke drukkerij? Welke brochures?"

De officier sloeg met zijn kleine vuist op tafel. "Draai er niet om heen ! U bent een gevaarlijke recidivist. Honderden ogen van onze mensen zullen in het kamp op u letten, bij elke stap die u zet, zowel in de woonzone als in de fabriek. En probeert u niet te bidden, spreek met niemand over God."

Hij deed moeite om met een lage stem te spreken, die hij eigenlijk niet had en daarom klonk zijn stem niet verschrikkelijk, maar belachelijk.

"Wat die drukkerij betreft, kan ik u heel eerlijk zeggen, dat het nooit in me opgekomen is om in het kamp een drukkerij op te bouwen. Dat is immers praktisch onmogelijk. Wat echter het gebed aangaat, zo is het mijn recht om te bidden. Ik ben een gelovig mens en ik zal in God geloven en tot mijn God bidden voor het kamp en voor u persoonlijk, dat de Heere u bekering en redding van uw ziel schenken wil", antwoordde ik de officier rustig.

"Waagt u het niet om voor mijn ziel te bidden", loeide de officier. "Van dit gesprek zult u nog spijt hebben", riep hij me na toen hij mij liet gaan.

En nu werd ik met handboeien om naar een ander kamp gebracht. Wat stond me te wachten? Toen de soldaten ons uit de Zwarte Raaf losten en meenamen naar het nieuwe kamp, keek Anwar naar mijn geboeide handen. Hij zag hoe onaangenaam het voor mij was om de zak met persoonlijke spullen vast te houden.

Hij schudde zijn hoofd en zei: "Georgi, ik ben een moordenaar, ik ben een recidivist, zo staat het in mijn papieren. Ik loop hier zonder handboeien. Maar jij, een ingenieur, een gelovige, loopt met handboeien om. Ai, ai, wat is dat slecht, wat ze met je uithalen. Jij bent een man Gods, jij hebt niemand neergeslagen, je hebt niemand met een mes verwond. Ai, ai, ai, wat is het toch slecht, wat ze doen."

Zo werd ik direct met handboeien om naar de wacht gebracht. Het kamp heette Bolsjaja Marcha, naar de naam van een kleine rivier in de buurt van het kamp. In het

wachtgebouw bevonden zich de kampcommandant en de dienstdoende officier. Het was al zo'n tien uur in de avond. De bewakers overhandigden de pakketten met de dossiers van Anwar en mij.

De commandant opende de pakketten, las wat in de dossiers en zei toen tegen de soldaten: "Breng ze maar terug, ik neem ze niet. Ik heb al parasieten genoeg", zo typeerde hij Anwar en mij. Maar onze wacht-officier protesteerde: "Ik heb opdracht gekregen om ze bij jullie in Bolsjaja Marcha te brengen. Neem ze aan!"

"Ik zal ze niet aannemen", beet de kampcommandant van zich af.

"Die ken ik", en hij wees naar Anwar, "die is reeds door al onze kampen in het noorden gegaan. En wie is dat, waarom heeft hij handboeien om?" vroeg de commandant en wees naar mij.

"Ik heb opdracht om hem uitsluitend met handboeien om te transporteren", verklaarde de officier.

"Waarin bestaat uw misdaad, waarvoor bent u veroordeeld?" wendde de kampcommandant zich tot mij.

"Ik ben een christen en om mijn geloof in God ben ik voor tien jaar van mijn vrijheid beroofd", gaf ik als antwoord.

"Baptist?" wilde de kampcommandant precies weten. "Ja, baptist", zei ik.

"Breng ze maar terug ! Uitgerekend zo'n baptisten-agitator ontbrak er nog aan ! Een mooi stelletje !" Daarbij wees de kampcommandant naar Anwar en mij.

"Een moordenaar en een baptist. Ik neem ze niet", herhaalde hij en verliet het wachtlokaal.

De officier die ons gebracht had nam plaats bij de telefoon, belde ergens heen en deed vervolgens een poging om de dienstdoende officier het een of ander duidelijk te maken. De dienstdoende officier, op zijn beurt, belde ook ergens heen. En wij stonden te wachten op ons lot.

We waren erg moe en het was ons om het even, naar welk kamp we gebracht zouden worden. De hoofdzaak was voor ons dat we zo snel mogelijk ergens konden gaan liggen om te slapen. Eindelijk, na ongeveer een uur, nam de leiding ons toch aan. De handboeien werden me afgedaan. De kampsoldaten onderzochten onze spullen en ook ons persoonlijk. Daarna nam één van de soldaten ons mee naar de woonbarakken.

In het nieuwe kamp werd ik ondergebracht in de barak voor de elektriciëns en tegelijk ingedeeld in de elektriciënsbrigade. Naast de woonzone bevond zich een baksteenfabriek, waarin de gevangenen werkten. De fabriek stond in een dal, op een erg lage plek, bijna in het moeras. Er omheen lag modder en water. Je liep er voortdurend met natte, koude voeten. Ook was je er constant verkouden. Het was een klein kamp met slechts zevenhonderd gevangenen. Het eten was er slecht, het brood niet gaar, niet doorbakken. Maar het ergste was nog het water: het was sterk mineraalhoudend en het was niet te drinken.

De woonbarakken waren overvol en 's nachts hing er een onvoorstelbaar bedompte lucht: in elke barak bevonden zich honderd tot honderdvijftig gevangenen. Ze sliepen op ijzeren stapelbedden. Op elk bed lagen planken met daarop een dunne matras en een dunne deken, zelfs in de koude, noordelijke winternachten.

2. Het Testament van Viktor ontdekt

In de eerste dagen van mijn verblijf in het kamp had ik geen papier en enveloppen, ook geen potlood of pen. Ik moest met niets en op niets een brief aan mijn familie schrijven om hun mijn nieuwe verblijfplaats mee te delen.

De mensen om me heen waren onbekenden. Op een avond ging ik, na het werk, een

barak-kamer binnen. Op dat tijdstip zag ik daar slechts een man of drie. De meeste gevangenen stonden te roken in de hal of ze hadden hun bezigheden op de binnenplaats van het kamp, gebruikmakend van het 'vrije' uurtje, wat we 's avonds hadden.

Vlak bij mij lag er één op het bovenste bed: een jonge man van twintig tot tweeëntwintig jaar; ik had hem eerder gezien tijdens het werk in onze elektriciensbrigade. Hij was aan het lezen. Ik ging naar hem toe en wilde hem een blad papier en een pen vragen, om een brief naar huis, aan mijn familieleden te schrijven.

Toen ik bij hem kwam wierp hij snel een blik op mij en verstopte ogenblikkelijk een boekje onder zijn kussen. Maar in een fractie van een seconde kon ik vaststellen wat voor boek hij las: het was een Nieuw Testament ! Natuurlijk, deze man wist nog niet wie ik was, waarom ik veroordeeld was en dat ik een gelovige was. Hij wist alleen maar dat ik een nieuwe gevangene in het kamp was.

Voor mij was het echter een grote verrassing om hier in dit noordelijke kamp een Testament aan te treffen, en dan nog wel in de handen van een jonge gevangene. Bijna had ik uitgeroepen: "Gij, grote God, hoe heerlijk zijn Uw wegen ! Zelfs tot in de donkerste plaatsen op aarde dringt Uw Woord door !" Maar wie was hij, deze gevangene die het Testament las? Mijn broeder in Christus? Mijn toekomstige vriend? Op zijn gezicht

las ik een duidelijke ontevredenheid. Ik had hem in zijn aangename en geheime bezigheid gestoord.

Afwachtend en duidelijk wantrouwend keek hij me aan. Het leek mij alsof zijn ogen opgewonden vroegen: "Wat wil je van mij? Wie ben jij? Heb je het Testament gezien en zo ja, ga je me nu bij de kampleiding aanbrenge?"

Ik verontschuldigde me, maar liet niet merken dat ik het boek opgemerkt had en zei: "Ik ben met het laatste transport meegekomen en ben pas twee dagen in het kamp. Ik zou graag aan mijn familie een brief willen schrijven, maar ik heb geen papier en geen enveloppen, niet eens een pen. Zou jij me daaraan kunnen helpen?"

"Goed", antwoordde mijn nieuwe kennis en sprong van zijn bed. Hij was een magere, lange jongeman met een zeer levendig gezicht en sprekende bruine ogen.

Hij was erg correct gekleed. Hij droeg een schone zwarte broek van het kamptype en had een blauw hemd aan. Op zijn hoofd had hij, net als de andere gevangenen, geen haar: hij was volgens kampmodel geschoren.

Uit zijn nachtkastje haalde hij enkele blaadjes papier, gaf mij een envelop met een postzegel en een balpen.

Ik bedankte hem. Hij keek me nu niet meer wantrouwend aan en hij vroeg: "Waar kom je vandaan? Waarvoor?"

"Ik kom uit Kiev", zei ik. "Ik ben een gelovige, een baptist en om mijn geloof ben ik tot tien jaar vrijheidsberoving veroordeeld. Dit is mijn tweede termijn al. De eerste keer heb ik, ook om mijn geloof, drie jaar doorgebracht in de kampen van de noordelijke Oeral."

Nu keek hij me al met belangstelling aan. "Om je geloof?" zo vroeg hij.

"Ja", zei ik.

"En waarvoor ben jij veroordeeld?" vroeg ik aan hem.

"Voor iets anders", antwoordde hij met een droevige stem. Op dat moment kwam een groep gevangenen luid pratend de kamer binnen. Direct verliet ik de kamer en met een handgebaar nam ik afscheid van mijn nieuwe kennis. Ik begaf me naar mijn eigen verblijf en ging de brief schrijven.

Wat is het kostelijk voor een gelovige, om in deze aardse zondewoestijn, en zeker in het kamp, een mens te ontmoeten die de waarheid in het Woord van God zoekt. Wie is hij? Waarom is hij hier? Blijkbaar niet om het geloof; hij had immers zelf gezegd: Voor iets anders. En nu is hij hier en leest in het geheim het Nieuwe Testament. Hoe komt hij

daaraan? Wat gaat er in zijn ziel om? Ik moet voor hem bidden.

De volgende avond had ik, na het werk, een gesprek met m'n nieuwe kennis. Ik wist al dat hij Viktor heette, dat hij tweeëntwintig jaar oud was en dat hij twee keer wegens bankroof veroordeeld was. Hij bevond zich al drie jaar in het kamp; zijn straftermijn bedroeg vijftien jaar.

"Met gelovigen ben ik goed bekend", zo begon hij toen we elkaar weer ontmoetten. "Ik heb twee gelovige tantes. Eén van hen was lerares aan een school, ze gaf wiskunde. Maar omdat ze in God geloofde, hebben ze haar ontslagen. Nu werkt ze als een eenvoudige arbeidster in een fabriek. En mijn tweede tante is ook gelovig. Mijn moeder bevindt zich op een keerpunt in haar leven. Ze heeft in haar persoonlijk leven veel door moeten maken toen vader ons verliet. Vader was een zuiper. Hij sloeg moeder en ook ons vaak en wij waren erg bang voor hem. Moeder moest erg hard werken om ons op te kunnen voeden. Ze was zelden thuis, steeds aan het werk. Mijn oudere broer en ik zijn op straat opgevoed. Moeder en mijn gelovige tantes wisten niet wat ik uitspookte. En nu ben ik hier. We woonden in Siberië in de kleine stad K. Daar zijn gelovigen; ze komen in hun huizen samen om te bidden. Velen van hen ken ik erg goed. Vaak worden ze door de militie uiteen gejaagd. Mijn moeder bezoekt ook zo nu en dan de samenkomsten. Ik ben er ook enkele keren geweest."

Viktor vertelde, dat enkele dienaars van de gemeente, die hij persoonlijk kende, gearresteerd waren en zich nu in gevangenschap bevonden. "Maar de gelovigen zijn zeer opgewekte, blijmoedige mensen. In deze gemeente is erg veel jeugd.

Hiermee eindigde ons gesprek op die avond. Hij had echter nog niet gezegd dat hij een Nieuw Testament bezat.

Viktor schreef vanuit het kamp aan zijn gelovige tante een brief, waarin hij ook over mij vertelde.

Spoedig daarop gaf zijn tante antwoord. Het was een zeer warme brief. De tante was wat voorzichtig en noemde mijn naam niet uitdrukkelijk, maar toch uitte zij haar vreugde erover, dat er een gelovige in het kamp was en ze raadde haar neef aan om met mij contact te houden.

De tante maakte zich grote zorgen over het leven van haar neef. Ze wilde dat hij zou breken met zijn zondige, misdadige leven en dat hij gelovige zou worden.

Viktor leefde op, toen hij over zijn tante vertelde. "Denk je eens in, ze is aan de universiteit afgestudeerd en is gelovige geworden. Ze is een echte gelovige. Toen de autoriteiten haar voor de keus stelden: arbeid in je beroep of God, heeft ze als antwoord gegeven: God. Daarop werd ze ontslagen en ze heeft nooit meer toestemming gekregen om les te geven."

"Je tante is een geloofsheld. Maar hoe kwam het dan zover, dat ze haar om haar geloof ontsloegen? Wanneer is dat dan gebeurd?" vroeg ik aan Viktor.

"Ongeveer twintig jaar geleden", antwoordde Viktor. "Haar man was ook gelovig", ging hij verder, "hij werd nog vóór de oorlog gearresteerd en zo is hij ook in de gevangenis als gelovige gestorven."

Enthousiast vertelde Viktor over zijn oom, die hij nooit gezien had en hem alleen maar kende uit de woorden van zijn tante en zijn moeder. Hij was een prediker van het Evangelie geweest en, zoals tante vertelde, een zeer goede. "Veel gelovigen herinneren zich hem nu nog. Ik heb groot respect voor echte gelovigen", zei Viktor.

"Hebben ze ook kinderen gehad?" vroeg ik.

"Nee", antwoordde Viktor. "Toen vader ons verliet, wilde tante mij eerst, om mij op te voeden, bij haar in huis nemen. Maar ik wilde niet, jammer eigenlijk. Ik zou nu een ander mens zijn en geen misdaden begaan hebben", zei Viktor nadenkend.

"Viktor", zei ik toen tegen hem, "je kunt toch ook nu nog een ander mens, een nieuw mens in Christus worden. De Heere heeft je lief, Hij is voor je gestorven en Hij wil je

vergeving schenken van zonden en een nieuw leven. Geef Hem slechts plaats in je hart." Ongeveer een dag later vertelde Viktor mij van het Nieuwe Testament. "Ik heb een Testament, wil je het lezen?"

Het was mij duidelijk dat ik de eerste tijd in het kamp in de gaten gehouden werd. "Dank je wel voor je aanbod, ik houd veel van dit boek, maar ik moet er nu van afzien, omdat er tientallen gevangenen op me letten, die elke stap van mij waarnemen; liever wat later ! We moeten het Testament goed bewaren, in de eerste plaats voor jezelf."

Viktor zei dat hij het Testament niet alleen las. Ook zijn vriend, een gevangene die, net als wij, in de elektriciënsbrigade werkte, had er belangstelling voor.

"En hoe is het Testament nu bij jou terecht gekomen?" vroeg ik aan Viktor.

"Tante heeft het me vorig jaar bij een bezoek gegeven en ik heb het in z'n geheel het kamp binnen kunnen brengen."

"Wat een wonderlijke tante is dat toch !" zei ik tegen Viktor. "Wat zijn er toch veel van zulke geloofshelden in de vervolgde broederschap van Christus. Vele jaren dragen ze, te midden van zware beproevingen, het zuivere licht van de leer van Christus verder en blijven Hem trouw."

's Avonds bad ik vurig voor Viktor; ik dankte de Heere voor zijn oom en tante, voor de vervolgde broederschap van Christus, die de Heere trouw blijft en die moedig en offerbereid is. Ik dankte de Heere dat Hij ook mij aan deze broederschap toegevoegd had.

Twee weken na mijn aankomst in het kamp vond er een doorzoeking van het hele kamp plaats. Dat gebeurt ongeveer één keer per jaar. 's Morgens vroeg werden alle gevangenen met hun persoonlijke spullen uit hun barakken gehaald en naar het terrein in het midden van het kamp gejaagd.

Hebben de gevangenen dan veel bezittingen? Zo zou men kunnen vragen. Ze hebben hun matras en hun deken en die zijn nog niet eens van hunzelf. Bovendien bezat ik nog een gewatteerd jack, zoiets als een gevangenisjas en een broek en een jasje van zwart katoen als speciale kampkleding. Verder had ik een beker en een aluminium lepel. En dat was dan ook alles wat een gevangene bezat.

En nu ondergingen de zeventien gevangenen met hun spullen een grondige doorzoeking. Ze moesten hun spullen vlak vóór de soldaten op de grond leggen. Zorgvuldig onderzochten de soldaten niet alleen de voorwerpen op de grond, maar ook de gevangenen persoonlijk. En af en toe moesten ze al hun kleren, behalve ondergoed en schoeisel, uittrekken.

Er waren ook officieren bij. Sommige gevangenen werden persoonlijk door de officieren en ook door KGB-medewerkers onderzocht. Tegelijkertijd doorzochten ongeveer honderd soldaten en officieren de woonbarakken van de gevangenen. Vanuit de barakken werden alle mogelijke papieren, boeken, lappen, vodden en dergelijke naar buiten gesmeten. Direct werd alles op vrachtwagens geladen en uit het kamp afgevoerd. Ik werd onderzocht door KGB-medewerkers, officieren van de Speciale Afdeling in het kamp. Ze controleerden al mijn papieren, mijn akte van beschuldiging en het vonnis, het beddegoed, de kleding, m'n schoeisel. Letterlijk elke lap stof, iedere naad in mijn kleren werd afgetast. De hele tijd zochten ze naar iets. De doorzoeking duurde lang en werd zeer zorgvuldig uitgevoerd.

Bij Viktor ontdekten de soldaten het Testament, wat hij in zijn ondergoed verstopt had. Ze lieten het zien aan de officier die het dichtstbij stond.

"Een Testament !" schreeuwde de officier triomfantelijk en hief het hoog boven zijn hoofd. Op de schreeuw van de officier draaiden velen zich om.

"Verboden ! Hoe kom je eraan?"

De plaatsvervangend kampcommandant die wat terzijde stond, kwam naar Viktor toelopen. "Wie heeft je het Testament gegeven?"

Viktor stond er wat verward bij, de armen naar beneden. Ik stond er vlak bij.

De officieren beëindigden reeds mijn onderzoek.

Allen, op één na, lieten mij staan en liepen weg om het Testament te bekijken.

Een officier zei: "Deze baptist is nog niet goed en wel in het kamp en nu begint hij al met religieuze propaganda" en hij wees naar mij.

Eén van de officieren kwam met het Testament naar mij toe: "Is dat uw Testament?"

"Neen", antwoordde ik.

"Hoe is het dan hier terecht gekomen, wie heeft het in het kamp gebracht?" vroeg hij opnieuw. Ik zweeg.

"Waarom zegt u niets?"

"Wat is er dan voor misdadigs aan het Testament?" vroeg ik hem. "Dat is een Boek van God, de goede, blijde boodschap van de liefde Gods en de redding der mensen."

De groep officieren begon het Nieuwe Testament aandachtig door te kijken en enkele verzen eruit hardop voor te lezen.

Op dat moment kwam de hoogste officier van de Speciale Afdeling erbij, dat wil zeggen de hoogste in rang van de KGB- medewerkers in het kamp. Ook hij nam het Testament in z'n handen en bladerde het door.

Toen vroeg hij, terwijl hij afwisselend naar mij en Viktor keek: "Van wie is nou dit Testament en wie heeft het in het kamp binnengebracht?"

Viktor antwoordde: "Dat is mijn Testament, mijn tante heeft het vorig jaar bij een bezoek aan mij gegeven."

Maar de officieren geloofden hem niet.

Het was die dag heerlijk warm en zonnig, het was al begin juni. De korte, hete Jakoetische zomer was begonnen. Uit het zuiden waren de vogels gekomen, van de Philippijnen, van de Japanse eilanden en vanuit China. Er waren veel vogels. Met hun wondermooie, kleurige veren fladderden ze druk tsjilpend, in vrolijke zwermen langs de hemel.

Na de doorzoeking kwam Viktor naar mij toe; hij was rustig en wanhoopde niet. "Het geeft niet, we krijgen nog wel een Testament ! En ik zorg dat u er ook één krijgt", zei hij tegen mij.

Het voorval met het Testament tijdens de doorzoeking werd onder de gevangenen in het kamp bekend en ze dachten allemaal dat het Testament van mij was.

Vaak kwamen er gevangenen naar mij toe en vroegen: "Vertel eens, wat staat er in het Testament geschreven?" De meesten van hen hadden er nog nooit één gelezen.

Eens vroeg een gevangene mij: "En wat staat er in het Evangelie over China? Is het zo dat China de hele wereld zal overwinnen?"

Juist in die tijd waren er spanningen tussen de Sovjetunie en China. Er waren er ook die vroeger het Testament gelezen hadden en christelijke radio-uitzendingen uit het Westen hadden gehoord.

Eén gevangene, een vroegere zeeman, vertelde mij hoe hij op zijn reizen, in buitenlandse havens, Russische Bijbels en Nieuwe Testamenten aangeschaft en in het geheim mee naar huis gebracht had.

De grootste vraag bij allemaal was echter: "Wie was Christus? Wat zegt het Evangelie over het leven na de dood?"

De belangstelling voor het Woord van God na de doorzoeking, gaf mij de mogelijkheid zeer veel van het eeuwige leven en van de redding in Christus te getuigen.

Na verloop van tijd vormde zich om mij heen een hele kring van gevangenen die graag een Testament zouden willen lezen. Vaak werd ons gesprek over God onderbroken door hun uitroepen: „Konden we dat Testament maar eens lezen ! Wat jij erover zegt is wel goed, maar het zèlf te lezen, dat zou wat zijn !" Ik ging daarvoor bidden en geloofde er vast in dat de Heere mij Zijn heilig Woord in het kamp kon zenden. Maar mij wachtten

nog zware beproevingen, vooral na de ontdekking van het Testament bij Viktor.

3. De rode streep

Om mijn situatie in het kamp zo veel mogelijk te verslechteren en ook om mij continu, letterlijk elke minuut te kunnen controleren, hadden de KGB en de kampleiding mij officieel tot een bijzonder gevaarlijke misdadiger verklaard, die de neiging had om uit het strafkamp te ontsnappen. Ik kreeg de zogenaamde 'rode streep'.

Op een avond na het werk werd ik via de kampomroep- installatie naar de wacht geroepen.

Toen ik daar aankwam, waren behalve de dienstdoende officier, nog enkele andere officieren aanwezig.

In hun bijzijn verklaarde de dienstdoende officier mij: "Op besluit van de administratie van de verbeterings-tewerkstellingsinrichting bent u verklaard tot een persoon die de neiging heeft om het kamp te ontvluchten en die daarom onder een bijzondere, voortdurende controle staat." En hij maakte mij de nieuwe regels bekend.

Om de twee uur moest ik me voor controle bij de kampadministratie in het wachtgebouw melden, de voor de nachtrust bestemde tijd niet meegerekend natuurlijk.

"Uw speciale plaats in de barak zal nu naast de vluchtelingen zijn", vervolgde de officier zijn verklaring.

Met vluchtelingen bedoelde hij diegenen, die al eens een ontsnappingspoging uit het kamp ondernomen hadden, maar daarbij betrapt waren of ook wel tijdens de voorbereiding van een ontsnapping ontdekt werden.

"Dat is een speciale plaats bij de ingang van de barak", verklaarde de officier.

"Gedurende de nacht wordt uw aanwezigheid op deze plaats in de barak voortdurend door soldaten gecontroleerd. Slapen mag u slechts liggend op de rug, met het gezicht duidelijk zichtbaar."

Dit kwam zo onverwacht, dat mijn verbazing en verlegenheid waarschijnlijk duidelijk op mijn gezicht te lezen waren.

Eén van de officieren keek mij met een boosaardige glimlach aan en verklaarde: "Zo, u hebt nu zo lang met uw geloof te koop gelopen, dat u de 'rode streep' gekregen hebt. Nu zullen ze allemaal weten dat u een zeer gevaarlijke recidivist bent."

"Maar ik bereid helemaal geen vlucht voor, ik ben geen misdadiger, ik ben een gelovige. Waarin bestaat dan mijn gevaar voor het kamp?" vroeg ik aan de dienstdoende officier. En ik voegde eraan toe: "Ik heb nog nooit gehoord dat men een gelovige een rode streep gaf;"

"Het besluit treedt onmiddellijk in werking !" verklaarde de dienstdoende officier streng.

"Geeft u mij dat besluit eens aan, ik zou het graag zelf willen lezen", vroeg ik .

De officieren begonnen hard te lachen: "Nou, wie geeft nu een besluit van de Speciale Afdeling aan een gevangene? Wat is dat voor een naïef verzoek?"

Maar ik hield vol en vroeg aan de dienstdoende officier: "En u, burger officier, hebt u het besluit dan zelf al gelezen?"

Hij werd wat onzeker en zei: "Ik kreeg opdracht om u het besluit van de rode streep aan te zeggen."

"En u burgers natsjajnik, hebt u dit besluit gelezen?" vroeg ik aan de overige officieren.

Ze zwegen. Toen schreeuwde er een tegen mij: "Wat, weigert u het bevel op te volgen? U staat nu onder de rode streep, u hebt de neiging tot vluchten. De soldaten van de wacht hebben het recht om bij de geringste vluchtpoging op u te schieten. Hebt u dit bevel begrepen? Wat wilt u met deze discussie, u staat onder bewaking, in de ogen van de wet bent u een misdadiger. Weest u voorzichtig, in het hele kamp zijn er maar tien

personen, de allerberuchtste misdadigers, die vluchtneigingen hebben en één van hen bent u."

Ik antwoordde: "Ik zal al uw bevelen met betrekking tot de rode streep opvolgen. Als christen voel ik me verplicht om de overheid in alle dingen onderdanig te zijn, behalve in geloofszaken. Ik moet u echter meedelen dat ik helemaal geen vlucht poging wil ondernemen en dat het besluit van de rode streep niet uw besluit is en ook niet van de kampadministratie, maar het is een besluit van de KGB uit Moskou. En ik beschouw dit besluit als een voorbereiding voor een aanslag op mijn leven."

De officieren sprongen op van hun plaats en begonnen door elkaar heen te scheeuwen: "Dit is ongehoord ! Wat zegt hij? Hij beschuldigt Moskou en de KGB van een aanslag op zijn leven." Ik stond stram in de houding, zoals het een gevangene voorgeschreven was. De officieren kwamen woedend en opgewonden naar me toe en verdedigden de KGB: "Wat heeft dit met de KGB te maken, wat heeft dit met Moskou te maken? Wij hebben besloten om u de rode streep te geven. Uw geloof is gevaarlijker dan elke willekeurige misdaad", schreeuwden ze. De dienstdoende officier wendde zich tot mij en schreeuwde: "Het gesprek is afgelopen, keert u naar de barak terug en neemt u uw nieuwe plaats in. Men zal u aanwijzen waar. Vandaag nog, vijf minuten voor tien, vóór het tijdstip 'taptoe', komt u voor controle bij mij in de wacht. En zo zal het elke dag zijn."

Toen ik in de barak terugkeerde, stelde ik vast dat mijn beddegoed al dichterbij de ingang van de barak was gebracht. Voor 'taptoe', ongeveer tien uur 's avonds, liep ik door het hele kamp heen naar de wacht voor controle.

Toen ik bij de dienstdoende officier kwam moest ik me als volgt melden: "Burger natsjajnik, de verdachte Vins meldt zich voor controle."

De dienstdoende officier nam een bepaald journaal waarin mijn naam geschreven stond en noteerde dat ik in het kamp was en dus nog niet gevlucht was.

Toen keerde ik naar de barak terug. Voordat ik ging slapen bad ik en gaf mij over in de handen van God. Al gauw werd het licht in de barak uitgedaan en de ongeveer vijftig mannen in de kamer sliepen langzamerhand in.

Ik ging op mijn rug liggen zoals de dienstdoende officier mij bevolen had, hoewel ik gewend was om op de rechterzij te slapen. Maar je kon niets beginnen, je moest je aan de nieuwe regels aanpassen. Hoe lang ik sliep, weet ik niet. Plotseling echter werd ik gewekt door het felle licht van een zaklantaarn, die direct in mijn gezicht scheen. Ik werd wakker en verstond eerst niets.

"Naam?" Een onbekende soldatenfiguur boog zich over me heen.

De 'rode streep' en de controle was ik al vergeten. "Hoe is uw naam", vroeg iemand aan mij met een halffluisterende stem en schudde aan mijn schouder.

Ik zei mijn naam.

"Voornaam, vadersnaam, geboortejaar", vroeg de soldaat en vergeleek mijn antwoord met de gegevens op de kaart die hij in zijn hand had.

"Waarom slaapt u op de zij? U moet op uw rug slapen", zei de soldaat en verwijderde zich.

Ik sliep dadelijk in, maar spoedig werd ik weer wakker geschud. "Opstaan !", beval een soldaat, "waarom slaapt u op de zij? Alleen op de rug, het gezicht moet te zien zijn !" En dan volgden weer de vragen: "Naam, voornaam, vadersnaam . . ."

Zo ging het in de loop van de nacht herhaalde malen.

Om zes uur 's morgens ging ik naar de wacht. Uitgerust was ik niet, fysiek was ik volledig uitgeput, maar ik kwam er en meldde dat ik nog niet gevlucht was. Daarop volgden tien uren werken in de fabriek, met iedere twee uur een bezoek aan de wacht. En 's nachts kwamen weer de uitputtende controles met het felle verblindende licht in de ogen en de bevelen om op de rug te slapen.

Spoedig raakten mijn familie en vele gelovigen in de Sovjetunie en in het Westen hiervan op de hoogte. In verband daarmee ontstond er in het Westen een zeer merkwaardig misverstand. Een christelijke zendingsorganisatie in Californië hoorde van de 'rode streep', begreep echter niet wat de bedoeling ervan was en berichtte dat de kampeiding met onafwasbare verf op mijn voorhoofd en gezicht een rode streep geschilderd had.

Ik begrijp de bezorgdheid van de christelijke vrienden in het Westen, waardoor ze het bericht slechts zo konden uitleggen zoals ze het begrepen en zodoende verder verbreid hadden dat ik in het kamp in een uiterst moeilijke toestand verkeerde.

In werkelijkheid was er een rode streep aangebracht in mijn kampdocumenten en op het naambordje dat aan mijn bed bevestigd was.

Zo had ik door deze 'rode streep' noch overdag noch 's nachts enige rust. Het zou beter geweest zijn als ze op mijn voorhoofd of gezicht weet-ik-hoeveel rode strepen hadden geschilderd, als ik daardoor tenminste een nacht rustig had kunnen slapen ! En 's morgens vroeg wachtte mij zware arbeid in de baksteen- fabriek, elke dag tien uur lang. Ongeveer een maand na mijn aankomst in Bolsjaja Marcha werden wij op een vroege zondagmorgen, het was omstreeks vier uur, door een appèl gewekt.

Uit de kampomroep-installatie klonk luid: "Appèl, appèl, alle gevangenen dadelijk voor transport gereedmaken !" Zo klonk het herhaalde keren.

Soldaten en officieren kwamen de woonbarakken binnenrennen en joegen de gevangenen naar buiten: "De barakken uit, snel, de barakken uit !"

Aan soldaten, officieren en aan elkaar vroegen de gevangenen: "Waar brengen ze ons heen? Waarom het hele kamp?"

Eén van de gevangenen schertste: "Moskou heeft besloten om ons allemaal naar de maan te schieten. Ze hebben er genoeg van om zich met misdadigers als ons bezig te houden."

Dat laatste zei hij heel ernstig, bijna fluisterend en alleen dan wanneer er geen officier in de buurt was.

Een andere gevangene verklaarde op dezelfde toon: "We zijn verloren, jongens ! China heeft ons overvallen en voor ons in de kampen is nu het einde gekomen. We worden doodgeschoten." Toen alle gevangenen de barakken verlaten hadden, kwamen er grote vrachtwagens het kamp binnenrijden. De gevangenen werden volgens lijsten in de vrachtwagens geladen en onder bewaking ergens heen gebracht.

Wij, met de rode streep, werden van de overige gevangenen gescheiden en onder speciale bewaking in een afgesloten Zwarte Raaf als laatsten uit het kamp weggereden.

We reden niet langer dan een uur. Het bleek dat ons kamp verplaatst werd naar een oord, ongeveer vijfentwintig kilometer van de stad Jakoetsk. Maar de rode streep hield ik ook op de nieuwe plaats.

Het kamp droeg de naam Tabaga, naar de naam van een kleine rivier, die in de grote Siberische rivier de Lena uitmondt. Bij dit kamp hoorde een grote houtzagerij en het aantal gevangenen in dit kamp bedroeg twaalfhonderd tot vijftienhonderd personen.

Ik werd als elektriciën in de houtzagerij aangesteld. De elektrische installatie verkeerde in een zeer slechte toestand. Daarom stond de zagerij vaak wegens elektrische storingen stil en voor ons elektriciëns was er erg veel werk. Bovendien moest ik door m'n rode streep regelmatig naar de wacht lopen en me daar melden. Mijn werkplaats bevond zich zo'n twintig minuten lopen van de wacht. Daarom moest ik onder het werk meerdere keren letterlijk naar de wacht rennen. Het was erg zwaar.

De Speciale Afdeling van het kamp liet mij ook niet met rust. De chef van de Speciale Afdeling ontbood mij vaak voor gesprekken en eiste van mij dat ik met God zou breken.

Boosaardig glimlachend zei hij: "God, dat is een uitvinding van mensen. Wie gelooft er in onze dagen nog in Hem? God is dood, Hij is er niet. Waartoe deze pogingen om de religie nieuw leven in te blazen? In onze maatschappij is geen plaats voor de religie. Uw geloof is van gisteren. Wat is het toch dwaas om je eigen leven door een niet bestaande God te laten bederven!

U bent ingenieur, u bent aan een Sovjet-hogeschool afgestudeerd, u hebt het marxisme-leninisme bestudeerd. Waarom hebt u zich toegewijd aan de religieuze propaganda? Nu bent u een gevangene, bovendien nog een recidivist met rode streep ook. U zult nooit meer in vrijheid komen. God of vrijheid!"

Zulke gesprekken voerde hij verscheidene keren 's avonds na het werk met mij. Het had geen zin om hem te antwoorden of hem iets duidelijk te maken, hij wilde me gewoon niet aanhoren. Brutaal spotte hij met al het heilige en onderbrak mij vaak. "Ik geloof u niet, ik geloof niet in uw God, er is voor u geen weg uit het kamp", beweerde hij.

In deze moeilijke tijd voelde ik een vurig verlangen naar gemeenschap met gelovigen, met de Heere in het gebed en door het lezen van het Woord van God. Ik miste zo de geestelijke gemeenschap met de Gemeente van Christus.

Vaak kwamen mij de dierbare psalmverzen in gedachten: "Hoe liefelijk zijn Uw woningen, o Heere der heirscharen ! Mijn ziel is begerig, en bezwijkt ook van verlangen, naar de voorhoven des Heeren; mijn hart en mijn vlees roepen uit tot de levende God" (Psalm 84:2-3). "Gij hebt mijn omzwerven geteld; leg mijn tranen in Uw fles; zijn zij niet in Uw register?" (Psalm 56:9). En uit het boek Job: "Ik weet, dat Gij alles vermoogt, en dat geen van Uw gedachten kan afgesneden worden" (Job 42:2).

In deze moeilijke tijd zond de Heere mij onverwachts een grote troost.

Op een winternacht werd ik door iemand van de nachtdienst, die zelf ook een gevangene was, in de barak gewekt. "Sta snel op, de dienstdoende kampofficier roept je naar de wacht!"

"Wat is er gebeurd?", vroeg ik.

"Ik weet het niet, de officier gaf bevel dat je onmiddellijk naar de wacht moet komen."

Snel kleepte ik me aan, het was één uur 's nachts. Ik wou zo graag slapen. Buiten, op de binnenplaats van het kamp was het gemeen koud, er waaide een scherpe wind en het sneeuwde. De koude naalden van de sneeuwvlokken prikten op m'n armen en in m'n gezicht.

Ik liep over het ruwe kampterrein naar de wacht. Hoe eenzaam, hoe triest was alles om me heen en ik voelde me zo door alle mensen verlaten in deze vreemde gevangenenwereld.

Het leek wel alsof er, behalve dit donkere kamp, de gevangenen, de wacht, onderdrukking en slavernij, geen andere werkelijkheid was. En nu ook nog de nieuwe zorgen en onzekerheid ! Mijn gedachten vermenigvuldigden zich: Waarom werd ik midden in de nacht gewekt? Waarom deze haast? Misschien een transport naar een ander kamp? Wat stond me te wachten? Hoe graag zou ik willen slapen ! Mijn voeten zouden het liefst onmiddellijk naar de barak terugkeren, waar het zo warm en zelfs bijna gezellig was, hoe benauwd het daar ook was.

In het wachtlokaal waren de officier en enkele soldaten aanwezig. Ik probeerde van hun gezichten af te lezen wat er gebeurd kon zijn.

De officier, een lange, gezette man, zei: "Volgt u mij", en wees met zijn hoofd in de richting van zijn kantoor.

We liepen door de gang. De officier maakte de deur van zijn kantoor open; op de tafel stond een radio en ik hoorde bekende, zachte muziek.

Wat, . . . een gezang van ons? Vreemd, houdt de officier van christelijke muziek?

"Gaat u zitten en luistert u maar." Hij zette het geluid harder. In het kantoor klonk luid een christelijk lied. Ik ging dichterbij de radio zitten.

"Het programma zal twee uur duren. Wilt u het horen?"

"Ja, natuurlijk, hartelijk dank!", antwoordde ik blij, hoewel ik er niets van begreep.

De slaap was in een handomdraai verdwenen en de officier voegde er heel ernstig aan toe: "Komt u niet met uw handen aan het toestel en schakel niet over op de 'Stem van Amerika'."

"Dank u wel, ik heb alleen maar de christelijke uitzending nodig."

De officier ging weg. Ik stond op en bad; ik dankte God voor deze gelegenheid die Hij me gaf. Uit de radio kwamen woorden van Gods Waarheid, christelijke liederen en gebeden.

Het ene programma van een half uur wisselde het andere af. Als de prediker bad, stond ik op en bad mee. Als er een koor zong, stemde ik met het lied van de zangers in. En met wat een dorst nam mijn ziel de reeds lang niet gehoorde preken op! Het getuigenis van Christus, van Zijn liefde en wijsheid. Wat een wonderlijke Heere, Die mij in zo'n moeilijke tijd in deze radiosamenkomst gebracht had! Uw Naam zij dank, Heere Jezus!

Tijdens de uitzending ging de deur enkele keren open en kwam de dienstdoende officier binnen.

"Is het goed te horen?" vroeg hij.

"Ja, ja, heel goed", antwoordde ik. Zo verkwikte ik mij twee volle uren met het beluisteren van de uitzending en toen viel er een stilte.

Na ongeveer vijf minuten kwam de officier binnen en deed de radio uit. "Welnu, bent u met de uitzending tevreden?" vroeg hij mij en ging tegenover mij aan de tafel zitten.

"Zeer tevreden, dank u. Wat een mooi programma, wat een feest was dat voor mij", zei ik.

"Bent u al lang gelovig?" vroeg de officier.

"Op zestienjarige leeftijd werd ik christen en nu ben ik zeventien. Reeds meer dan dertig jaar volg ik Christus na", antwoordde ik de officier.

"En uw ouders, zijn die ook gelovig?" vroeg de officier.

"Ja, mijn ouders zijn het ook. Mijn vader was prediker van het Evangelie in Amerika en daarna in Siberië. Toen ik twee jaar was, werd hij om zijn geloof gearresteerd en heeft hij drie jaar in gevangenschap doorgebracht.

In 1937 werd hij opnieuw gearresteerd en stierf toen in het kamp. Korte tijd geleden bevond ook mijn moeder zich om haar geloof in gevangenschap. Zij was vierenzestig toen ze in Kiev gearresteerd werd", vertelde ik de officier.

"En hoe is het nu met haar, is zij weer thuis?" wilde hij weten. "Ja, nu is zij thuis na een driejarige gevangenschap. Ik hoop haar te zien, zodra zij de mogelijkheid heeft om bij mij op bezoek te komen."

"Een merkwaardig geloof is dat bij u, altijd maar weer gevangenis in, gevangenis uit." De officier stond op, leidde mij uit het kantoor en liet mij naar de barak gaan.

Ik liep door het met sneeuw bedekte kamp. Eigenlijk was alles hetzelfde als op de heenweg, de koude sneeuwvlokken vielen en de ijzige noordenwind waaide. Toch prikten de sneeuwvlokken niet meer in mijn gezicht, maar dwarrelden vrolijk rond in een wonderlijke, hemelse rondedans en vielen zacht neer op de aarde. In mijn ziel klonken nog steeds de stemmen van de gelovigen, de lofzangen tot eer van God en het leek mij, dat ook de sneeuwvlokken draaiden onder de klanken van de verheven, Goddelijke koralen. Mijn ziel juichte, ik was in de samenkomst van de gelovigen geweest. De Heere Jezus heeft mij lief, Hij heeft mij zo'n heerlijke troost en bemoediging geschonken. In de acht jaar van mijn kamp- en gevangenisleven gebeurde dit maar één keer. Maar het gebeurde juist toen ik het 't moeilijkst had, toen mijn ziel het meest behoefte had aan een geestelijke versterking en aan de gemeenschap met de Heere en Zijn volk. De christelijke radio-uitzending werd vanuit Zuid-Korea uitge-

zonden. Hartelijk dank van jullie broeder in 't geloof die in gevangenschap was, lieve christelijke radio-arbeiders !

Alle moeilijkheden van het kampleven en zelfs de rode streep waren nu makkelijker te dragen. Er waren intussen zes maanden voorbij gegaan sinds ik de rode streep kreeg. Vele christenen, zowel in mijn vaderland als ook in het Westen, hebben intensief voor mij gebeden en ook bij de Sovjet-regering voor mij gepleit. Hartelijk dank van jullie broeder die om het geloof in Christus gevangen zat, lieve christelijke vrienden !

Na een half jaar werd de rode streep verwijderd. Dat gebeurde als volgt. Ik kwam voor een routinecontrole bij de wacht.

De dienstdoende officier ontving mij tamelijk vriendelijk. "Ik heb een gunstig bericht voor u", zei hij. "Uw rode streep is weer ingetrokken."

"Dank u, burger natsjajnik. Dit is zo onverwachts", zei ik. "Waarschijnlijk hebt u zich ervan overtuigd, dat ik niet van plan ben te vluchten", vroeg ik.

"Nee, ook vroeger was iedereen ervan overtuigd dat u niet zou vluchten. Niet het kamp heeft u de rode streep toegekend, dat kwam allemaal uit Moskou", zei hij zacht. "U bent daar niet geliefd."

Wij waren met z'n tweeën in de wacht, daarom was hij zo open. Voor mijn gevoel kreeg ik het nu zoveel gemakkelijker, dat het me leek alsof ik al half in vrijheid was. Niemand stoorde mij 's nachts meer voortdurend met controles.

4. Ons dagelijks leven in het kamp

Ons strafkamp was aan alle zijden omgeven met een vier rijen dikke, houten omheining van dikke planken, die ongeveer vier tot vijf meter hoog waren. Er bovenop was nog prikkeldraad bevestigd en ook draden voor geluid- en lichtalarm. Tussen de omheiningen lagen rollen van een bijzonder soort prikkeldraad, dat bij aanraking een echte val werd en de gevangene als een net bedekte, zodat hij erin verward raakte.

Tussen de omheiningen liepen soldaten met machinepistolen en grote, afgerichte honden. Als één of ander dier of een grote vogel de alarmdraad aanraakte, dan klonk er een harde, schelle, vaak herhaalde, lelijke toon, die leek op de schreeuw van een moerasvogel.

In het wachtgebouw ging er in de kamer van de dienstdoende officier een rode lamp branden en reeds een minuut later liep een groep soldaten naar de plaats van het misdrijf.

Het merendeel van de schenders waren de wilde katten, maar op zekere morgen ontdekte één van de honden een groot gat onder de omheining.

Het gat voerde vanuit het kamp in de vrijheid. Wie had het gegraven? Een mens of een dier?

"Voorbereiding voor een vlucht", besliste de kampleiding.

Er werd alarm geslagen. De gevangenen werden haastig vanuit het werkkamp naar het woonkamp gebracht. Daarna werden ze allemaal op de grote binnenplaats in het woonkamp opgesteld en geteld. Zoals altijd bij zulke tellingen, kwamen de getallen op de kamplijsten niet met de werkelijkheid overeen.

De gevangenen werden nog twee keer geteld. Eindelijk klopte het aantal gevangenen met de aantallen op de lijst. Ze waren er allemaal, niemand was gevlucht.

Nu ging de kampleiding uitzoeken wie er een vlucht aan het

voorbereiden was. De hond die het gat ontdekte werd gebracht. Het was een grote, kwade hond die zodanig was afgericht dat hij een diepe haat en verachting voor gevangenen had. Bij het zien van mensen in kampkleding gingen zijn haren overeind staan en liet hij zijn grote witte tanden zien.

Zo'n dertig tot veertig soldaten en officieren stonden voor de aangetreden gevangenen. Een officier in de rang van kolonel maakte bekend: "Attentie, burgers gevangenen. In

het kamp is een ondergraving ontdekt. Wie heeft die gegraven? Het is maar beter om er zelf mee voor de dag te komen. De hond zal evengoed de dader weten te vinden." Daarbij wees hij op de herdershond die aan de lijn rukte en woedend tegen de gevangenen gromde.

Daarna gaf de kolonel het commando: "Wie het gat gegraven heeft . . . drie passen voorwaarts !"

Niemand verroerde zich.

De kolonel vloekte en riep: "Ach, jullie lafbekken ! Voor het uithalen van gemene streken zijn jullie niet bang, maar wel om er voor uit te komen."

Toen gaf hij het commando: "Tot drie nummers!"

"Eén ! Twee ! Drie ! Eén ! Twee ! Drie !" hoorde je in de gelederen der gevangenen.

"Alle nummers drie . . . vijf passen voorwaarts !" commandeerde de kolonel en strekte zijn hand uit.

Een derde deel der gevangenen deed vijf passen naar voren en bleef zo met tussenruimten staan. Onder hen was ook Viktor. Ze lieten de hond ergens aan ruiken en daarna maakten ze hem los van de lijn. De hond begon echter niet de gevangenen te besnuffelen om de dader te zoeken, maar sprong op de eerste gevangene toe en beet hem in zijn voet. De gevangene schreeuwde van schrik en pijn, maar daar greep de hond al de tweede gevangene bij zijn voet en vervolgens de derde.

Er klonken schreeuwen van de gevangenen: "Wat doen jullie nou, haal die hond weg !"

Het was gewoon afschuwelijk. Zonder onderscheid te maken beet de herdershond de ene gevangene na de andere en de officieren stonden erbij te lachen en met elkaar te praten.

De hond beet ook Viktor. Die greep naar zijn voet en vertrok zijn gezicht van pijn.

"Heere, waartoe, waarom deze wreedheid, bescherm ze !" riep ik in gedachten tot God.

Eindelijk kon één van de gevangenen het niet langer meer uithouden en toen de hond op hem toe kwam lopen, gaf hij hem uit alle macht een schop met zijn laars. De hond begon te janken met zijn staart tussen de poten. Maar daar begon ook al een andere gevangene te schoppen.

Nu begonnen de officieren te schreeuwen: "Wat doen jullie, houdt op met de hond te schoppen, we zullen jullie straffen !" Maar de gevangenen waren niet meer te houden. Alle gelederen mengden zich door elkaar. Sommigen gingen de hond te lijf terwijl anderen begonnen te roepen: "We eisen de procureur, dit is smaad!"

De soldaat die de hond geleidde, greep het beest vast en sleepte hem van de opgewonden gevangenen weg. Spoedig daarop liet men de gevangenen naar hun barakken terug keren. Degenen die door de hond gebeten waren kregen niet eens medische hulp. Maar wie had nu het gat gegraven?

De volgende dag bleek, dat het helemaal geen ondergraving was, maar dat één of ander wild dier een hol gegraven had. En hoewel het gat tamelijk groot was, was het duidelijk niet zó groot dat er een volwassen mens doorheen had kunnen kruipen. Voor een kind van drie of vier jaar was het misschien groot genoeg geweest.

Maar is het dan inderdaad voorgekomen, dat gevangenen ontsnapten of tenminste pogingen daartoe ondernamen? zo wordt mij weleens gevraagd.

Natuurlijk kwam dat voor, maar de meeste pogingen mislukten. Eens was er een vijfendertigjarige gevangene, Foma genaamd, die al meer dan tien jaar in strafkampen had doorgebracht. Op klaarlichte dag klom hij in de verboden zone, dat wil zeggen via de hoge omheining rond het arbeidsterrein kwam hij buiten het kamp terecht. Hij kwam over alle vier de omheiningen heen en altijd onder het toezien oog van de wachtposten. Een opname van het strafkamp waar Vins gevangen heeft gezeten.

wist een groot aantal van allerlei prikkeldraadversperringen te overwinnen. Om één of andere oorzaak deed op dat moment de alarminstallatie het niet.

Toen Foma het kamp verlaten had liep hij rustig, zonder zich te haasten naar de rivier. De soldaten hadden zijn vlucht niet direct opgemerkt, maar toen ze erachter kwamen gingen ze achter Foma aan, die toen al zo'n tweehonderd meter van het kamp verwijderd was. Overigens hadden veel gevangenen gezien hoe Foma over de omheining geklommen was; ze hadden echter zwijgend toegekeken.

De soldaten schreeuwden Foma iets toe, maar hij keek niet eens om. Toen openden de soldaten met hun machinepistolen het vuur op hem. Zijn rug werd letterlijk tot een zeef gemaakt. Zo kwam hij om.

Wat hem bij deze onzinnige wanhoopsdaad bezielde blijft verborgen. Misschien was hij de slavenarbeid en de onmenselijke omstandigheden in het kamp moe geworden en zocht hij bewust de dood.

Als er in het kamp een gevangene sterft, dan stelt een officier- arts de medische overlijdensverklaring op. Maar voor de kampleiding is dat nog niet genoeg. Die geeft geen toestemming om het lichaam van de overledene vanuit het kamp in de vrijheid, dat wil zeggen naar het kerkhof, te brengen voordat de wacht zich er persoonlijk van overtuigd heeft dat de gevangene inderdaad dood is. Het lijk wordt gelegd in een soort kist van eenvoudig aan elkaar geslagen planken, die, voorzien van een deksel, naar de wacht wordt gebracht.

In de wacht doorsteken soldaten, in het bijzijn van niet minder dan twee officieren, het lijk verschillende malen met bajonetten. Daarna wordt het lichaam uit het kamp vrijgegeven.

Vroeger, in de tijd van Stalin, was de procedure eenvoudiger. In de wacht verbrijzelde men met een zware ijzeren hamer het hoofd van de gestorvene en daarna werd het lijk, vaak geheel naakt, zonder doods-kist in een groot massagraf gegooid.

In ons kamp was er een oude gevangene met de bijnaam 'Tsjoemá', wat 'pest' betekent. Helaas ben ik zijn werkelijke naam vergeten. Hij liep er altijd vies bij ('tsjoemázyj' zegt men in het Russisch, vandaar zijn bijnaam) en hij was gekleed in gescheurde kleren, die doordrenkt waren met een donkere, stinkende vloeistof. Tsjoemá was er in het kamp verantwoordelijk voor dat alle machines en apparaten op tijd gesmeerd en geolied werden.

Zijn leven als gevangene begon al in de kampen van Stalin. Meerdere malen werd hij vrijgelaten en dan weer opnieuw gearresteerd. Honderden noordelijke kampen uit de tijd van Stalin kende hij uit persoonlijke ervaring. Enkele keren heb ik met hem over dit onderwerp gesproken.

"Petrovitsj", (de meeste gevangenen noemden mij zo) wendde Tsjoemá zich tot mij, "als er nu in het noorden één of andere commissie aankwam, met de opdracht om alle plaatsen waar gevangenen zijn begraven te controleren, dan zou ik deze commissie honderden massagraven laten zien. Miljoenen lijken van onze medegevangenen rusten daarin. En die zijn nog helemaal gaaf, ze gaan niet tot ontbinding over, want ze worden begraven in diepe gaten, die in de eeuwig bevroren grond uitgehouwen werden. Dat is een eeuwige vrieskist."

"Hoe werden ze begraven, in doodskisten?" vroeg ik.

"Wat ben jij naïef", zei Tsjoemá verwonderd. "Elke dag stierven er duizenden, waar moest men zoveel doodskisten vandaan halen? Ja, zelfs de kleding was in het noorden schaars, waarom zou men die dan eenvoudig laten verteren? De gestorvenen werden zonder kleren en schoeisel begraven. Aan de grote teen van de rechtervoet werd een plaatje van triplex vastgebonden met daarop het nummer van de gevangene en dat was alles. En zo liggen er in elk gat tienduizenden op elkaar gestapeld. Ze liggen te wachten op de commissie . . . en ik geloof dat die tijd komt", voegde Tsjoemá er aan toe.

"Natuurlijk zal die komen, op de dag van het Godsgericht", verklaarde ik. "Ergens hier in het noorden rust in een onbekend graf ook het lichaam van mijn vader. Hij stierf de

honger dood in Kolyma, in het district Magadan, in 1943." En ik vertelde uitvoerig over mijn vader en over velen van onze broeders in het geloof die M de noordelijke kampen omwille van hun geloof in Christus' doodgemarteld zijn.

Tegenwoordig vind je in het noorden, naast het kamp, gewoonlijk ook een kerkhof voor gevangenen. Daar wordt dan een kuil gegraven. Als de kist met de overledene gebracht is, wordt in het bijzijn van officieren het deksel weggehaald. Op de borst van de dode wordt een metalen plaatje gelegd waarin het nummer van de gevangene geponst is. Met grote spijkers wordt de kist weer dichtgeslagen en vervolgens in de kuil neergelaten. Tenslotte wordt de kuil met aarde dichtgegooid en wordt bovenop het graf een ijzeren paal geplaatst met daaraan nogmaals een metalen plaatje met het nummer van de gevangene. De naam van de gevangene wordt niet vermeld. Als de familie van de gestorvene het graf wil bezoeken dan laat de kampleiding hun het graf met het nummer van de begravene zien.

Als de familie de wens te kennen geeft het lichaam op een vrij kerkhof in eigen streek te willen begraven, dan wordt dit pas na afloop van de straftijd toegestaan.

Als een gevangene bijvoorbeeld tot vijftien jaar veroordeeld werd, maar reeds na vijf jaar stierf en dus tien jaar niet uitgezeten heeft dan moet het lichaam deze overige tien jaren van de straftermijn op het gevangenenkerkhof blijven. Na afloop van de gehele straftijd krijgt de familie toestemming om de stoffelijke resten van hun familielid daar weg te halen en in vrijheid te begraven.

Tegenover ons kamp lag een heuvel die met laag geboomte begroeid was. Daar bevond zich een gevangenenkerkhof. Eén van de officieren zei vaak tegen mij (en met z'n hand wees hij dan naar dit kerkhof): "Als de tien jaar van je straftijd voorbij zijn, dan zul je tot nog eens tien jaar veroordeeld worden en zo vervolgens tot aan je dood. Breek met God en je mag naar huis. En hoe eerder, hoe beter voor je."

In mijn hart klonken echter andere woorden: "Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de mensen, dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is. Maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, dien zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, Die in de hemelen is. O, mijn Jezus, ik zou U trouw willen blijven tot het einde."

's Winters vroom het 62° Celsius. Het was onvoorstelbaar koud. De vogels waren al lang naar het zuiden weggetrokken, sommige soorten naar de Philippijnen of Japan en weer andere bleven in Siberië, maar waren toch zo'n duizend à vijftienhonderd kilometer naar het zuiden gevlogen. Slechts de overal voorkomende grijze mussen bleven hier. Zelfs de grote vogels zoals raven en eksters, de vaste bewoners van het noorden, hielden de ijzige kou niet uit en verlieten onze streek voor twee tot drie maanden.

In deze tijd vlogen de mussen erg weinig en als de koude voor hen helemaal onverdraaglijk werd, dan vlogen ze naar de bewoonde gebieden en dus ook naar ons kamp. Met hun pootjes hielden zij zich vast aan de muur van de barak en drukten zich tegen de betrekkelijk warme balken; zo hingen ze urenlang en verwarmden zich.

Als je voorzichtig naar zo'n musje toeliep, dan kon je zien dat het arme beestje de oogjes gesloten had; zo was het voor hem nog enigszins warm en aangenaam.

Als ik naar deze vredig sluimerende mussen keek, dan dacht ik aan de woorden van onze Heere Jezus Christus, die geschreven staan in Matthes 10 : 29-31: "Worden niet twee musjes om een penningsken verkocht? En niet één van deze zal op de aarde vallen zonder uw Vader. En ook uw haren des hoofds zijn alle geteld. Vreest dan niet; gij gaat vele musjes te boven."

Dan kwamen er blijde gedachten bij me op.

Als jullie, lieve vogeltjes, door de Heere niet vergeten zijn, dan zijn ook wij mensen niet vergeten ! God gaf Zijn Zoon om ons te redden. Wat een vreugde is het om Hem toe te behoren, Hem lief te hebben, Zijn krijgsknecht te Zijn en Hem trouw te blijven.

Uit mijn zak schudde ik wat broodkruimels regelrecht in de sneeuw. Een hele zwerm

mussen kwam er vanuit verschillende schuilplaatsen op af: tien, twintig, dertig, hoeveel zouden het er wel niet geweest zijn?

In een oogwenk pikten ze de kruimels op en keken mij van alle kanten vol verwachting aan, of er misschien nog wat uit mijn zak kwam.

Ik hield mijn armen wijd: "Meer heb ik niet, morgen zal ik m'n best doen om meer te brengen!"

Langzamerhand leerden de mussen mij kennen. Zodra ik op de binnenplaats opdook, verzamelden ze zich om me heen en wachtten op het brood.

's Winters was het ook voor ons gevangenen zeer koud. De kleding was slecht en verwarmde niet. We mochten niets warmes bij ons hebben, noch van bont, noch van wol, dus ook geen wollen jas of trui. Onze mutsen waren van katoen met een dunne laag watten van binnen. De handschoenen waren ook met watten gevoerd. Zelfs om de hals mochten we geen wollen sjaal dragen. Daarvoor mochten we slechts een dunne katoenen doek gebruiken. De gewatteerde jassen waren ook eenvoudig van gestikt katoen, gevoerd met een dunne laag watten. En dat was over 't geheel genomen onze kleding in de winter. De gevangene rilde van de kou als hij onder bewaking naar zijn werk gebracht werd en tijdens de doorzoekingen die dagelijks voor en na het werk buiten in de sneeuw uitgevoerd werden. Ondanks de ijzige kou moest je dan zelfs de laarzen nog uittrekken en die voor controle gereed houden.

Niet alleen tijdens het werk in de open lucht had de gevangene het koud, maar ook in het kamp. In het woon- of werkkamp bevonden de toiletten zich buiten op straat. Ze waren niet verwarmd en ook nauwelijks tegen kou afgesloten. Deze toiletten waren gewoon gaten die naast de woonbarakken in de grond waren gegraven. Aan de bovenkant en aan alle zijden waren ze met een planken schot afgeschermd en dat was dan al je comfort.

De gevangene raakte overal aan gewend; zelfs daaraan dat hij 's nachts half aangekleed de barak moest verlaten en door de sneeuw moest lopen om naar de w.c. te gaan. En dat bij een temperatuur van 62° Celsius beneden het vriespunt!

5. Opnieuw een Evangelie in het kamp?

De helft van het aantal gevangenen in het kamp bestond uit Jakoeten, een volk in het noorden. Zij hebben een groot gebied tot hun beschikking, hoewel het volk niet groot is, niet meer dan driehonderdduizend mensen. Ik denk, dat men op het grondgebied van Jakoetië gerust heel West-Europa onder zou kunnen brengen. In Jakoetië leven ook nog eens driehonderdduizend tot vierhonderdduizend Russen.

Jakoeten zijn van huis uit een volk van jagers, vissers en rendierfokkers. En hoewel de Jakoeten in het noorden hun bestaan hebben, woonden hun voorouders vroeger heel wat zuidelijker, tegen de grens met China. In feite is het een oostelijk volk van mongoolse afkomst. Ze hebben brede jukbeenderen, pikzwart haar en zwarte of bruine spleetogen.

De hoofdstad van het gewest Jakoetië is de stad Jakoetsk, die in 1638 door de Russen gesticht werd. Op dit moment heeft deze stad ongeveer honderdduizend inwoners. Ongeveer tweehonderd jaar geleden werd het Jakoetische volk door Russisch-orthodoxe missionarissen tot het christendom bekeerd.

Vóór de revolutie in 1917 waren er in Jakoetië een paar honderd orthodoxe kerken en waren er ook orthodoxe priesters, afkomstig uit het Jakoetische volk. Nu is er in heel Jakoetië nog maar één enkele orthodoxe kerk, namelijk in Jakoetsk.

In het kamp maakte ik kennis met een oude Jakoet. Hij werd door iedereen 'grootvader Wasili' genoemd; hij was lang, mager, had een lang gezicht en een grijze, dunne baard. Erg goedmoedig, sociaal voelend en vriendelijk, maar een grote wodka-liefhebber, waardoor hij al een paar keer een straf in gevangenschappen en kampen had uitgezeten. Al na enkele slokken verloor grootvader Wasili volledig de controle over zichzelf en

maakte hij zich schuldig aan misdrijven, veroorzaakte vechtpartijen en beging zelfs doodslag.

"Ik weet, dat jij om het christelijk geloof en het Evangelie in het kamp bent", zei hij terwijl hij mij vriendelijk glimlachend met zijn spleetogen aankeek.

"Het geloof in God is een goede zaak en vroeger geloofden vele mensen in ons dorp in God en gingen naar de kerk. Nu hebben wij geen kerk meer; die werd afgebroken en het volk begon wodka te drinken. Ook ik, de zondaar, lust het zo graag, dat vervloekte spul!" Grootvader Wasili spooog van kwaadheid op de grond.

"Door de wodka", ging hij verder, "ben ik al voor de derde keer in het kamp. En waarom ik er zoveel van houd, weet ik niet. Ik houd meer van drinken dan van mijn vrouw, m'n kinderen en kleinkinderen. Als ik in vrijheid ben, dan kan ik zonder wodka niet leven, maar in het kamp zie ik jarenlang geen wodka en het gaat. Ik verlang er niet eens meer naar."

"En gelooft u ook in God?" vroeg ik grootvader Wasili.

"Natuurlijk, wij Jakoeten zijn christenen, maar de gezagsorganen hebben God van ons afgenomen en het hele leven werd op z'n kop gezet." Toen kwam hij dicht naar mij toe en fluisterde in mijn oor: "Ik was zelf immers het Sovjet-gezag in het dorp, maar ik heb alles met drinken doorgebracht" En hij knipoogde vrolijk tegen mij.

"Nu drinken ze allemaal in ons dorp en ze lusten de wodka maar wat graag, zowel de mannen als vrouwen. Ze praten alleen nog maar over wodka. In plaats van voor God buigt het Jakoetische volk zich nu voor de wodkaflles."

"Weet je, zal ik je eens vertellen hoe alles begonnen is?" vroeg grootvader Wasili mij.

"In ons dorp werd de kerk in de eerste jaren na de revolutie van 1917 gesloten. De priester, een Jakoet, hadden ze gearresteerd en naar een kamp gestuurd.

Hij was een goed mens, ontwikkeld en beleefd; ieder had eerbied voor hem. In die tijd waren er nog maar weinig ontwikkelde mensen en iedereen ging naar hem toe, de één om een brief te laten schrijven of te laten voorlezen, de ander om zich in familie-aangelegenheden te laten adviseren. De priester deed dat allemaal graag. Ze hebben hem echter niet alleen gearresteerd, maar ook z'n hele gezin geruïneerd. Zijn vrouw en kinderen stuurden ze naar een of andere onbewoonde streek en daar zijn ze spoorloos verdwenen - niemand heeft ze ooit nog gezien. Aan de kerkdeur hebben de autoriteiten een groot slot gehangen." Grootvader Wasili gaf met z'n handen aan hoe groot dat slot was. Daarbij knikte hij droevig met zijn hoofd en zei toen verschillende keren: "Wat een groot kwaad hebben ze gedaan!"

Hij ging verder: "Eens kwamen er hoge natsjalniks vanuit de stad naar het dorp rijden. Ze waren lang met het slot bezig, maar konden het niet open krijgen. Toen braken ze de deur van de kerk open en brachten ze al de heilige boeken uit de kerk naar buiten - de Bijbels en de Testamenten - en alles legden ze op een grote hoop op het plein. Misschien waren er ook oude handschriften bij die zeer waardevol waren, maar daar hield niemand rekening mee. Alles wat met God of met het geloof te doen had werd schadelijk verklaard en moest vernietigd worden. De hele actie werd door communisten en komsomolleden geleid. De boeken werden aangestoken en zo brandde er een groot vuur voor de leeggeroofde kerk. De communisten en komsomolleden, Russen en Jakoeten, grepen elkaar bij de hand, vormden een kring rond het vuur en begonnen een wilde dans met gelach en geschreeuw. En op een afstand stonden de geschrokken, orthodoxe christenen."

In die tijd was Wasili pas twaalf jaar oud. Z'n ouders waren ook orthodoxe christenen en erg bedroefd over wat er gebeurde. Het gelukte de twaalfjarige jongen om tussen de dansers door naar het vuur te rennen; hij griste een groot boek uit het vuur en holde daarmee het bos in. Ze schreeuwden en liepen hem achterna, maar hij bleef niet staan.

Pas 's avonds laat kwam hij naar huis. Aandachtig bekeek hij het boek dat hij uit het

vuur gered had. Het was een Oud Testament in een oud-Slavische taal, gebonden in een zware leren band. Het Testament was door het vuur aangetast. De ouders van de jongen konden helemaal niet lezen, maar vol eerbied bekeken ze de bladzijden van het Testament, wikkelden het daarna in een schoon stuk linnen en verstopten het.

"En wat gebeurde er toen verder met de kerk, wat was haar lot?" vroeg ik.

Droevig schudde hij z'n hoofd en vertelde: "Veel heilige boeken zijn toen in het vuur verbrand en wat niet verbrand was hebben de mensen uit de as hoop te voorschijn gewroet en vele jaren in hun huizen als heiligdommen bewaard."

"Maar wat is er toen met de kerk gebeurd?" vroeg ik opnieuw. "De kerk werd veranderd in een Kolchozen-magazijn. Het kruis op de kerk hebben ze afgebroken; het gebouw werd niet gerenoveerd. Tijdens de regentijd lekte het dak door en daarna heeft men de hele kerk afgebroken."

"Is het Testament bewaard gebleven?" wou ik precies weten. "Nee", antwoordde grootvader Wasili, "vele jaren werd het in het huis van mijn vader bewaard, maar toen gaf hij het aan iemand weg."

"En hebt u zelf het Testament gelezen?" vroeg ik.

"Nee, nooit. Het Testament, dat ik uit het vuur gered had, was immers in een oude, onbekende oud-Slavische taal geschreven. Ik had het erg graag willen lezen." En toen vroeg hij mij zacht: "En heb jij een Testament, hier in het kamp?"

"Nee, nog niet. Maar als ik er één heb dan mag u het lezen", antwoordde ik grootvader Wasili.

Erg vaak kwamen er ook andere gevangenen met dezelfde vraag naar mij toe.

"Hoe zou je aan een Testament kunnen komen om het te lezen? Heb jij er niet toevallig één hier in het kamp?"

Er was dus een Testament in het kamp nodig en ik begon daarom te bidden. Al gauw vernam ik uit de brieven van mijn familieleden dat ze me in dit verre noordelijke land mochten bezoeken.

Een bezoek van familieleden is een oneindig grote vreugde voor een gevangene. Een heel jaar lang spreekt hij vaak alleen maar dáárover.

"Spoedig komen mijn vrouw en kinderen naar mij toe" of "al gauw zal ik mama te zien krijgen, ze heeft beloofd mij op te komen zoeken."

Een bijzonder grote vreugde is dit voor gelovigen, omdat zij zo plotseling van de gemeente en van hun arbeid in Gods wijngaard losgerukt worden. In die arbeid leven ze nog steeds en ze zijn in gedachten voortdurend bij de gemeente en bij hun vrienden in het geloof en bidden voor hen. Met hun ziel zijn ze steeds daar, in de vrijheid, bij het volk Gods. En elke dag zou het kunnen gebeuren dat ze een waarheidsgetrouw en actueel bericht ontvangen van het volk Gods, van de vrienden en over de gemeente.

Als je een trouwe dienaar van de gemeente bent, als je de gemeente liefhebt, dan kun je ook in de gevangenis nooit van het volk van God gescheiden worden. Niemand kan de ons toevertrouwde dienst van ons nemen. Bijzonder duidelijk wordt voor zo iemand dan de ervaring van de apostel Paulus, die hij in zijn brief aan de Filippenzen, in hoofdstuk 1: 7 en 8 onder woorden heeft gebracht: "Gelijk het bij mij recht is, dat ik van u allen dit gevoel, omdat ik in mijn hart houd, dat gij, beide in mijn banden en in mijn verantwoording en bevestiging des Evangelies, gij allen, zeg ik, mijner genade mede deelachtig zijt. Want God is mijn Getuige, hoezeer ik begerig ben naar u allen met innerlijke bewegingen van Jezus Christus."

Dierbaar zijn voor hem ook de woorden van de Heere Jezus Christus: "Ik ben de goede Herder: de goede herder stelt zijn leven voor de schapen. Maar de huurling en die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn, ziet de wolf komen, en verlaat de schapen en vliedt; en de wolf grijpt ze en verstroot de schapen." (Joh. 10 : 11 en 12).

Ook als ze al vele jaren in de gevangenis zitten, zullen ze steeds de Heere aanroepen

voor elk gemeentelid. En als ze hun dienst landelijk verricht hebben, wat hebben ze dan een groot arbeidsterrein voor hun dienst des gebeds in de gevangenis of in het kamp ! Daarom wachtte ik met veel ongeduld op de aankomst van mijn geliefden die op bezoek zouden komen. En bovendien hoopte ik zeer dat zij een Testament mee zouden brengen. Van Jakoetsk naar Kiev (waar mijn gezin woonde) is het erg ver. Door de lucht is het een afstand van bijna zesduizend kilometer; met de trein en dan nog met de auto zijn het dik tienduizend kilometers.

Niet lang na het bericht kwamen mijn moeder en mijn oudste zoon Pjotr op bezoek. De kampleiding stond ons slechts een kort bezoek toe, in een aparte kamer en in aanwezigheid van een officier. Voordat het bezoek begon, onderzochten de soldaten mij in het bijzijn van de dienstdoende officier.

De officier zei: "U is een vier uur durend bezoek toegestaan. Tijdens het bezoek moet u aan de ene tafel zitten en uw moeder en zoon aan een andere. U mag geen brieven of papiertjes afgeven, geen instructies voor de gemeente doorgeven en over de omstandigheden in het kamp mag u niet praten. Ik waarschuw u, als u de voorwaarden schendt, dan wordt het bezoek afgebroken."

Toen ze mij in de bezoekerskamer brachten stond mijn moeder op en liep naar mij toe om mij te omhelzen.

De officier hield haar tegen: "Burger, het is verboden om bij de veroordeelde te komen."

"Maar ik ben toch zijn moeder, ik zou mijn zoon willen omhelzen !"

"Niet toegestaan, niet toegestaan, u bent gewaarschuwd !" schreeuwde de officier.

Mijn moeder draaide zich om en ging aan de tafel naast mijn zoon zitten. De officier wees mij een andere tafel.

Voordat ik plaats nam, vroeg ik de officier: "Burger natsjalnik, wij zijn gelovigen, christenen. Wij kunnen deze ontmoeting niet zonder gebed beginnen. Staat u ons toe te bidden?"

"Over 't algemeen is het niet toegestaan, dit is een Sovjetinrichting en . . ." De officier maakte een besluiteloze beweging met zijn handen. "Nou ja, bij wijze van uitzondering kunt u bidden, maar houdt het kort."

Ik vroeg mijn moeder: "Bidt u mama. Ik zou graag uw moederzegen ontvangen."

Wij stonden op en moeder bad. Hoe lang had ik haar niet gezien en wat was ze veranderd! Zo veel nieuwe rimpels in haar gezicht. Maar uit haar ogen straalde een vurig verlangen. Kort geleden hadden ze haar uit driejarige gevangenschap vrijgelaten. Mama was vrijgelaten en ik was gearresteerd en zodoende hadden wij elkaar al vele jaren niet meer gezien.

In Kiev hadden wij, weliswaar in de gevangenis, een kort gesprek van een half uur en nu dan opnieuw een ontmoeting. In haar gezicht en in haar ogen zag je de sporen van het lijden dat zij in de gevangenis doorstaan had maar ook van de jaren daarvoor. Reeds op drieëntwintigjarige leeftijd bleef ze immers alleen achter met haar tweejarige zoon (met mij) nadat mijn vader was gearresteerd en in een gevangenis was gestopt. Zo verliet haar hele leven met moeilijkheden, met scheidingen en met lijden.

En mijn zoon, een lange slanke man, negentien jaar, zei glimlachend: "Maak je niet al te veel zorgen vader. Wij zijn bij je."

Toen hij geboren werd gaf ik hem de naam 'Peter'; zo heette mijn vader, een moedig prediker van het Evangelie, een dienaar op de Russische zendingsvelden die geen compromis kende. Ik wilde zo graag dat ook mijn zoon zijn hele leven in dienst van het Evangelie zou stellen. Daarom was het voor mij zo waardevol om Peter te zien en met hem te spreken. En ik was blij dat hij samen met z'n grootmoeder deze lange weg afgelegd had om mij te bezoeken.

Mijn moeder vertelde over mijn gezin, over de kinderen, hoe vurig die naar mij verlangden.

En ik vroeg: "Hoe is het met uw gezondheid, wat hebt u in uw drie jaren van gevangenschap niet door moeten maken?"

"Zoals je ziet, ik ben nog in leven; ik ben er doorheen gekomen."

Moeder glimlachte. "Hoewel, toen ik vrijgelaten werd kon ik nauwelijks lopen. Tot aan de poort van het kamp hebben gevangenen mij ondersteund, zo zwak was ik."

"Oma, u bent voor ons een heldin", zei Peter. "De hele weg hier naar toe hebt u zich op eigen kracht voortbewogen, slechts af en toe heb ik u geholpen, voornamelijk toen wij de trap van het vliegtuig op moesten."

Moeder vroeg naar mijn gezondheidstoestand en naar de brieven die mijn familie aan mij geschreven had. Daarna zei ze: "Ook als het erg zwaar voor je is, word dan niet moedeloos. De Heere is altijd bij je. Voortdurend bid ik voor jou. Blijf de Heere in alles steeds trouw. Blijf trouw tot in de dood."

De officier die op een stoel tussen de tafels zat, werd onrustig. "Moedertje," wendde hij zich tot mijn moeder, "niet over de dood spreken, u moet hem niet op de dood voorbereiden." Zo verkeerd had hij haar vermaning dat ik trouw moest blijven, begrepen.

Mijn zoon vertelde ook over zijn plannen, dat hij verder wilde studeren en ook over zijn jongste broer Alexander, hoe groot hij al was, hoe flink en weetgierig.

Ongemerkt gingen de uren voorbij. Plotseling werd mijn moeder onrustig. "Ik heb wat te eten voor je meegebracht; staat u mij toe het hem te geven?" vroeg zij aan de officier en wees op de zak met levensmiddelen die naast haar stoel stond.

"Nee, niet toegestaan !" beet de officier haar toe.

"Alleen een boterham met worst dan", vroeg moeder hem.

"Ik heb u toch al gezegd: niet toegestaan !" herhaalde de officier opgewonden.

De deur van de bezoekerskamer naar de gang stond open. In de deuropening verscheen de plaatsvervangend kampcommandant, majoor Tjetwertjak.

"Hoe verloopt het bezoek?" vroeg hij de officier.

"Normaal, alles in orde", antwoordde hij.

Maar mijn moeder stond snel op en wendde zich tot de majoor. In haar hand hield ze een Nieuw Testament. "Kameraad majoor, ik heb voor mijn zoon een Testament meegebracht, staat u mij toe het hem te geven?"

"Een Testament?" herhaalde de majoor vragend. "Ik kan het niet toestaan. Tot nu toe heeft nog nooit iemand een Testament ons kamp binnengebracht", antwoordde hij.

"Ik verzoek u dringend om het mij toe te staan. In dit Boek staat niets wat verboden is, niets misdadigs !" En moeder reikte de majoor het Testament aan.

Die pakte het aan en begon het door te bladeren.

Intussen haalde moeder een blad papier uit haar zak. "Hier heb ik een verzoekschrift, gericht aan de kampcommandant, met het verzoek om aan mijn zoon het gebruik van het Testament in het kamp toe te staan." Ze overhandigde het verzoekschrift aan de majoor.

Hij las het aandachtig door en zei: "U schrijft hier, dat het Testament officieel niet verboden is in ons land, maar in het Testament wordt over God geschreven en in ons land wordt een maatschappij zonder godsdienst opgebouwd, hoe zouden we dat met elkaar in overeenstemming moeten brengen? Het blijkt dan dat het Testament en de Bijbel in strijd zijn met onze Sovjetmaatschappij en de politiek van de Communistische Partij."

"En hoe staat het dan met de grondwet?" vroeg moeder.

"Grondwet en leven, dat zijn verschillende zaken", vatte de majoor samen. "Goed, ik neem het Testament en uw verzoekschrift mee. Binnen een week zal ik aan uw zoon het besluit van de kampleiding bekend maken." En de majoor stak het Testament in zijn zak.

"Ik heb nog een verzoek aan u", ging moeder verder. "Ik zou mijn zoon op iets willen trakteren." Ze wees op haar tas met levensmiddelen.

"Het overhandigen van levensmiddelen is gedurende de eerste helft van de straftermijn niet toegestaan", sprak de officier die bij het bezoek aanwezig was snel.

"Hier is wat witbrood, worst, kaas en melk Staat u mij toe hem te eten te geven?" vroeg moeder aan de majoor.

"Goed, laat hem eten", zei de majoor. "Maar kijkt u goed wat voor eten het is", zei hij tegen de officier.

Mijn moeder legde twee eieren, een stuk witbrood en een stukje worst op tafel, zette er een halve liter fles melk met een glas bij en legde er een geborduurd, wit servetje naast.

De officier onderzocht alles en zei: "U kunt het hem geven." Moeder kwam naar mijn ruwhouten, zwartgeverfde kamptafel toe, vouwde het servet zorgvuldig open, zette het glas melk erop en legde de reeds gesneden stukken witbrood, de worst, wat stukjes kaas en de twee eieren neer.

Ik bad en begon langzaam te eten. Al langer dan een jaar had ik iets dergelijks niet meer gegeten en ik vond het heerlijk om weer eens de smaak van melk, witbrood en al het andere te proeven. Moeder keek mij erg blij aan.

Na een poosje keek de officier op de klok en zei: "Er resteren nog vijftien minuten tot het einde van het bezoek."

Wij hadden al over erg veel gesproken, natuurlijk alleen over datgene wat we in het bijzijn van de officier konden bespreken. Tenslotte vroeg ik de officier om te mogen bidden en daarna werd ik naar het kamp teruggebracht.

"Vaarwel mama, vaarwel mijn zoon, de Heere behoede jullie. Peter, vergeet niet dat jij de naam van je grootvader draagt, die de Heere zo zeer liefhad en Hem en het Russische volk en de zaak van het Evangelie trouw is gebleven tot de dood. Ik bid voor jou, mijn zoon, dat je je hart aan de Heere zult geven." Moeder en Peter werden het eerst uit de bezoekerskamer weggebracht.

Ik bleef alleen in de kamer achter en was nog steeds onder de indruk van het bezoek.

"O, Heere Jezus, bewaar hen onderweg en werk ook in het hart van mijn zoon", bad ik voordat de officier terugkwam. Na het onderzoek werd ik in het kamp teruggebracht.

Een week later wendde ik mij tot de majoor en vroeg om het Testament.

"De kwestie is nog niet geregeld", antwoordde hij.

Een maand later gaf hij hetzelfde antwoord. Toen schreef ik een verzoekschrift aan de kampcommandant en vroeg hem mij het Testament af te geven. De majoor ontbood mij voor een gesprek in zijn kantoor.

"Het Testament ligt bij mij in de kluis. In het kamp geef ik het u niet. Als u vrijgelaten wordt krijgt u het terug."

6. Mijn gezin op bezoek

Na het bezoek van moeder en mijn zoon Peter gaf de kampleiding toestemming voor een langdurig bezoek van mijn gezin. Ik schreef daarover naar huis en zo wachtte ik op het bezoek.

Viktor zei tegen mij: "We moeten ons goed op jouw bezoek voorbereiden. Ik ben ervan overtuigd dat je familieleden je een Testament zullen brengen. Maar het is erg moeilijk om het Testament het kamp binnen te krijgen. Er zal een grondig onderzoek plaatsvinden. Laten we in je schoenen een geheim vakje voor het Testament maken."

De gevangenen in het kamp droegen erg grove, zware laarzen met grote hakken. Viktor pakte mijn laarzen, rukte de hakken er af en sneed, zodanig dat niemand het merkte, met een mes twee verdiepingen in beide hakken, die hij vervolgens weer aan de laarzen vastvloog.

Ons plan was als volgt: met deze laarzen aan zou ik naar het bezoek gaan en als mijn familieleden voor mij een Testament meebrachten, dan zou ik met het mes de hakken lostrekken. Daarna zou ik uit het Testament zorgvuldig alleen de bladzijden met het Johannes-Evangelie scheuren en deze in de geheime vakjes in de hakken van mijn laarzen leggen - in de ene hak elf hoofdstukken, in de andere tien. Vervolgens zou ik de hakken met het mes of met een vork weer vast spijkeren, want een ander hulpmiddel zou ik immers niet hebben. En zo zou ik mij na het bezoek, met deze laarzen aan, eerst aan het onderzoek onderwerpen en daarna naar het kamp terugkeren.

Eindelijk kwam de dag. Al op de avond ervóór zei één van de soldaten tegen mij: "Je vrouw en je kinderen zijn op bezoek gekomen."

Ik bedankte hem en kon na het avondappèl lange tijd niet in slaap komen. Steeds weer moest ik aan hen denken. Misschien hadden ze mijn jongste zoon Dzjoerik meegebracht; Dzjoerik was pas drie jaar. De laatste keer dat ik hem gezien had, was hij nog maar één jaar oud. Mij kon hij zich natuurlijk niet herinneren en ook voor mijzelf was het moeilijk hem al zo groot voor te moeten stellen. Mijn jongste dochter, Genia, was tien jaar; m'n middelste dochter Lisa veertien, Peter, m'n oudste zoon, negentien en Natasja, mijn oudste dochter, tweeëntwintig. Wat had ik hen deze laatste drie jaren maar weinig gezien.

En mijn vrouw . . . hoe zou zij door al deze jaren heen gekomen zijn? Maar wie van de kinderen zouden er meekomen? Dat zou ik pas morgen te weten komen. Ik bad en sliep eindelijk in.

De volgende morgen hoorde ik dat mij gedurende drie hele dagen bezoek was toegestaan. Op die dag mocht ik evenwel nog geen bezoek ontvangen, hoewel de bezoekersruimte vrij was. Ik wist echter al waarom.

Tijdens mijn eerste straftermijn in de noordelijke Oeral had ik hetzelfde meegemaakt. Mijn gezin kwam op bezoek en de kampleiding aarzelde één of twee dagen om het bezoek te laten beginnen, zelfs wanneer de bezoekersruimten vrij waren. Het was alsof ze op iemand wachtten en inderdaad, iedere keer wanneer mijn familieleden op bezoek kwamen, was er één of twee dagen een afvaardiging van KGB-medewerkers aanwezig met afluister- en opnameapparatuur. Zij maakten opnamen van alle gesprekken tussen de familieleden en de gevangenen.

De KGB-medewerkers luisterden natuurlijk alleen de gesprekken van gelovigen af. Ze interesseerden zich zeer voor het leven van de gemeente en de geestelijke situatie in de gemeente. De criminelen waren voor hen niet interessant.

Zo wachtten mijn familieleden en ik geduldig bijna twee dagen tot wij in de bezoekersruimte binnen gelaten werden.

Daarna werd ik ook gehaald. In een speciale kamer, bestemd voor het onderzoek, kreeg ik opdracht m'n kleren uit te trekken, zelfs het ondergoed. Een soldaat onderzocht alles zorgvuldig. Naast hem stonden twee officieren die zijn werk gadesloegen. Eén van hen was van de Speciale Afdeling, een KGB- medewerker, een magere lange man met een loerende blik en een kleine snor. Hij droeg een nieuwe officiersjas en nieuwe laarzen en had overvloedig gebruik gemaakt van sterk geurende parfum. Hij stond er glimlachend bij. In zijn handen hield hij zijn nieuwe officiersmuts. Uit zijn hele gestalte, van het lachje op zijn gezicht en de uitdrukking van zijn ogen tot en met de muts en de glimmende laarzen, kon je opmaken hoe zelfgenoegzaam hij was en hoe hij van zijn macht genoot. Hij zag eruit alsof hij zich voor een groot feest of voor een parade voorbereid had.

"Wat voor verboden zaken hebt u?" vroeg hij.

"Wat bedoelt u precies?", wilde ik exact weten.

"Brieven en instructies voor de gemeente." De officier keek mij veelbetekenend aan.

"U vergist u, burger officier, de gemeente heeft mijn instructies niet nodig, zij heeft

Gods instructies in het Nieuwe Testament en in het Evangelie. En die zijn door God Zelf geschreven in het hart van elke gelovige", antwoordde ik rustig.

Een deel van mijn kleren bevond zich in handen van de soldaat, de rest lag op een speciale tafel voor doorzoekingen. Naast de tafel stonden mijn laarzen. Ik was naakt en in de kamer was het erg koud. Mijn handen en voeten werden langzamerhand blauw.

De officier keek mij aan en grijnsde verachtelijk. "Waar je geloof je nu toch gebracht heeft: in de situatie van een crimineel!"

Toen bukte hij zich en pakte voorzichtig, vol walging, één van mijn kamplaarzen van de grond. Hij legde de laars op de tafel en onderzocht hem aandachtig. Mijn hart kromp ineen. Hoewel zich in de hak van de laars nog niets bevond was ik onrustig, want als hij het geheime vakje ontdekte werd het bezoek afgelast.

Maar Viktor had alles zo correct gedaan dat de officier niets merkte en al gauw de laars weer op de grond zette. Naar de andere laars keek hij niet eens. "Kleed u zich aan!", beval één van de officieren en met z'n drieën (inclusief de soldaat) verlieten zij de visitatieruimte.

Toen ik mij aangekleed en de laarzen aangetrokken had, kwam de dienstdoende officier in de kamer. Het was die officier, die mij op een nacht toestemming gegeven had om een christelijke radio-uitzending te beluisteren, een lange en erg dikke man van ongeveer vijfendertig jaar met de rang van luitenant.

Goedmoedig glimlachend vroeg hij: "Wat hebben ze bij u gezocht? Uw geloof? Dat zit toch niet in uw zak, maar in uw ziel en u verbergt het ook helemaal niet. Nou, komt u mee naar het bezoek, uw familieleden wachten reeds; ze bevinden zich al twee uren in de bezoekersruimte. Ook zij werden zorgvuldig door een vrouw gefouilleerd; men vond echter niets. Wat ze dan toch bij de gelovigen zoeken . . . wodka drinken zij niet en verdovende middelen gebruiken ze ook niet ! Ik zou de gelovigen helemaal niet onderzocht hebben."

Toen sloot hij de deur van de visitatieruimte en zei zacht: "Als het aan mij lag, dan zou ik alle gelovigen uit de gevangenissen vrijlaten."

Nu leidde de dienstdoende officier mij door de gang, haalde een sleutel uit zijn zak en opende de deur naar dat deel van het gebouw waar de bezoekers waren.

Ik zag de stralende gezichten van mijn lieve vrouw, mijn zonen en dochters. De kinderen kwamen glimlachend om me heen staan.

Ze spraken allemaal wat opgewonden, huppelden van vreugde en ze hingen letterlijk aan mij. O, wat een vreugde ! Jaren had ik gedroomd van dit geluk om samen te zijn, de lieve gezichten van mijn vrouw en kinderen te zien, hen te omhelzen en hun blijde stemmen te horen. Alleen de jongste stond aan de kant en keek mij schuw aan. Ik gaf hem een hand: "Dag, Dzjoerik."

Hij antwoordde niets. Met z'n hoofd naar beneden liep hij naar zijn moeder en verborg zijn gezicht in haar jurk. Hij was erg verlegen, want ik was voor hem zo goed als onbekend, hoewel hij begreep dat ik zijn vader was.

Maar ik kon hem begrijpen, omdat hij zijn vader voor de eerste keer ontmoette. Hij zag de blijdschap van zijn zussen, van zijn oudste broer en van zijn moeder. De zussen haalden hem aan: "Kom naar papa, dat is onze papa en ook jouw papa!"

Maar de jongen werd nog meer verlegen en barstte in snikken uit.

"Laat hem met rust" zei ik, "hij zal spoedig aan mij wennen en dan zal alles wel in orde komen. En laten we nu bidden en de Heere danken voor deze ontmoeting."

Wij gingen naar de bezoekerskamer en bogen de knieën voor het gebed. Tijdens dit bezoek werd natuurlijk ieder woord, elke zin en alles wat we zeiden van meet af aan in het geheim door de apparatuur van de KGB opgenomen. En later hebben in het KGB-centrum in Moskou tientallen en misschien zelfs honderden verschillende KGB-ambtenaren de opnamen vele malen beluisterd, geanalyseerd en de verdere strategie in

de strijd tegen de gemeente uitgewerkt.

Maar toen lagen wij geknield en ik hoorde de vurige kindergebeden - gebeden van dankbaarheid tegenover God, voor de mogelijkheid om vader te zien. Toen mijn trouwe levensgezellin, mijn vrouw, met tranen in de ogen de Heere dankte voor het weerzien na zo'n lange scheiding en ook toen ik zelf bad, dachten we niet aan de afluisterapparatuur. Het kamp en de KGB bestonden voor ons op dat ogenblik niet. Alleen de Heere en deze gebeden tot Hem waren voor ons werkelijkheid en wij wisten dat de Heere ons hoorde, dat Hij ons liefhad en dat Hij onzichtbaar bij ons was hier in de bezoekerskamer met de getraliede vensters.

We spraken urenlang met elkaar. Niet over alles konden wij openlijk spreken. Mijn vrouw had papier, potloden en lucifers meegebracht; het allerbelangrijkste schreven wij met kleine letters op het papier en verbrandden het daarna in het toilet.

Het eerste wat de kinderen opschreven was: "Wij hebben een Testament meegebracht. Tijdens het onderzoek hebben ze het niet bij ons gevonden en bovendien hebben wij ook een fototoestel meegebracht, maar dat ligt met onze spullen op ons logeeradres. We besloten het op de eerste dag van ons bezoek niet mee te nemen."

Het was interessant hoe mijn jongste zoon aan mij begon te wennen. Eerst schaamde hij zich om rechtstreeks met mij te praten; hij ging naar één van mijn dochters, fluisterde haar iets in het oor en vroeg daarna: "Zeg het hem."

Maar de volgende dag was hij nauwelijks meer verlegen en kwam hij al naar mij toe. "Papa, speel met mij ! Papa, vertel mij wat!"

En zijn zus fluisterde hij toe: "Nu weet ik dat ik een papa heb." De kinderen vertelden mij een interessant verhaal over Dzjoerik. Toen zij in Moskou met de bus naar de luchthaven reden, maakte Dzjoerik kennis met een meisje van zijn leeftijd. Zij reed met haar moeder ook naar de luchthaven. Het meisje heette Tanja en midden in het gesprek vroeg Dzjoerik plotseling aan het meisje: "Tanja, ga jij ook op bezoek bij jouw vader in de gevangenis?"

Een ogenblik werd het stil in de bus, de passagiers staarden Dzjoerik aan, maar deze ging verder: "Ik zal papa gauw zien, hij woont in de gevangenis !" En toen droomde hij hardop: "Wij zullen papa mee naar huis nemen; de gevangenis van papa is in het noorden, daar is het erg koud."

Mijn vrouw moest hem onderbreken. De moeder van het meisje nam haar op de armen en keerde zich van Dzjoerik en zijn moeder af. Maar Dzjoerik begreep niet wat er gebeurd was. Hij dacht, als zijn vader in de gevangenis was dan moesten waarschijnlijk ook de andere vaders in de gevangenis zijn. Daarom had hij deze vraag aan het meisje gesteld. En nu was hij bij z'n papa op bezoek. Wij hadden drie dagen gekregen.

Heel mijn gezin was dus bij mij gekomen: mijn vrouw en onze vijf kinderen. Er waren in het kamp in totaal drie kamers voor langdurige bezoeken. Wij mochten twee kleine kamers gebruiken, omdat er van onze familie verder niemand op bezoek was. Wat hadden wij veel te bespreken ! De kinderen groeiden op, zij werden steeds groter. Elk van hen was op zichzelf een eigen unieke en onbegrensde wereld van belangstelling, denkbeelden en ook problemen. Met elk van mijn kinderen wou ik apart spreken om meer van hem of haar te weten te komen en te proberen om honderden kindervragen te beantwoorden.

Deze drie dagen waren als een ononderbroken feest: levendige en vrolijke gezichten van de kinderen en een onophoudelijke stroom van gesprekken. Maar vaak, erg vaak werd één van de kinderen plotseling stil en legde zwiingend de vinger op de lippen: "Stil, daarover kun je niet hardop spreken!"

Dan werd dat onderwerp door middel van potlood en papier behandeld en het geschrevene dadelijk in het toilet verbrand. Mijn vrouw en kinderen hadden erg veel belangstelling voor de bijzonderheden van mijn kampeven en over zeer veel sprak ik

heel open. Natuurlijk zei ik niets over degenen met wie ik over God sprak. Erg levendig ging het er aan toe tijdens het middageten in de keuken. Mijn gezinsleden hadden veel etenswaren meegebracht; bijna een jaar hadden zij zich op het bezoek voorbereid. Ze hadden ook sinaasappelen meegenomen. Het was een grote vreugde voor ons. Sinaasappelen waren niet alleen in het noorden een bijzonderheid, maar ook in Kiev. Mijn jongste kinderen bekeken de sinaasappels voortdurend en betastten ze met hun vingers. Ze wilden mij allemaal zo royaal mogelijk trakteren. Mijn vrouw had vlees en aardappelen gekookt; ook had ze verse groente meegebracht, die ik in het kamp bijna nooit zag. Maar het kostelijkste waren voor mij niet de sinaasappels en het vlees, maar de uien en de knoflook die ik samen met het geurige brood uit Kiev at en waarvan ik niet genoeg kon krijgen. De sinaasappelen schilde ik en gaf ze aan de kinderen. Het was voor mij een vreugde om te zien met wat voor smaak ze deze sinaasappels opaten.

"Eet de sinaasappels liever zelf op", daarmee duwde mijn kleinste zoon mijn hand weg. Ik probeerde hem te overtuigen: "Voor mij smaakt de knoflook het beste en niet de sinaasappels; wat jij daar nu voor goeds aan vindt, dat begrijp ik niet."

En mijn zoon stak gehoorzaam z'n hand uit voor het volgende sinaasappelstukje. Hij was er nu van overtuigd dat de sinaasappelen voor vader niet interessant waren.

Op de tweede dag van het bezoek kwam de dienstdoende officier naar ons toe en wendde zich tot mijn vrouw: "De kampcommandant verzoekt u voor een gesprek naar het kampbureau te komen."

Merkwaardig ! Wilden de autoriteiten het bezoek onderbreken? Wij baden en mijn vrouw ging weg. Ze nam een grote fles voor verse melk mee. Na ongeveer twee uur kwam ze terug. In haar handen had ze weer de grote fles . . . gevuld met melk.

"Wie heeft je ontboden en waarom?"

De kinderen en ik overstelpten haar met vragen.

"Drink maar melk!", zei ze tegen de kinderen. Ook ik schonk voor mezelf een glas in. Hoeveel jaren had ik geen melk gedronken, of zelfs maar gezien !

Mijn vrouw nam een vel papier en schreef daarop: Eén of andere KGB-medewerker en de kampcommandant hebben met mij gesproken. Ze zeiden tegen me: "Voor u en uw kinderen is het zo moeilijk zonder vader en man en wij zijn bereid om hem samen met u naar huis te laten gaan als hij een verzoekschrift schrijft, waarin hij meedeelt dat hij persoonlijk zijn vroegere misdadige handelingen tegen de staat en de maatschappij veroordeelt en zich verplicht om zijn levenswijze te veranderen."

"Wat heb jij toen gezegd?" vroeg ik hardop. "Zeg het maar eerlijk."

"Ik vroeg de kampcommandant: En hebt u met hem zelf over deze zaak gesproken?"

De kampcommandant antwoordde: 'Ik sprak met hem, maar hij weigert zo'n verzoekschrift in te dienen. Overtuigt u hem, u bent de moeder van zijn kinderen. Denkt u toch ook aan uw vaderloze kinderen.'

En de KGB-medewerker zei: 'Als hij niet wil schrijven, schrijft u dan in plaats van hem. Richt u het verzoek aan de regering en schrijf daarin dat u als vrouw het verzoek doet uw man gratie te verlenen en vermeldt u daarbij dat u alle krachten aan zult wenden om te vermijden dat hij nog meer misdaden zal begaan.'

Ik zei: 'Mijn man heeft helemaal geen misdaden begaan. Hij is een prediker van het Evangelie en hij kan met deze dienst niet breken. En hij zal het niet doen ook.'

Daarop zei de KGB-medewerker: 'Uw man is tot tien jaar gevangenschap veroordeeld. Na afloop van deze strafperiode zal hij tot nog eens tien jaar vrijheidsberoving worden veroordeeld. Denkt u daar eens ernstig over na.'

En de kampcommandant zei met een lage stem: 'Ja, ja, denkt u er eens goed over na ! U zou hier in Jakoetsk twee dagen langer kunnen blijven; wij zouden een commissie samen kunnen roepen en na een paar dagen zou u samen met uw man naar huis kunnen reizen. Is dat niet heerlijk? Nog twee of drie dagen en dan is hij in vrijheid ! Hier is

papier, schrijft u maar!"

Zo vertelde mijn vrouw over het gesprek met de kampleiding. Ik zei hardop tegen haar en de kinderen, zó dat ook de anderen het door de af luisterapparatuur konden horen: "Ik zal zo lang ik leef nooit ophouden met het verkondigen van het Evangelie en nooit zal ik met de vervolgde broederschap breken. Want breken met de lijdende Kerk van Christus, betekent: breken met Christus !"

Daarna baden wij tot de Heere of Hij ons allen kracht wilde geven en of wij Hem tot aan het einde trouw mochten blijven. Na het gesprek met de kampcommandant ging mijn vrouw regelrecht naar het huis waar zij en de kinderen hun spullen achtergelaten hadden; daar kocht ze bij de vrouw des huizes melk en nam ook haar fotoestel mee dat zij onder haar jas verstopte. Toen keerde ze naar de bezoekerskamer terug zonder dat iemand haar fouilleerde.

Iedere avond hingen wij grote, zwarte lappen stof voor het venster in de bezoekerskamer, dus ook op die avond. Toen maakte mijn zoon Peter enkele foto's van mij met mijn vrouw en kinderen.

Op diezelfde avond besloot ik om het Johannes-Evangelie in de geheime vakjes van mijn laarzen te verstoppen. Met een keukenmes haalde ik beide hakken van de laarzen. Voorzichtig scheurde ik uit het Testament elf hoofdstukken van het Johannes-Evangelie, vouwde die vier keer dubbel om ze daarna in één van de geheime vakjes te stoppen. Maar het bleek onmogelijk te zijn; want in één vakje pasten slechts acht hoofdstukken van het Johannes-Evangelie en in het andere pasten er maar zeven. Ik was bedroefd, maar ik ging met mijn werk door. Netjes sloeg ik de hakken weer met het mes aan de laarzen vast.

Gedurende deze tijd maakten de kinderen een groot lawaai en gingen zó te keer in de kamer dat de slagen van het mes op de hakken niet te horen waren. De eerste vijftien hoofdstukken van het Johannes-Evangelie had ik dus. De vraag was nu echter hoe ik deze rijkdom kon bewaren. "Heere, help mij !" bad ik. Maar er wachtte mij nog een andere grote vreugde. Nauwelijks had ik de hele operatie met de laarzen beëindigd toen mijn gezinsleden mij een klein Markus-Evangelie lieten zien dat zij eveneens hadden meegebracht. Dat was een verrassing ! Het Evangelie van Markus in mini-formaat was in 1973, in een oplage van enkele duizenden exemplaren in het geheim gedrukt.

Ze waren in de eerste plaats bestemd voor christenen in gevangenschap. Maar hoe moest ik het Markus-Evangelie het kamp binnenkrijgen? In de hakken paste het niet, bovendien had ik die alweer aan de laarzen vastgespijkerd. Ik hield het kleine Evangelie op mijn hand, je kon het in je hand verstoppen. Ik herinnerde mij een besloten zitting van medewerkers van de geheime drukkerij waar wij het idee bespraken om zo'n Evangelie te drukken. En nu had ik het bij me! 0, hoe graag wilde ik dit boekje het kamp binnenkrijgen.

Na enig nadenken naaide ik het kleine Markus-Evangelie in de onderste zoom van mijn hemd. Daarna deed ik een kleine test: ik trok het hemd aan en hield daarbij de zoom met het Markus Evangelie in m'n hand en trok het hemd vervolgens weer uit zonder het Evangelie los te laten. Vanaf opzij was het in 't geheel niet te zien dat ik iets in m'n hand hield. Ik oefende een paar keer.

Gedurende deze dagen deelde mijn gezin mij door middel van briefjes mee, dat de gemeente leefde en opgewekt was, dat de Heere Zijn volk zegende, dat er bekeringen waren, de doop bediend werd en dat er vele kinderen en jongelui in de gemeente waren. Ook vernam ik op deze manier dat de geheime uitgeverij Christianin haar werkzaamheden met veel succes voortzette, dat er Testamenten gedrukt werden en christelijke liedboeken in het Russisch, in het Oekraïens en in vele andere talen van de Sovjetunie.

"Wij verwachten de uitgave van de hele Bijbel in het Russisch", schreef mijn oudste

dochter Natasja mij.

Toen ik in maart 1974 in Siberië gearresteerd werd had ik een speciale film bij me met de tekst van de gehele Bijbel. Deze film werd gebruikt voor de vervaardiging van drukplaten.

Over het feit, dat de film in beslag genomen was, had ik mij grote zorgen gemaakt en nu was ik blij dat in onze geheime drukkerijen de druk van de Bijbel werd voorbereid. Het was voor mij een grote troost.

Getroost werd ik ook door de geest die er in mijn gezin heerste: dat er niemand moedeloos was, dat mijn vrouw en ook mijn kinderen de moeilijke kruisweg begrepen, waarop de Heere zowel mij persoonlijk alsook ons hele gezin en onze geliefde lijdende broederschap leidde.

Wij baden veel in deze dagen en spraken over de wegen Gods. Op zachte toon konden we zelfs enkele christelijke liederen zingen. Aan de kinderen had ik ook veel over hun grootvader, mijn vader, verteld, die de Heere en zijn gemeente liefhad en om wille van zijn geloof in Christus doodgemarteld was.

De drie dagen van het bezoek vlogen veel te snel om; het viel ons moeilijk om weer afscheid van elkaar te moeten nemen. In de deuropening van de kamer stond de soldaat al en hij spoorde mij aan. Mijn kleine driejarige zoon omhelsde mij en smeekte: "Kom met ons mee, naar huis, papa, kom toch, ik ga niet zonder u. Zonder u kan ik niet leven!"

Mijn vrouw wiste ook de tranen uit haar ogen en ook m'n dochters stond het huilen naderbij. Ja, zelfs bij mij stonden de tranen in m'n ogen, maar ik moest me inhouden: de kinderen mochten mijn tranen niet zien.

Voorzichtig liet ik m'n zoontje van mijn armen afglijden en zei tegen hem als tegen een volwassene: "Ik moet nog in het kamp blijven. Ik heb hier nog niet alles gedaan wat de Heere mij heeft opgedragen. Ik ben een prediker van het Evangelie en er zijn hier duizenden gevangenen die niets van Christus weten. Het is een erg verantwoordelijke taak die God mij heeft opgedragen, mijn zoon. Sta je mij toe nog een poosje hier in het kamp te blijven?"

De jongen begreep al veel en mijn kalme stem en de persoonlijke aanspraak maakten hem rustig.

Voor de laatste keer baden wij in het bijzijn van de soldaat van de wacht. Om de beurt omhelsde en kuste ik een ieder en toen gingen wij uiteen. De soldaten van de wacht leidden mij weg. Mijn geliefden keken mij bedroefd na. Het volgende bezoek kon in het gunstigste geval pas na een jaar plaatsvinden.

Ook mijn hart was vervuld van weemoed.

7. Twee Evangelien . . .

"Hoelang zal ik raadslagen voornemen in mijn ziel, droefenis in mijn hart bij dag? Hoelang zal mijn vijand over mij verhoogd zijn?" vraagt de psalmist in Psalm 13:3. "Ja, hoe lang Heere' Levensmiddelen kon ik na het bezoek natuurlijk niet meenemen. Ik had slechts enkele knoflookuien in mijn zak gestoken. Voor een gevangene is dat een grote rijkdom, omdat er in het kamp geen fruit en geen groenten zijn en men dus ook geen vitaminen krijgt. Het gehemelte van een gevangene is bleek en het tandvlees bloedt vaak. Het komt voor dat er gevangenen aan scheurbuik lijden.

De soldaat bracht mij weer in de bezoekersruimte. Dat was een grote, lege kamer met in het midden een lange, zwarte tafel waarop, voordat het onderzoek begon, de persoonlijke spullen, kleding en schoeisel neergelegd werden. Twee soldaten onderzochten mij.

"Alles uit de zakken halen !" Ik haalde de knoflookuien eruit. Eén van de soldaten zei:

"Dat is niet toegestaan!"

"Maar dat zijn toch geen levensmiddelen, zoals vlees, boter of suiker? Dit zijn vitamines, een medicijn tegen scheurbuik. Ik verzoek u de knoflook als vitamine te beschouwen."

"Nee, nee, dat mogen we niet." En ze namen de knoflook van me af. Ze pakten mijn laarzen en bekeken die van alle kanten maar merkten er niets verdachts aan. Ze onderzochten ook mijn sokken en gaven mij het bevel me uit te kleden. Ik trok alles uit, alleen mijn hemd hield ik naar boven zonder het uit te trekken; het ingenaaide Markus-Evangelie hield ik in mijn hand vast.

De soldaat knikte met zijn hoofd: "Goed, dat hoeft je niet uit te trekken." De soldaten controleerden alles zorgvuldig, tastten elke naad van mijn kleding af, behalve mijn hemd.

"Heb je geld?" vroeg een soldaat.

"Nee, geld heb ik niet."

"Drugs?"

"Ook drugs heb ik niet. Ik ben gelovige; ik heb alleen mijn geloof."

De soldaten keken mij aan, terwijl zij m'n kleren verder aftastten.

Eén van hen zei: "Dat is je eigen zaak. Het geloof kun je voor jezelf houden."

Toen bevalen ze mij dat ik me moest aankleden. Zonder het Markus-Evangelie los te laten kleepte ik me aan en ging verheugd naar het kamp terug.

Na ongeveer een uur ontmoette ik Viktor. "Nou, hoe gaat het?" "Alles goed. Ik heb alles overgebracht", antwoordde ik blij.

"Trek je laarzen uit en zet ze naast je bed neer. Ik zal ze dan later onopgemerkt meenemen."

En zo deed ik het ook. Viktor nam mijn laarzen, trok de hakken los en nam de vijftien hoofdstukken van het Johannes- Evangelie eruit. Daarna ging hij naar de naaiwerkplaats in het kamp; hij koos een tijdstip uit waarop daar niemand aanwezig was en streek met een warm strijkijzer de verkreukelde bladzijden van het Evangelie netjes glad.

Ik had met de laarzen niet meer dan tweehonderdvijftig driehonderd meter gelopen, vanaf de bezoekerskamer tot aan mijn woonbarak. Toch was het genoeg geweest om de bladen met de tekst van het Johannes-Evangelie gedeeltelijk te beschadigen en sommige woorden waren zelfs onleesbaar geworden. Maar Viktor plakte deze gescheurde blaadjes aan elkaar en voegde de vijftien hoofdstukken samen in één mooie band.

Ik liet hem ook het Markus-Evangelie zien. Hij was verbaasd dat ik het klaar gespeeld had het Markus-Evangelie het kamp binnen te brengen. Zo zond de Heere Zijn Woord in dat verre kamp in het noorden.

In het kamp bevonden zich nu dus twee Evangeliën. Wij wilden ze ook in het geheim aan de andere gevangenen laten lezen.

Viktor vroeg mij om de vijftien hoofdstukken van het Johannes- Evangelie en begon die toen met z'n vriend Michail te lezen. De wegen des Heeren zijn wonderlijk. In vrijheid kon Michail het Evangelie lezen, maar toen wilde hij het niet.

Hij was begin dertig, normaal postuur, stevig gebouwd en veroordeeld wegens een verkeersdelict. Michail werkte als vrachtwagenchauffeur. Hij dronk echter graag en eens had hij in dronken toestand op de weg een mèn overreden. De gewonde stierf in het ziekenhuis en daarom zat Michail in het kamp. Thuis was zijn vrouw met hun achtjarig dochttertje achtergebleven.

Michails vrouw kwam uit een gelovig gezin. In haar kinderjaren bezocht ze de godsdienstoefeningen en hoorde ze veel over God. Maar hoewel haar moeder gelovig was, kwam de dochter, naarmate zij ouder werd, steeds minder naar de samenkomsten der gelovigen. Zij hield zich op met ongelovige jongelui en luisterde niet meer naar haar

moeder. Op achttienjarige leeftijd trouwde zij met Michail, een vrolijke jongeman, een liefhebber van luidruchtige feestjes en alcohol. Spoedig daarna kregen ze een dochter. De moeder van de vrouw hield erg veel van haar kleindochter en ze nam haar vaak mee naar huis. Ze vertelde Michail en zijn vrouw over God en bood hen het Testament aan om het te lezen. "Ik ergerde me zeer aan haar en aan haar gepraat over God. Ik wilde het niet horen", herinnerde Michail zich.

"Waarschijnlijk heeft zij je ook aangeraden om met het drinken van alcohol op te houden?", vroeg ik aan hem.

"Ja, dat ook", glimlachte hij. "Ik verlangde van mijn vrouw dat ze grootmoeder niet zou toestaan haar kleindochter bij zich in huis te nemen. En ik wilde in elk geval dat mijn vrouw alle contacten met haar Godaanbiddende moeder zou verbreken." En nu, in dit noordelijke kamp las Michail het Evangelie. Is dat niet wonderlijk?

Enkele maanden voordat ik in het kamp aankwam begon Viktor tegenover Michail van God te getuigen en ze lasen samen het Evangelie dat later bij de doorzoeking van het kamp van hem afgenomen werd. Eens zei Michail mij dat hij een brief van zijn vrouw had gekregen; daarin schreef ze dat zij de samenkomsten der gelovigen bezocht. "En nu is zij zelf ook een gelovige", zei Michail.

"En je dochter?", vroeg ik.

"Zij woont bij haar grootmoeder en bezoekt samen met haar de godsdienstoefeningen." Michail vertelde dat echter zonder veel vreugde. Hoewel hij in het kamp het Evangelie in z'n handen genomen had en het samen met Viktor las, woedde er in zijn ziel nog steeds de strijd, de strijd van het licht tegen de duisternis. Toch was ik blij dat de Heere in de zielen van zijn vrouw en dochter werkzaam was. Ja, Michail zelf was ook al met het lezen van het Evangelie begonnen.

Ongeveer twee dagen na het bezoek werd ik na het werk plotseling door de kampomroepinstallatie opgeroepen om naar de wacht te komen. Wat was er aan de hand? Was het misschien al bekend dat ik het Evangelie het kamp binnengesmokkeld had? Ik verstopte het Markus-Evangelie en ging naar de wacht. De dienstdoende officier vroeg mij: "Heeft u na het bezoek knoflook meegenomen."

"Ja, ik had het meegenomen, maar de soldaten hebben het van mij afgenomen."

"De kampleiding heeft besloten u de knoflook te geven."

"Dank u wel !" Ik deed de knoflook in mijn jaszak. Het waren vijf of zes grote stevige knoflookuien. Wat een rijkdom voor zo'n kamp in het noorden ! Ik was de Heere zo dankbaar voor dat geschenk.

Toen ik in de barak terugkwam lagen veel gevangenen al op hun bed uit te rusten. Viktor wachtte mij op. "Waarom hebben ze je bij de wacht ontboden?" vroeg hij ongerust.

"Ze hebben mij de knoflook teruggegeven", antwoordde ik en haalde ze uit mijn zak.

"O, dat is pas een feest", riep Viktor uit.

"Heb jij brood?" vroeg ik aan hem.

"Daar ga ik direkt voor zorgen." En Viktor liep naar zijn vriend om brood.

Ik ging naar mijn bed en wendde mij tot de andere gevangenen: "Jullie hoeven niet te raden wat we hebben jongens . . . knoflook ! Dat gaan we vieren. Wie mee wil doen, die moet er maar bij komen en als je brood hebt, neem het dan mee."

Ongeveer tien mannen, waaronder ook Viktor en zijn vriend Michail, verzamelden zich om mijn bed. Ik spreidde op mijn bed een krant uit en legde de knoflook erop. Viktor en de anderen legden er enkele stukken roggebrood bij en weer iemand anders had zout meegebracht.

Voor het eten zei ik tot de gasten: "Na het bezoek van mijn vrouw had ik deze knoflook in mijn zak gedaan, maar de soldaten hebben het bij de fouillering van mij afgenomen. God heeft echter het hart van de dienstdoende officier tot mij geneigd en nu ligt deze

knoflook voor ons. Ik wil graag in het gebed mijn God danken voor dit kostbare geschenk." En ik deed een gebed.

Gulzig maakten de mannen zich toen van de knoflook meester. Zij wreven hun tandvlees ermee in, bestrooiden het brood met zout en wreven het met knoflook in.

Eén knoflookui had ik in mijn zak gelaten. We hadden in het kamp namelijk een oude man die ongeveer tachtig jaar oud was. Ze noemden hem allemaal 'Djed Trezoetsjka' omdat hij erg zwak was en zijn handen erg beefden. Als hij een lepel of een beker water in zijn hand hield, dan had hij de grootste moeite om te eten of te drinken, zo erg beefden zijn handen. Hij stond echter nog stevig op zijn benen en ging zelfs nog alleen naar de kampcantine.

Mij is niet bekend waarvoor hij in het kamp was; hij heeft het nooit verteld. Maar iedereen in het kamp kende hem, zowel de gevangenen als de wacht, en ze schertsten dikwijls met hem. "Djed Trezoetsjka, hoe gaat het ermee?" riepen de gevangenen hem vaak groetend toe.

"Goed, we halen nog adem!" antwoordde de oude man en glimlachte.

"Wanneer ga je naar huis, naar de vrijheid?" vroegen de gevangenen aan hem.

En met bittere ironie antwoordde, hij: "In het jaar tweeduizend."

De gevangenen vroegen zich vaak onder elkaar af waarom men zo'n stokoud, ziek mens niet op grond van zijn leeftijd en zijn ziekte naar huis liet gaan. Wij hadden in het kamp ongeveer twintig van zulke oude mannen. Ze waren allemaal de vijfenzeventig gepasseerd, maar enkelen werkten zelfs nog in het kamp.

Met Djed Trezoetsjka had ik wat vriendschap gesloten. Met z'n voornaam en vadersnaam heette hij Iwan Wasiljevitsj. Ik wilde hem enigszins opbeuren, troosten en hem op Christus wijzen. Maar Iwan Wasiljevitsj weigerde beslist met mij over het geloof te spreken.

Hij zei: "Georgi, ik dank je voor je genegenheid jegens mij, maar niets over God ! Ik geloof niet en ik wil niets over Hem horen."

Maar desondanks was Iwan Wasiljevitsj mij dierbaar; een eenvoudige, vriendelijke en zieke man met bevende handen. En ik had besloten hem deze knoflookui te geven.

De volgende dag ontmoette ik hem toen hij uit de kantine kwam. "Iwan Wasiljevitsj, goeiedag, hoe gaat het?" vroeg ik. "Goed, ik adem nog", antwoordde hij zoals gebruikelijk.

"Ik zou u wat knoflook willen geven", zei ik en gaf hem de grote knoflookui aan, die ik in een stuk papier gewikkeld had.

"Eet het zelf maar op, jij bent nog jong, jij hebt zelf groente nodig, vooral knoflook", zei Iwan Wasiljevitsj en bleef naast me staan. "Ik ben oud en zal er zo ook wel doorheen komen."

"Neemt u het alstublieft", vroeg ik. "U hebt waarschijnlijk al lang geen knoflook gezien?"

"Nee, al bijna tien jaar heb ik geen knoflook meer gegeten en ook geen tomaat of radijs. Slechts een enkele keer heeft iemand mij op een appel getrakteerd", zei de oude man.

"En uw familie, komt er dan niemand bij u op bezoek?" vroeg ik en besepte toen dat ik een fout gemaakt had.

Het gezicht van Iwan Wasiljevitsj versomberde en hij zei: "Ik heb geen familie, niemand komt er naar mij toe en niemand wacht op mij, daar in de vrijheid." De handen van de oude man begonnen nog meer te beven.

Ik drukte de knoflook in zijn hand: "Dat is voor u. U hebt veel groente nodig. Weest u hierdoor niet beledigd, neemt u het alstublieft aan."

Tranen stroomden over het gezicht van de grijsaard. "Bedankt, Georgi, van m'n tien jaar in het kamp is dit de eerste keer dat ik van iemand knoflook krijg."

Met bevende hand deed Iwan Wasiljevitsj de knoflook in zijn zak en liep langzaam naar

zijn barak.

Een week later, toen wij elkaar tegenkwamen, groette Iwan Wasiljevitsj mij. "Dag Georgi, ik leef, ik haal nog adem. En nu ruik ik zelfs naar knoflook. Iedere dag neem ik een teentje. Weet je, ik voel me zelfs beter. Kijk, ook mijn handen beven minder", zei Iwan Wasiljevitsj verheugd.

"Ja, ja, u loopt nu als een jonge vent", probeerde ik hem aan te moedigen.

Het kleine Markus-Evangelie kon je gewoon in je hand houden zonder dat je er ook maar iets van zag. Vaak las ik het staande voor mijn bed. We sliepen namelijk op stapelbedden en je kon zodoende gemakkelijk je handen met het geopende Evangelie op het bovenste bed leggen en lezen. De gevangenen zagen het natuurlijk, maar die zwegen en bewaarden mijn geheim. Wanneer een soldaat of een officier het vertrek binnen kwam, dan merkte hij niet dat ik het Evangelie las. Hij zag alleen maar dat daar een gevangene vermoeid, stil en peinzend of dromerig tegen z'n bed stond te leunen.

Iedere zondag werd er voor ons, gevangenen, een bioscoopfilm gedraaid. Ongeduldig wachtte iedereen op dit moment; ook ik. De film werd in een soort kampsociëteit vertoond; daar was een grote zaal voor duizend personen. Ik ging echter niet naar de bioscoop, hoewel de kampleiding erop stond dat ik de films ging zien. Verscheidene keren werd ik ontboden door de leider van onze afdeling die de rang van kapitein had.

Ons gesprek verliep ongeveer als volgt: "Waarom gaat u niet naar de bioscoop? Dat is een opvoedende maatregel en die is verplicht voor alle gevangenen", zei hij.

"Ik ben een gelovige en ik ga geen inhoudloze, wereldse films zitten bekijken. Ik schend het kampreglement niet, want ik werk, maar uw goddeloze films aanzien, dat kan ik niet. Zodra ze in het kamp christelijke films gaan draaien, dan zal ik die graag willen zien."

"Dat ontbrak er nog aan, christelijke films in het kamp !" zei de kapitein opgewonden.

"Wij zullen u straffen, iedereen in dit kamp moet onze Sovjet-films zien." Daarmee beëindigde de kapitein ons gesprek.

Maar ook hierna meed ik de bioscoop. Ja, ik wachtte zelfs met ongeduld op het tijdstip dat alle gevangenen in het kamp weggingen om de film te gaan zien. Ik bleef alleen achter in mijn kamer, maar ook in heel de barak was verder niemand meer. Ik haalde het Markus-Evangelie of de vijftien hoofdstukken van het Johannes-Evangelie te voorschijn en nadat ik gebeden had las ik. Om mij heen was er een wonderlijke stilte na de vele dagen van lawaai, geschreeuw en gevloek.

8. De kracht van het Evangelie

In ons kamp was een gevangene met een erg korte straftijd: slechts één jaar. Hij heette Jakob en was ongeveer achtentwintig tot dertig jaar oud, erg lang en mager, snel in zijn bewegingen en heel energiek. Hij werkte met mij samen in de elektriciensbrigade.

Zijn korte straftijd gaf onder de andere gevangenen dikwijls aanleiding tot allerlei grappen over hem: "Dat is me ook een gevangene, één jaar strafdperk gekregen, zo'n straftermijn zit je toch op één been uit !"

Jakob was een erg vriendelijk en sociaal voelend mens. Om één of ander onbeduidend delict was hij veroordeeld.

Ik sprak met hem over God en ik nam hem in vertrouwen. Hij stond erg open voor de getuigenis van het Evangelie. Jakob wist dat ik een Evangelie had en vroeg mij met nadruk het te mogen lezen. Maar gewoon in de woonbarak lezen kon hij niet, omdat hij bang was dat de soldaten van de wacht het zouden zien.

Hij vroeg mij of hij het Evangelie naar de fabriek in het werkkamp mee mocht nemen.

Ook het werkkamp werd bewaakt, maar het was door middel van een hoge omheining van de woonzone gescheiden. Op het terrein van het werkkamp bevonden zich enkele afdelingen voor houtbewerking. Naast één van die afdelingen stonden in de open lucht grote transformatoren. Ze waren omgeven door een dichte schutting van planken, omdat ze levensgevaarlijk waren. De spanning die erop stond bedroeg altijd nog tienduizend volt. Aan de buitenkant van de schutting was het gebruikelijke metalen bordje bevestigd met het rode opschrift 'Halt, hoogspanning!' en eronder de afbeelding van een doodshoofd.

De wacht, zowel de officieren als de soldaten, waren bang om in de buurt van de transformatoren te komen en ze kwamen nauwelijks binnen de schutting. De elektriciens gingen echter regelmatig naar binnen om de transformatoren te inspecteren. Deze plaats had Jakob uitgezocht voor het lezen van het Evangelie en daar bewaarde hij het ook. Wanneer iemand hem naar de werkhal ontbood (hij was, evenals ik, werkzaam in de fabriekshal) dan vond ik hem al gauw op die plaats.

Jakob hield erg veel van roken. Naar hij zelf vertelde rookte hij al meer dan vijftien jaar. Tegen mij zei hij nadat hij het Evangelie had doorgelezen: "Ik moet met roken stoppen. Wat vind jij, is roken zonde?"

"Natuurlijk, een grote zonde zelfs. De gelovigen roken niet omdat nicotine een vergif is dat de gezondheid schaadt." Jakob stopte met roken. Hij deed dat verschillende keren. Bij de eerste keer gaf hij al zijn sigaretten weg aan zijn medegevangenen en zei dat hij niet meer wilde roken. Hij hield het langer dan een maand vol, maar toen bood iemand hem een sigaret aan en . . . Jakob rookte weer.

Het Woord van God veroordeelde hem echter en ook zijn geweten kwelde hem. Vele aspecten van zijn leven beschouwde Jakob nu kritisch. Hij deelde mij vaak mee dat hij niet de wilskracht had om datgene te laten wat hem kwelde en hij betreurde het dat zijn leven zo ver verwijderd was van datgene wat het Evangelie leert.

Natuurlijk, er was niet slechts het probleem van het roken, maar het probleem van heel zijn zondige leven. In zijn jonge leven was hij al drie keer getrouwd geweest en in elk gezin had hij kinderen. Hij vertelde er echter weinig over en droeg ook geen enkele zorg om hen. Ze leefden niet in zijn hart. En nu kwam er plotseling een keerpunt, een zelfonderzoek, ja, een onderzoek van heel zijn leven. God Zelf had hem staande gehouden. Vroeger dacht hij nauwelijks na over vragen waar hij nu mee liep, zoals: "Wat moet ik nu? Wat heb ik in mijn leven allemaal uitgehaald ! Er wachten drie gezinnen op mij, drie vrouwen en vier kinderen. Van de laatste vrouw heb ik twee kinderen. Kan God mij nog wel helpen?"

Wij voerden lange gesprekken met hem over de Heere. Enige tijd later liet Jakob het

roken opnieuw. Deze keer was hij over de sigaretten en over zichzelf erg verbitterd. Hij deelde de sigaretten niet meer uit aan de anderen, zoals hij de eerste keer gedaan had; hij gooide ze op de grond in de modder en vertrapte ze.

Het was mij duidelijk, dat er in deze stormachtige uiting van boosheid over de sigaretten, eigenlijk de haat tegen al het zondige in zijn leven opgesloten lag. Ik bad des te sterker voor Jakob en riep hem op, om zich met zijn hele hart aan de Heere over te geven.

Jakob twijfelde echter; hoewel hij niet meer rookte, sloot hij zich af en ging mij uit de weg of zweeg gewoon. Dan liep hij opnieuw naar zijn schuilplaats in de transformatorruimte, waar het Evangelie lag. Hij las en las.

In het kamp had ik enkele gedichten geschreven. Eén ervan ging over de geestelijke strijd van Jakob; ik gaf het aan hem. In dat gedicht vroeg ik, welke weg en welke woorden er tot zijn ziel zouden leiden om in zijn hart het ijs van het ongeloof te laten smelten, opdat Gods genade daarin eindelijk zou kunnen ontkiemen.

Hij had immers zelf meerdere keren met bitterheid verteld over de doorgebrachte jaren, de misdadige praktijken, de eerloze diefstallen en andere ondeugden. Zelf wilde hij graag het drinken laten en ook ophouden met roken en met al het smerige, maar hij had totaal geen doorzettingsvermogen. Het was alsof zijn wil geheel vernietigd was. Hoe vaak wilde hij niet met roken stoppen, trapte de sigaretten in de modder en legde hij plechtige geloften af, dat hij een nieuw en beter leven wilde beginnen. Maar dan rookte hij weer in 't geheim en haalde hij ergens zelf gestookte alcoholische dranken vandaan en dan verliepen zijn dagen in een walgelijke roes en 's nachts kreunde hij erbarmelijk.

"Alleen God is in staat, in een enkel ogenblik je leven voor altijd te veranderen. Wend je tot de bron der redding om te geloven, om te leven, om je te verheugen." Met deze woorden beëindigde ik mijn gedicht.

Spoedig daarna werd Jacob uit het kamp vrijgelaten. Ik gaf hem adressen van gelovigen in de streek van Siberië waar hij vandaan kwam. En ik bad verder voor Jacob dat hij toch zijn hart aan de Heere mocht geven.

Het duurde niet lang of de kampleiding werd onrustig over mijn kontakten met Viktor. De Speciale Afdeling van ons kamp kondigde plotseling een doorzoeking van onze persoonlijke spullen aan. De officieren van de Speciale Afdeling controleerden bij elke ontmoeting de inhoud van onze zakken en zochten steeds ergens naar. Wij wisten wel wat: het Evangelie. Reeds velen in het kamp hadden dit goddelijk boek gelezen en dit baarde de kampleiding zorgen.

Op een dag werd Viktor plotseling naar de wacht ontboden en direct afgevoerd naar een ander kamp, dat zo'n drieduizend kilometer van het onze verwijderd lag. Het Johannes-Evangelie bevond zich op dat moment bij Michail.

Spoedig kwam er een brief van Viktor. Hij kon door de kampcensuur niet openlijk aan mij schrijven en richtte de brief daarom aan Michail, waar hij ook mij noemde. "Zeg tegen Petrovitsj (zo werd ik, naar de naam van mijn vader, genoemd) dat hij in zijn geloof moet volharden. Hij is voor mij een groot voorbeeld.

"Hoe waardevol was deze korte boodschap voor mij, afkomstig van een mens met wie God mij in het verre noordelijke kamp samengebracht had! Zijn verder lot is mij onbekend, maar ik ben er van overtuigd dat de Heere hem niet heeft verlaten en dat Hij het gebed van zijn tante heeft verhoord.

Op een zondagavond verliet ik de barak om buiten wat te wandelen en wat frisse lucht in te ademen. Het was begin oktober, het vroor licht en zachte sneeuwvlokken raakten licht mijn gezicht en handen aan. Midden in het kamp was er een sportveld voor de gevangenen. 's Zomers speelden ze daar volleybal, maar in oktober lag het er verlaten

bij.. Ik liep op het volleyveld heen en weer, zong iets en bad.

Plotseling merkte ik echter, dat er nog iemand op het veld was. En deze man maakte niet zomaar een wandeling, maar hij kwam naar mij toe. Hij was ook gevangene, wat kleiner dan normaal, stevig gebouwd, breed geschouderd, een breed gezicht met spleetogen en ongeveer van dezelfde leeftijd als ik. Hij was een Jakoet.

"Heet jij Petrovitsj?" vroeg hij mij in perfect Russisch.

"Ja, zo noemen de gevangenen mij", antwoordde ik en vroeg: "En waar kom jij vandaan? Ik ben je nog nergens in het kamp tegengekomen."

Spoedig daarop werd Jakob uit het kamp vrijgelaten. Ik gaf hem adressen van gelovigen in die streek van Siberië waar hij vandaan kwam. En ik bad verder voor Jakob dat hij toch zijn hart aan de Heere over mocht geven.

Het duurde niet lang of de kampleiding werd onrustig over mijn contacten met Viktor. De Speciale Afdeling van ons kamp kondigde plotseling een doorzoeking van onze persoonlijke spullen aan. De officieren van de Speciale Afdeling controleerden bij elke ontmoeting de inhoud van onze zakken en zochten steeds ergens naar. Wij wisten wel wat: het Evangelie. Reeds velen in het kamp hadden dit Goddelijke Boek gelezen en dit baarde de kampleiding zorgen.

Op een dag werd Viktor plotseling naar de wacht ontboden en direct afgevoerd naar een ander kamp, dat zo'n drieduizend kilometer van het onze verwijderd lag. Het Johannes-Evangelie bevond zich op dat moment bij Michail.

Spoedig kwam er een brief van Viktor. Hij kon door de kampcensuur niet openlijk aan mij schrijven en richtte de brief daarom aan Michail, waarbij hij ook mij noemde. "Zeg tegen Petrovitsj (zo werd ik, naar de naam van mijn vader, genoemd) dat hij in zijn geloof moet volharden. Hij was voor mij een groot voorbeeld."

Hoe waardevol was deze korte boodschap voor mij, afkomstig van een mens met wie God mij in het verre noordelijke kamp samengebracht had ! Zijn verdere lot is mij onbekend, maar ik ben ervan overtuigd dat de Heere hem niet heeft verlaten en dat Hij het gebed van zijn tante heeft verhoord.

Op een zondagavond verliet ik de barak om buiten wat te wandelen en wat frisse lucht in te ademen. Het was begin oktober, het vroor licht en zachte sneeuwvlokken raakten licht mijn gezicht en handen aan. Midden in het kamp was er een sportveld voor de gevangenen. 's Zomers speelden ze daar volleybal, maar in oktober lag het er verlaten bij. Ik liep op het volleybalveld heen en weer, zong iets, dacht na over mijn leven.

"Ik ben al ongeveer twee weken hier. Ik heet Stefan", antwoordde de Jakoet met een brede, vriendelijke glimlach. "Ik zou met je willen spreken", zei hij toen, "is dat mogelijk?"

"Natuurlijk, natuurlijk", antwoordde ik en bleef staan.

"Mijn kameraden, de Jakoeten, zeiden dat jij een gelovige bent en om je geloof hier in het kamp bent", begon Stefan.

"Ja, ik geloof in God."

Stefan onderbrak mij: "Ik ben ook gelovig, hoewel ik hier om heel iets anders ben, namelijk wegens moord."

En Stefan vertelde over zichzelf. Hij was leraar wiskunde geweest en had z'n opleiding aan een speciaal instituut voor de Volken van het Noorden afgesloten. Zeven jaar had hij in Leningrad gestudeerd en toen keerde hij naar Jakoetië terug en begon zijn loopbaan als wiskundeleraar op school. Hij was al twee keer veroordeeld, elke keer op grond van een zwaar misdrijf: namelijk moord. Hij had vroeger al tien jaar uitgezeten en nu was hij opnieuw veroordeeld tot vijftien jaar. Van zijn nieuwe straftermijn had hij er al acht jaar opzitten.

Stefan was erg driftig van aard en een grote wodka-liefhebber. Hij werd snel dronken en verloor dan zijn zelfbeheersing. Gewoonlijk erg stil en bezonnen, werd hij in dronken toestand, naar zijn eigen zeggen, een groot beest.

De Heere echter was met Zijn werk in z'n hart begonnen. Vei& z'n ontmoeting met mij had Stefan in één van de kampen in de Oeral enkele jaren samen met een gelovige doorgebracht. Die had Stefan veel over de Heere verteld en was voor hem een groot voorbeeld geweest. Ik was blij, dat in Stefans hart het zaad van het Woord van God gezaaid was, hoewel Stefan nog nooit een Evangelie had gezien of gelezen.

En nu, in dit Jakoetische kamp, kwam Stefan erachter dat er ook hier een gelovige was die hij wilde leren kennen. Hij had veel belangstelling voor het Evangelie.

"Petrovitsj", wendde Stefan zich tot mij, "jij hebt een Evangelie, geef het aan mij om te lezen. Velen in het kamp weten, dat jij een Evangelie hebt en dat de kampleiding je vaak onderzoekt en dat ze je het Evangelie af willen nemen."

"Wat is de naam van je gelovige kennis in dat kamp in de Oeral?", vroeg ik, "misschien ken ik hem."

Stefan noemde zijn naam, maar deze gelovige was mij onbekend.

"Wat was hij", vroeg ik, "baptist of orthodox?"

"Waarschijnlijk baptist", zei Stefan.

Na een paar dagen gaf ik hem het Johannes-Evangelie te lezen, of beter gezegd: de vijftien hoofdstukken ervan.

Stefans gezicht straalde van vreugde. Hij las de vijftien hoofdstukken enkele malen door. "En meer heb je niet?" vroeg hij mij na ongeveer een week.

"Ik heb nog een Markus-Evangelie", zei ik en overhandigde hem het boekje.

"Wat klein !", riep hij verwonderd uit, "en is dat een echt Evangelie?", wilde hij precies weten.

"Natuurlijk, het is speciaal voor ons als gevangenen in zo'n klein formaat gedrukt", verklaarde ik.

Toen Stefan het Markus-Evangelie in zijn geheel doorgelezen had, zei hij tegen mij: "De Waarheid is weerloos, maar zij is onoverwinnelijk !"

"Dat heb je goed gezegd. Maar ik zou graag nauwkeuriger willen weten wat je daarmee bedoelt."

Hij zei: "Christus is omgebracht, ze hebben Hem gekruisigd, maar Hij leeft, Hij is opgestaan. Ook in de twintigste eeuw leven er mensen die in Christus geloven, Hem liefhebben en omwille van Zijn leer lijden. Dat is het bewijs, dat de Waarheid onoverwinnelijk is. Het Evangelie is levend. Christus kan men niet vernietigen. Het geloof in God is een grote kracht. Daarom zei ik ook: de Waarheid is weliswaar weerloos, maar zij is onoverwinnelijk."

Met de Jakoet Stefan heb ik veel over God gesproken. In januari 1979 gaf ik hem het Nieuwe Testament, dat ik toen van de kampleiding terugkreeg.

9. Tijdens transport wonderlijk bewaard

Spoedig werd ik vanuit het Jakoetische kamp op transport gezet. Het was eind maart 1979.

Toen ik van Stefan afscheid nam, zei hij mij uit de grond van zijn hart: "Dank je wel voor het Evangelie !" Hij dacht na en zei tenslotte: "O, kon ik maar een Evangelie in onze Jakoetische taal te pakken krijgen. Ons volk heeft het Evangelie zo nodig."

Ik vroeg hem: "Is er dan een vertaling van het Evangelie in het Jakoetisch?"

"Ik weet het niet", antwoordde Stefan.

Ik nam mij voor om voor het Jakoetische volk te bidden, voor een geestelijke opwekking. Ook vandaag nog bid ik voor dit volk in het noorden.

Een hele week werd ik in de gevangenis van Jakoetsk vastgehouden in afwachting van

het vervolg van mijn transport. Op een avond werden de gevangenen - we waren ongeveer met dertig personen - uit de cellen gehaald. We moesten ons in de gang van de gevangenis opstellen waar aan de hand van lijsten gecontroleerd werd of wij er allemaal waren.

Een officier, die mij kende, vroeg mij: "Waarom bent u hier?" Ik zei: "Mijn kampstraf is ten einde en nu word ik naar een verbanningsoord doorgestuurd."

Hij hield een map met documenten in z'n handen en ik vroeg hem: "Kunt u mij misschien zeggen waar ik heen gestuurd word?"

Hij keek in mijn dossier en zei: "U wordt naar het gebied Tjoemen in de Oeral gestuurd."

's Avonds laat werden wij in de Zwarte Raaf geladen en onder bewaking naar de luchthaven gebracht. Een klein vliegtuig, dat aan ongeveer vijftig passagiers plaats bood, stond op ons te wachten.

In de gevangenengroep bevonden zich ook enkele vrouwen. In Jakoetië waren geen vrouwenkampen en de veroordeelde vrouwen werden naar een vrouwenkamp in het aangrenzende gebied getransporteerd.

De mannelijke gevangenen kregen handboeien om, de vrouwen niet. Ik keek naar de stalen handboeien, waarin mijn handen vastzaten. Voor de zoveelste keer gedurende mijn gevangenschap werd ik als een gevaarlijk misdadiger getransporteerd. En iedere keer, als ik dat koude staal om mijn polsen voelde, kreeg ik een blij gevoel. Want ik was niet wegens een misdrijf, ook niet wegens 'goudkoorts' veroordeeld, maar om Christus, om mijn enige en geliefde Meester bevond ik mij in banden.

Het duurde niet lang of we zaten al in de lucht. Vaarwel kamp, vaarwel Jakoetisch volk, vaarwel koude, Jakoetische streek ! Misschien zullen hier eens gemeenten zijn, vele gemeenten. Geen tempels van koude stenen of dood hout, maar geestelijke tempels van levende, Jakoetische zielen, die de Heere vurig liefhebben, die oprecht in Hem geloven. En Stefan zal dan met de Bijbel in zijn hand, aan zijn Jakoetische volk in eigen taal de Blijde Boodschap prediken.

"Help ons, Heere", bad ik.

Na ongeveer drie uur waren we al op de luchthaven van de stad Irkoetsk. Weer de Zwarte Raaf, de gevangenis, het onderzoek. Maar als een geschenk van de Heere, bleven het Markus- Evangelie en de vijftien hoofdstukken van het Johannes-Evangelie voor mij bewaard.

Verscheidene dagen bleven wij in de cellen van de grote gevangenis van Irkoetsk, in afwachting van verder transport. De gevangenen die samen met mij van Jakoetsk naar Irkoetsk waren gebracht, zaten niet meer in mijn cel. Men had ze al in verschillende richtingen verder getransporteerd.

Enkele dagen later zou ik met een andere gevangenengroep naar het station worden gebracht waar ik een plaats zou krijgen in een gevangenenwagon, de zogenaamde 'Stolypin'. Deze wagon is een kleine gevangenis op wielen, met ongeveer acht cellen die rondom voorzien zijn van traliewerk. De deuren van deze, als cellen ingerichte, afzonderlijke coupés kwamen uit in het gangpad, waarin zich vierentwintig uur per dag gewapende soldaten bevonden.

Iedere coupé was voor acht personen ingericht, maar gewoonlijk werden er twintig of zelfs vijfentwintig gevangenen in vervoerd. Daardoor was het in zo'n coupé natuurlijk erg benauwd.

Het Markus-Evangelie hadden ze bij het onderzoek in de gevangenis niet bij mij gevonden. Ik had het opgeborgen in een kunststof zeepdoosje.

Zodra de trein ging rijden, werden wij met al onze spullen in kleine groepen van drie tot vijf gevangenen op de gang gezet en in een vrije coupé vond er opnieuw een onderzoek plaats. Eén, of ook wel twee gevangenen tegelijk werden door soldaten in de coupé

onderzocht, terwijl de anderen op de gang op hun beurt stonden te wachten.

Twee soldaten controleerden zeer zorgvuldig de kleding, het schoeisel en de andere spullen van de gevangenen. Ze verlangden van hen, dat zij zich snel uit zouden kleden. Direct vóór mij was een magere, oude man van klein postuur. Hij begon vlug z'n kleren uit te trekken: z'n hemd, broek en onderbroek. De grijsaard haastte zich erg, maar zijn handen beefden en hij kreeg het niet voor elkaar.

De soldaat begon tegen hem te schreeuwen, dat hij zich sneller moest uitkleden. De oude man raakte volkomen in verwarring en kon zijn schoenen niet snel genoeg uittrekken. Toen sloeg een soldaat de oude man met de vuist op zijn nek.

Met een ijle, schelle stem gaf de oude man een schreeuw en ging op de grond zitten. Zijn opengesperde ogen keken hulpeloos naar de soldaten. Hij had nauwelijks meer controle over zijn bewegingen. Met bevende handen probeerde hij krampachtig de schoenen uit te trekken, maar de twee soldaten begonnen de oude man meedogenloos te trappen. Ik stond vooraan in de rij

wachtenden op de gang en ik zag dit allemaal voor m'n ogen gebeuren. Mijn hart kromp ineem van medelijden met de hulpeloze oude man - maar wat moest ik doen, hoe kon ik hem helpen?

Volgens de sovjet-wetten had ik niet het minste recht om de soldaten van de wacht tegen te werken; ik mocht hen niet eens tegenspreken, laat staan voor een andere gevangene opkomen. Een gevangene had niet eens het recht om een beklagschrift ter verdediging van een andere gevangene te schrijven.

De jonge soldaten werden razend en begonnen de oude man nog meer te slaan. Moest ik misschien zwijgen, mijn hoofd naar beneden houden en niet naar deze afschuwelijke scène kijken? Na de oude man zou ik aan de beurt komen om onderzocht te worden; en tussen mijn spullen bevond zich het Evangelie, dat ik juist zo hard nodig had en daarom moest ik het bewaren. Maar hoe zou de Heere Jezus in mijn plaats gehandeld hebben? Hij zou niet gezwegen hebben !

Van innerlijke spanning schreeuwde ik uit: "Waarom slaan jullie hem? Hij had jullie vader kunnen zijn ! Hoe kan men een mens op zo'n manier behandelen? !"

Mijn plotselinge optreden ter verdediging van de oude man gaf bij de soldaten allereerst verwondering.

"Wie heeft hier de moed om ons tegen te spreken?" Ze lieten de oude man met rust en wendden zich tot mij. "Wat, ken jij de regels niet?" vroeg een soldaat aan mij.

"Als je niet aangeraakt wordt, zwijg dan!" voegde de andere soldaat eraan toe.

Intussen trok de oude man zijn schoenen uit en stond op. Maar de soldaten keken niet eens meer naar de schoenen van de oude man; al hun belangstelling daarvoor was verdwenen.

"Kleed je aan!", schreeuwden ze tegen de oude en één van de soldaten zei tegen mij: "Nou, kom maar eens hier, jij verdediger, nu ben jij aan de beurt. We willen eens zien hoe snel jij bent." De oude man brachten ze naar z'n cel. Ik ging de coupé binnen en begon me zeer snel uit te kleden: m'n jas, hemd, broek, laarzen en sokken. Eén soldaat tastte mijn kleding en schoeisel af; de andere controleerde de inhoud van m'n plunjezak.

"Weet je dat we je nu in de handboeien kunnen slaan?" zei één van de soldaten op dreigende toon. "Je hebt immers een opstand uitgelokt!"

Ik zweeg en was alleen maar blij dat ze opgehouden waren de oude man te mishandelen.

"Gode zij dank dat de oude al in de coupé is", dacht ik.

Plotseling ontdekte de soldaat, die mijn spullen doorzocht, een doosje. Hij opende het en zag direct een klein boekje.

"En wat is dit?" vroeg hij met gevaarlijk zachte stem. Ik antwoordde: "Dat is een Markus-Evangelie."

De soldaat begon het Evangelie door te bladeren, liet het aan de andere soldaat zien en

zei toen gebiedend: "Dat is niet toegestaan, dat is verboden !" en hij wierp het Evangelie in de vuilnisbak, waar al verschillende vieze lappen, sokken, kapotte schoenen en vuile stukken papier lagen.

Ik bukte me snel en pakte het Evangelie eruit. De soldaat, een jonge man van zo'n twintig jaar oud, kreeg een rood gezicht en schreeuwde: "Gooi het terug !" en wees met z'n hand naar de vuilnisbak.

"Dat is een Evangelie en geen vuile was", wierp ik tegen en hield het Evangelie stevig in m'n hand.

De soldaat greep mijn hand en rukte het boekje eruit. Hij hield het omhoog en begon het demonstratief te verscheuren. Daarbij keek hij mij met een boosaardige glimlach recht in m'n gezicht. Voor mij was dat een duidelijke belasting van het Woord van God. "Zwijgen", zo flitste het door m'n gedachten. "Nee, ik laat niet toe dat het Woord van God beledigd wordt !"

Met allebei m'n handen rukte ik het Evangelie uit de handen van de soldaat. Met beide handen hield ik het vast en scheeuwde luid: "Ik geef het niet af, het is een Goddelijk Boek!"

De soldaten werden werkelijk razend: dit was ongehoord, openlijk verzet tegen de soldaten van de wacht !

De gevangenen die in de gang op hun onderzoek stonden te wachten, werden stil en wachtten af wat er nu zou komen. De soldaten konden natuurlijk elke gevangene die verzet pleegde in de boeien slaan of zelfs neerschieten.

Eén van hen siste: "Ik zal je dwingen zelf het boekje te verscheuren, ik zal je dwingen het op te eten!"

De soldaten wierpen zich bovenop mij, maar ik hield met allebei m'n handen het kleine weerloze Evangelie vast.

"Dit Boek is mijn leven, ik geloof in dit Boek ! En al schiet je me neer, ik zal niet toelaten dat het verscheurd wordt", zei ik tegen de soldaten. Maar ik geloof niet dat ze me gehoord hebben. Op het lawaai en het geschreeuw kwam een jonge officier vanuit zijn coupé snel naar ons toe en vroeg wat er aan de hand was. De soldaten lieten mij met rust en verklaarden dat ik verzet gepleegd had en bijna een opstand tegen de soldaten had uitgelokt.

Het was mij duidelijk dat ik de officier zo snel mogelijk de situatie uit moest leggen. Ik liet hem mijn schat zien en verklaarde: "Dit is een Evangelie, dit is mijn leven, mijn geloof. En de soldaten willen het verscheuren!"

De officier wendde zich naar mij toe: "Geef hier!"

Rustig gaf ik het hem. Met het Evangelie in z'n hand ging de officier naar zijn coupé terug.

De soldaten gingen door met mij te onderzoeken. "Nu heb je het voor elkaar", zei één van hen. "De commandant zal je zo dadelijk laten zien hoe je op je rechten moet gaan staan." Toen ze met mij klaar waren, haalden ze de volgende gevangene voor onderzoek en bevalen mij in de buurt te blijven staan en mijn lot af te wachten. Waarschijnlijk rekenden ze erop, dat ik wegens het Evangelie en mijn verzet tegen de soldaten zwaar gestraft zou worden.

Na ongeveer tien minuten kwam de officier terug en zei: "Hier is uw Evangelie, u mag het houden." Hij overhandigde mij het Evangelie en ik bedankte hem.

De soldaten stonden er beschaamd bij. Eén van hen bracht mij in mijn cel, in dezelfde coupé waar zich ook de andere gevangenen bevonden, die het onderzoek reeds achter de rug hadden.

Direct werden er handen naar me uitgestoken: "Laat dat Evangelie eens zien !" Natuurlijk waren alle gevangenen in de wagon getuige geweest van wat zich bij mijn onderzoek afspeelde.

Eén van de gevangenen vroeg mij: "Lees ons uit het Evangelie voor !"

"Zo dadelijk, kameraden, ik moet eerst even op adem komen, het onderzoek verliep nogal onstuimig", zei ik. "Hoe zal ik U, Heere, danken voor Uw wonderlijke bijstand? Uw Naam zij geloofd!" bad ik, met gesloten ogen en leunend tegen de koude wand van de wagon.

Toen begon ik met het voorlezen van het Evangelie. Eerst halffluid, toen harder zodat ook de gevangenen in de ernaast liggende cellen van God en Zijn liefde zouden kunnen horen. Het onderzoek was spoedig afgelopen en het werd erg stil in de wagon. Ook de soldaten die mij onderzocht hadden stonden in het gangpad, nu als bewakers, en luisterden mee. De soldaat die de oude man geslagen had en gedreigd had het Evangelie te verscheuren, stond naast onze cel en luisterde aandachtig naar de verzen uit het heilig Evangelie. En dat kleine boekje lag rustig in mijn hand.

"De Waarheid is weerloos, maar ze is onoverwinnelijk." De woorden van de Jakoet Stefan schoten me weer te binnen.

Zo had de Heere niet alleen het Markus-Evangelie bewaard, maar mij ook de mogelijkheid gegeven om openlijk de Waarheid van het Evangelie te verkondigen.

10. Mijn ontvangst in een cel met criminelen

Het transport was zeer, zeer zwaar. De trein vorderde maar langzaam, omdat hij vaak stopte, zodat de hele reis van Irkoetsk naar Novosibirsk - ongeveer vijftienhonderd kilometer - twee dagen duurde.

Laat op de avond kwamen wij eindelijk in Novosibirsk aan. De gevangenenwagon werd van de trein losgekoppeld en op een afgelegen spoor gerangeerd, ver weg van het fel verlichte station en de reizigers.

Soldaten met schietklare machinepistolen en honden omringden onze wagon. Ze hadden een doorgang gevormd waardoor wij naar de Zwarte Raaf moesten lopen. Enkele soldaten hadden grote herdershonden aan de lijn die bij het zien van de gevangenen in een oorverdovend geblaf losbarstten en zich bijna uit de handen van de soldaten hadden losgerukt om de mensen in gevangenskleding in stukken te scheuren. Eén van de soldaten, die het dichtst bij de wagon stond, hield zijn hond aan een lange lijn. Gelukkig was de hond gemuilkorfd.

Wij, gevangenen, moesten over enkele spoorrails naar een kleine verhoging lopen waar de Zwarte Raaf stond en letterlijk als een kanonskogel door de, eveneens door soldaten omringde, open deur naar binnen springen. De officieren van de wacht hadden het zo voorgeschreven en de soldaten spoorden de gevangenen met luid geschreeuw aan. We renden één voor één van de wagon naar de Zwarte Raaf. De volgende moest gaan lopen, zodra z'n voorganger de Zwarte Raaf bereikt had.

Nu was ik aan de beurt; "Heere, help!"

Toen klonk het commando voor mij: "De volgende, lopen!" Ik sprong met m'n plunjezak uit de wagon. De soldaten om me heen vloekten. "Sneller lopen !" schreeuwden ze.

Ik was buiten adem, het rennen viel me erg zwaar; daar struikelde ik ook nog over een spoorstaaf en viel.

De vloeken en verwensingen klonken steeds harder. Een soldaat liet zijn hond op me los maar hield hem wel aan de lijn. De hond sprong bovenop me. Verschillende keren stootte hij met zijn kop in m'n rug en ik werd gedwongen met m'n laatste krachten m'n loop te versnellen.

Toen ik al bij de Zwarte Raaf was, liet de soldaat met een vloek de hond van de lijn en samen met mij drong hij door de deuropening de Zwarte Raaf binnen.

Allen die rondom me waren, de soldaten van de wacht en de gevangenen die de hele

scène gade geslagen hadden, schaterden van de lach.

Toen begon de tocht met de Zwarte Raaf door de nachtelijke stad. Eindelijk kwamen we bij de gevangenis aan. "De gevangenis is als je eigen huis", zeiden de vermoeide gevangenen. Hier konden wij uitrusten en tot aan het volgende transport uitslapen.

In de gevangenis wachtte ons opnieuw een urenlange onderzoek. We waren allemaal vermoeid. Achter ons lagen bijna twee dagen zonder slaap en zonder eten in de overvolle en bovendien rokerige gevangenenwagon.

Tijdens het onderzoek bad ik: "Heere, bewaar het Evangelie ! Weest U bij mij ! Ik heb geen menselijke krachten meer over voor een nieuwe strijd." En de Heere verhoorde mijn gebed: het Evangelie werd niet ontdekt, maar bleef bij mij. "Dank u, Heere Jezus !" loofde ik mijn God.

Toen werden we allemaal naar een lange gevangenisgang gebracht. Aan weerszijden waren zeer veel cellen met zware ijzeren deuren en dikke grijsgeverfde stenen muren. Achter deze muren zaten enkele duizenden mensen die van hun vrijheid beroofd en van hun familie en normale levensomstandigheden gescheiden waren.

"Zitten!" klonk het commando van een soldaat. Honderden gevangenen gingen gehoorzaam op de koude cementen vloer zitten. Een lange rij zwakbrandende gloeilampjes aan het plafond verlichtte de gang. Het was er erg onaangenaam en onrustig. De officier riep de namen van de gevangenen af volgens een lijst. Ongeveer vijf opzichters brachten de gevangenen in groepen van vijf tot tien personen naar verschillende cellen.

Er verliep ongeveer een uur, maar mijn naam werd nog steeds niet afgeroepen. "Wat is er aan de hand?" vroeg ik me af. Tenslotte waren er in de gang behalve ik, niet meer dan drie tot vier gevangenen overgebleven. Eindelijk werden ook zij afgeroepen. Zij pakten hun spullen en gingen met de opzichters mee. Ook de officier verwijderde zich. Ik bleef samen met twee opzichters alleen in de gang achter.

Eindelijk werd ook mijn naam genoemd en één van de opzichters leidde mij door een lange gang. Tevoren had men mij, net als de andere gevangenen, een oude vieze matras overhandigd, samen met nog een vies voorwerp, dat wel iets weg had van een kussen. Zo hield ik met de ene hand de matras en het kussen vast en met de andere de zak met persoonlijke spullen. Het was alsof m'n voeten van watten waren. Mijn hoofd nam nauwelijks nog iets op; alles deed ik bijna automatisch. Eén gedachte bleef me bij: "Je eenvoudig laten vallen en gaan slapen, zelfs hier op de vieze cementen vloer in deze gevangenisgang!"

Eindelijk bleef de opzichter staan en keek door het kijkgat in een cel. Hij stak de sleutel in het slot en draaide hem om. Er klonk een schelle, metaalachtige knal, zo iets als een schot.

Haastig opende hij de krakende, ijzeren deur en commandeerde: "Ga naar binnen !" Met hetzelfde lawaai sloot hij de celdeur achter mij.

Er hing een zware tabakslucht in de cel. Aan het plafond hingen twee zwakbrandende gloeilampjes. De cel was niet groot, ongeveer voor twintig personen. Aan de wanden zaten metalen britsen, twee boven elkaar en in het midden stond een houten tafel met twee houten zitbanken. In een hoek bevonden zich een waterkraan en het toilet, van de rest van de cel afgescheiden door een ongeveer één meter hoge muur.

Het was al één of twee uur 's nachts, maar niemand van de gevangenen sliep. Wat waren dat voor mensen? Waarom sliepen ze niet? Ze waren opgewonden en hadden blijkbaar ruzie met elkaar gehad voordat de opzichter zo plotseling, midden in de nacht, de celdeur opende en mij binnenbracht. Allen keken mij aandachtig aan. Sommigen stonden midden in de cel of bij de deur, anderen zaten aan tafel of lagen op de britsen. Ze keken allemaal onvriendelijk. En er heerste een opgewonden, onrustige sfeer in de cel. De mannen rookten nerveus. Er kwamen er een paar naar me toe.

"Goedenavond", zei ik, maar verbeterde mijn woorden direct: "Goedenacht." Ik zette mijn matras en mijn zak op de grond. "Twee dagen niet geslapen door het transport", voegde ik eraan toe.

Ik wilde naar een onbezette brits lopen, maar twee mannen versperden mij de weg.

"Waarom zo laat in onze hut?" vroeg één van hen, een kleine man met een zwarte trui.

"Ik kom net van het transport", zei ik.

"Wat, ben jij alleen op transport gezet?" vroeg een ander vanaf z'n brits.

"Nee, wij waren met ongeveer honderd personen en we komen uit Irkoetsk."

"En waar zijn de anderen? Waarom ben jij alléén naar onze cel gekomen?"

De één riep uit: "Hij is immers een kloek !" (dat wil zeggen een spion).

"Ga weg, vraag maar of ze je terugsturen. Maar snel ! Zulke als jij hebben we meer gezien", zei de man met de zwarte trui tegen mij en wees naar de deur.

Zo'n ontvangst had ik niet verwacht en ik bezat geen kracht meer om verklaringen af te leggen. "Wat is er nou jongens, ik wil ergens gaan liggen en slapen. Ik heb twee dagen niet geslapen", zei ik vreedzaam.

"Ook wij hebben nog niet geslapen, wij moeten ook slapen", begon er één boosaardig te lachen. Enkele grove vloeken bleven in de lucht hangen.

"O, Heere Jezus, weest U met mij ! Waar ben ik in terecht gekomen kon ik slechts in mijn ziel uitroepen.

Een kleine, verrimpelde, magere, oude man kwam naar me toe en vroeg mij met een schelle stem: "Hoeveel mensen heb jij van kant gemaakt?"

"Ik ben een gelovige, een christen en ik werd om mijn geloof in God twee keer veroordeeld. Maar ik heb niemand omgebracht of beroofd. Mijn God, Die ik dien, heeft moord verboden", wendde ik me tot deze mannen.

"Waar heb je dan gezeten, in welke kampen?" vroeg er één. Ik antwoordde: "Mijn eerste termijn van drie jaar was in de noordelijke Oeral; en nu heb ik vijf jaar streng regime in Jakoetië uitgezeten."

De man met de zwarte trui vroeg mij: "Dus je bent geen moordenaar, maar een gelovige. Dit is de eerste keer dat ik er een van jouw soort in de gevangenis tegenkom. En waarom hebben ze je bij ons in de cel gestopt, bij gevangenen met zeer streng regime? Hier zijn alleen maar moordenaars!"

Hij wees met z'n hand naar de oude man. "Deze man heeft er vijf van kant gemaakt. Wij zijn allemaal al veroordeeld en we worden naar een kamp met zeer streng regime getransporteerd." Hij vloekte op de rechters en op God.

"Waarom gaat hij zo vuil tegen God tekeer; heeft God dan schuld aan zijn misdaad?" dacht ik. "Houd toch op met dat gevloek, het is niet Gods schuld dat je hier bent", zei ik.

"Zulke lui als jij hebben we meer gezien !" sprak de man met de zwarte trui halfslud op dreigende toon. "Wegwezen jij, ik geloof niet dat je gelovige bent", schreeuwde hij plotseling hard en gaf mij een duw met z'n schouder.

Slechts met moeite kon ik m'n evenwicht bewaren. Ik wist niet wat ik moest doen. Zo iets had ik in de acht jaar van mijn gevangenis- en kampleven nog niet meegemaakt.

Van alle kanten keken vijandige gezichten mij aan. Bijna alle twintig mannen - zelfs degenen die op hun britsen lagen waren naar beneden geklommen - kwamen naar me toe. Ik was aan alle kanten omringd en hoorde geschreeuw, gevloek en dreigementen.

Een voor mij onbegrijpelijke boosheid vervulde deze mannen. Eén van hen schreeuwde: "En waarmee kun je bewijzen, dat je een gelovige bent? Laat een Bijbel zien !"

"Ja, laat hem met de Bijbel voor de dag komen", klonk het van alle kanten.

"Wat moet ik doen, moet ik hen het Markus-Evangelie laten zien? En als ze het verscheuren?" Deze gedachten schoten door mijn hoofd. "Toch moet ik hen het Evangelie laten zien. De Heere zal Zijn Woord ook voor deze moordenaars bewaren, net als voor de soldaten in de wagon!"

Toen ik deze beslissing genomen had, antwoordde ik: "Een Bijbel heb ik niet, hoe zou je die ooit de gevangenis binnen kunnen brengen, die wordt toch afgenomen ! Maar een klein Markus-Evangelie heb ik wel. Dat is een gedeelte van de Bijbel", legde ik uit.

"Laat zien", zei een jonge gevangene. Ik maakte m'n plunjezak los en vouwde de handdoek open waarin het doosje met het mini-Evangelie lag. Een ogenblik later lag het weerloze Evangelie in mijn hand.

"Er wordt op je gewacht! Hoeveel mensen in kampen en gevangenissen heb je al de weg der zaligheid gewezen en nu weer een nieuwe gevangenis en nieuwe mensen", zo dacht ik. Van alle kanten werden er handen naar het Evangelie uitgestoken. "Zo klein", klonken er stemmen. Allemaal wilden ze het Evangelie bekijken en het schelden en ook de vijandige stemming werden al minder.

"En kun je het ook lezen?" vroeg de man met de zwarte trui. "Ja, natuurlijk !"

De man met de zwarte trui nam het Evangelie in z'n hand maar op dat moment greep plotseling de oude man zijn hand en riep met z'n schelle stem: "Dat mag je niet, raak het niet aan ! Dat is een heilig Boek en onze zondige handen zijn bedoezeld met bloed van mensen. Hij moet het zelf lezen!"

De gevangene met de zwarte trui trok zijn hand verschrikt terug en keek niet begrijpend naar de oude man, naar mij en naar het Evangelie.

"Pak het maar, wees niet bang !" zo richtte ik me tot hem. "Dit Boek is ook voor jou geschreven ! Daarin wordt de weg tot het heil, het nieuwe leven, beschreven."

Nog steeds stond ik met de zak in mijn handen en durfde niet naar de britsen te gaan. De vermoeidheid overweldigde mij. Ik had nauwelijks nog kracht om te blijven staan.

De jonge gevangene zei tegen mij: "Kom verder, zoek een plaats !" En tot de anderen: "Wat zijn jullie als beesten tegen hem tekeer gegaan ! De man heeft al acht jaar omwille van zijn geloof in noordelijke kampen doorgebracht en jullie maken het hem moeilijk ! Ga hier zitten", en hij wees op zijn bed.

"Waar kom je vandaan, waar woonde je voor de landing?", vroeg hij mij snel en bedoelde daarmee mijn arrestatie.

"In Kiev", antwoordde ik.

Daarop zei hij: "Ik kom ook uit Kiev, ik heb daar een maand handel gedreven (dus gestolen). Daar werd ik ook de laatste keer gearresteerd. En in welk kamp ben je geweest?"

"In het kamp met streng regime in het noorden, bij de nederzetting Tabaga, dertig kilometer van Jakoetsk", antwoordde ik.

Eén van de gevangenen bevestigde het: "Ja, ik weet het, daar is zo'n kamp. Welke kampen zijn er in Jakoetië nog meer?"

Ik noemde nog drie kampen waar ik geweest was.

Eén van de andere gevangenen bevestigde, dat er in die plaatsen inderdaad zulke kampen bestaan en dat ik dus de waarheid sprak.

"En hoe heet jij?" vroeg ik de jonge gevangene.

"Petro", zei de jongeman op z'n Oekraïens

"En ik Georgi."

De man met de zwarte trui ging met het Evangelie aan de tafel zitten. Direct gingen de anderen om hem heen staan en hij las hardop: „Van Markus, het heilige Evangelie, hoofdstuk 1: Het begin van het Evangelie van Jezus Christus de Zoon van God." Maar hij werd onderbroken. "Laat ons het eens bekijken. Laat ons het tenminste even in de handen houden ! Nog nooit in mijn leven heb ik een Evangelie gezien."

Voor de bijzondere afmeting van het Markus-Evangelie verbaasde hen Het was zo klein.

"En is dat de hele Bijbel?" vroeg iemand.

"Neen, dat is slechts een deel van de Bijbel, het Markus- Evangelie", verklaarde ik.

"En wat is het verschil tussen de Bijbel en het Evangelie?" luidde de volgende vraag. Hoewel ik erg moe was, legde ik graag uit, dat de Bijbel zeer veel Goddelijke boeken bevatte en uit het Oude en het Nieuwe Testament bestond. Dat het woord Evangelie 'goede of blijde boodschap' betekende, die de Heere Jezus Christus aan deze wereld gebracht heeft. Dat daarin het aardse leven van Jezus Christus en het reddingswerk, dat Hij aan het kruis op Golgotha volbracht heeft, beschreven werd.

Ik probeerde uitdrukkingen te kiezen, die voor de mannen zo goed mogelijk te begrijpen waren. "Maar ook dat is niet het gehele Evangelie, maar een deel ervan; er zijn vier Evangelisten." Ik somde ze op en voegde eraan toe: "En dit is het kleinste Evangelie. Het is in klein formaat gedrukt, speciaal voor de gelovigen in gevangnissen en kampen, zodat het voor hen gemakkelijker te lezen is, zonder dat de gevangenisleiding het merkt. Ook om het bij doorzoekingen te kunnen verstoppem." Plotseling werd met luid gepiep de ijzeren deur opengerukt en een officier kwam met twee soldaten binnen. Reeds toen de deur openging, had de man met de zwarte trui snel het Evangelie aan de jongeman gegeven. Deze sprong naar z'n bed en verstopte het Evangelie onder het matras. Dat ging zo snel, dat nauwelijks één van de gevangenen het gemerkt had.

"Waarom slapen jullie niet?" vroeg de officier. Toen keek hij me vragend aan: "Nou, hoe bevalt jullie je nieuwe kameraad? Ook één van jullie?" vroeg hij. Hij bedoelde daarmee: "Ook een moordenaar?"

Allen zwegen. Ik voelde, dat de officier teleurgesteld was. Hij zocht met zijn blik sporen van slagen aan mijn gezicht. Hij had immers aangenomen, dat de moordenaars mij in hun bijzondere cel zouden afranselen. Daarom hadden ze mij alleen in een cel met moordenaars gestopt.

Voordat hij wegging zei de officier: "Geloof hem niet !" en wees naar mij.

De Heere was echter reeds met Zijn werk in de harten van de moordenaars begonnen. Het Evangelie stond in het middelpunt van hun belangstelling.

De man met de zwarte trui ging met zijn rug naar de deur zitten, met het Evangelie weer in zijn hand. Rondom hem zaten bijna alle gevangenen. Hij opende het Evangelie en begon te lezen. "O, dat zijn geen Russische letters", zei hij plotseling en wendde zich tot mij.

"Jawel, dat zijn Russische letters, maar van het model, zoals ze voor de revolutie gebruikt werden. Het Evangelie is een kopie van een ander, dat aan het eind van de vorige eeuw gedrukt werd", verklaarde ik.

"Wat voor een gelovige ben je: orthodox of baptist?" vroeg hij. "Ik ben baptist", antwoordde ik rustig.

"En hebben jullie baptisten een andere Bijbel, een ander Evangelie dan alle andere christenen?"

"Neen, er is één Bijbel, één Evangelie voor iedereen, zowel voor orthodoxen als voor baptisten. Voor alle Russen. De eerste Bijbel in de Russische taal werd in 1876 uitgegeven, dus honderd jaar geleden. En dat is de algemeen aanvaarde Russische Bijbel voor alle christenen."

Petro vroeg mij, met instemming van de anderen aan tafel: "Wil je gaan slapen? Ga op mijn bed liggen."

Ik bedankte hem, knielde naast het bed neer en dankte mijn God van ganser harte.

Terwijl ik bad, hoorde ik hoe één van de gevangenen zachtjes zei: "Moet je zien, hij bidt!"

En een ander: "Laat hem bidden, dat is zijn zaak."

In mijn hart had ik een volkomen, innerlijke vrede, hoewel ik begreep dat de KGB de leiding van de gevangenis in Novosibirsk de aanwijzing gegeven had mij opzettelijk in het holst van de nacht in een cel met moordenaars te stoppen.

Later vernam ik, dat sommige van deze mannen reeds van te voren voor mij

gewaarschuwd en tegen mij opgezet waren om mij een pak slaag te geven. Ik neem aan, dat de KGB voor hen verzwegen had, dat ik een gelovige was. Gelukkig had de Heere de boosaardige plannen van de vijanden van Gods Waarheid te niet gedaan.

Na het gebed ging ik op de harde metalen brits liggen. Voor mijn vermoeide lichaam was het een heerlijk bed: zo zacht, zo gemakkelijk ! Maar het belangrijkste was: ik bevond mij in volkomen veiligheid onder de hoede des Heeren.

Voordat ik insliep, schoten de woorden van Psalm 4 mij te binnen: *"Ik zal in vrede te zamen nederliggen en slapen, want Gij o HEERE alleen zult mij doen zeker wonen."*

En dat in de gevangenis, in de cel met moordenaars.

11. Het Evangelie in de handen van moordenaars

Ik werd de volgende morgen op een vreemde en wonderlijke manier wakker. Ik sliep nog half toen ik de woorden van de opstanding van Christus uit het Evangelie hoorde: "En zeer vroeg op de eerste dag der week, kwamen zij tot het graf, als de zon opging . . ."

Iemand las tamelijk luid Markus 16. Ik kon niet meteen begrijpen waar ik mij bevond. Toen ik mijn ogen opendeed, zag ik dat ongeveer vijftien mannen aan de tafel zaten en luisterden, terwijl één van hen las.

Ongeveer vijf mannen lagen te slapen op hun brits. In de cel was het al licht, de eerste zonnestralen drongen vrolijk door de dubbele tralies van het venster naar binnen.

Een frisse morgenlucht waaide door het open venster en maakte de cel aangenaam fris. De dichte wolken van tabaksrook, die gedurende de hele nacht de cel als een nevel verhuld hadden, waren weg. Ze waren opgetrokken en het ademen ging gemakkelijker.

Ik voelde me opgelucht en blij. Een nieuwe dag van God; de Heere had mij nog een dag geschonken om zondaren te redden ! En de moordenaars hoorden het Evangelie in de gevangenis. "U zij geloofd, Heere", bad ik. En wie las? Ook een moordenaar. Gisteravond waren ze nog zo vijandig, zo woedend en bereid om mij te verscheuren en vandaag hadden ze zich gehoorzaam om het Woord van God verzameld. Geen schreeuw, geen vloek, geen discussie, slechts aandacht en zelfs eerbied voor de woorden van Christus. Zouden ze de hele nacht gelezen hebben?

Stil lag ik, zonder mij te bewegen en hoorde eveneens het Woord van God. Het is een groot verschil, of men zelf het Woord van God leest of dat men het hoort, wanneer anderen het lezen, vooral in de gevangenis. Het leek wel, alsof de massieve stenen wanden uit elkaar gingen en de stalen tralies van het venster verdwenen. En het Woord van God sprak geweldig tot de mensen.

"In de benauwdheid hebt Gij mij ruimte gemaakt", zei de psalmist in Psalm 4 : 2. Dit vers schoot me weer te binnen. De oneindige ruimte van God had ik vaak gevoeld in mijn leven, in het bijzonder in de moeilijkste perioden in de gevangenis en in het kamp. Spoedig was het laatste vers van het zestiende hoofdstuk van het Markus-Evangelie gelezen.

De man met de zwarte trui kwam naar me toe en gaf mij het Evangelie terug. Allen zwegen.

"Een sterk Boek", zei hij.

Ik stond van m'n brits op en wilde me gaan wassen.

Maar toen kwam de oude man op mij toelopen en zei: "Kan God mij vergeven? Ik heb vijf mensen omgebracht."

De man met de zwarte trui keek mij aandachtig aan en zei: "Georgi, hoe kan men de redding verdienen? De hele nacht hebben wij het Evangelie gelezen en met elkaar gesproken. Wij hadden echter niemand om het aan te vragen en jij hebt zo vast geslapen, je was moe van het transport, we wilden je niet storen. Zeg ons, hoe kan men

redding verkrijgen? Ook ik ben een moordenaar en een rover, zoals het Evangelie ons noemt." Dat sprak de man die mij 's nachts bedreigd had !

"Heeft iemand van jullie vroeger eens het Evangelie gelezen? Of een preek over Christus gehoord?", wilde ik weten.

Het bleek dat niemand ooit zoiets gehoord had. Ik was erg verwonderd dat deze mensen nog nooit eerder de boodschap van redding gehoord of het Evangelie gelezen hadden. En nu, na het lezen van het Evangelie, hadden ze de hoofdgedachte begrepen: redding. Het Woord van God had hun harten bewogen, ze erkenden dat moord zonde was en dat zij moordenaars, rovers en zondaars waren. Bovendien waren ze trots geweest op hun zondig heldendom. Ze hadden nooit gezegd: 'vermoord' of 'doodgeslagen', maar: 'van kant ge-

maakt', 'laten creperen', 'vastgespijkerd'. En in hun gesprekken waren ze steeds helden en hun slachtoffer had steeds zelf de schuld.

Maar nu hadden deze mannen begrepen dat ze zondaars waren. Dat ze misdadigers waren, niet alleen volgens menselijke wetten, maar, wat nog veel erger was: voor God. Nu vroegen ze mij: "Kunnen wij redding vinden? Kan God ons redden?" "Wanneer jij je misdadig leven opgeeft en voor God boete doet, dan zul je redding verkrijgen", zei ik tegen de man met de zwarte trui.

De oude man schreeuwde: "Ik heb vijf mensen omgebracht, kan God mij ook vergeven?" En hij voegde er aan toe: "Dit is niet mijn eerste termijn, ik heb nu vijf moorden begaan en daarvóór waren het er nog meer. Ze wilden mij veroordelen tot de kogel. Maar toen hebben ze mij vijftien jaar streng regime gegeven." En hij herhaalde zijn vraag: "Kan God mij dan vergeven?"

Ik keek deze gebrekkige oude man met zijn dunne stemmetje aan en dacht: "Hoe kon deze magere en zo ziekelijke man vijf mensen in één keer ombrengen? Het is eenvoudig onbegrijpelijk, waar hij de kracht voor een dergelijke massamoord vandaan haalde. En waar komt de boosaardigheid en de wreedheid vandaan?"

Maar nu had ik eenvoudig een zondaar voor me, die God nodig had. Ik antwoordde: "Hij kan je vergeven. Jezus Christus vergaf ook de moordenaar aan het kruis. Geloof in Hem als de Zoon van God, als jouw persoonlijke Redder, Die zelfs de allerverschrikkelijkste zonden op Zich genomen heeft en voor ons aan het kruis gestorven is. God heeft zondaren lief. En hoewel ik niemand omgebracht en beroofd heb, was ik ook een zondaar, die door Jezus Christus vergeving kreeg en gered is. Hij geeft een ieder die in Hem gelooft redding en eeuwig leven." Ik citeerde voor hem het vers Johannes 3 : 16.

Ook de anderen stelden mij soortgelijke vragen.

Met deze mensen bracht ik zeven dagen door. Het waren wonderlijke, stralende, vreugdevolle dagen. Van vroeg tot laat waren er gesprekken over God, over de redding van zondaren. Ieder van de gevangenen nam het Evangelie en las het zelf. Er waren vele vragen over Christus, over het eeuwige leven, over mijn persoonlijke bekering, over mijn persoonlijke weg van het geloof in Christus en over het leven van ons als gelovigen. Er was geen spoor meer van een vijandige gezindheid ten opzichte van mij. Allen waren mij zeer welgezind. Ik kon nauwelijks geloven dat nog korte tijd geleden deze mensen zo wreed en boosaardig geweest waren. Ik verblijdde mij over wat God in hun harten gedaan had. Maar ik wist dat dit slechts het begin was.

Ik wil niet beweren dat al deze twintig mannen zich in mijn tegenwoordigheid bekeerd hebben, dat ze nieuwe mensen geworden zijn. Nee, dat kan ik niet zeggen; maar ik zag bij hen levendige interesse in het Woord van God en werkelijk dorsten naar het horen van het Woord van God.

Ik zag, hoe deze mensen gingen begrijpen en toestemmen dat zij zondaren, misdadigers waren. Niet omdat de politie ze op heterdaad betrapt en het gerecht ze schuldig

bevonden had. Nee, niet daarom. Maar omdat het Woord van God ze overtuigde ! Het kleine Markus-Evangelie had met een Goddelijk licht hun donkere misdadigershartes verlicht en ze vroegen zich af: "Hoe zullen we verder leven? Hoe zullen we verlossing vinden?" Ze kregen dorst naar een nieuw, rein geestelijk leven. Petro, die mijn landgenoot was, bleef urenlang in mijn buurt. Zijn hele leven had hij verknoeid met diverse misdaden. Zijn handen waren meerdere keren met mensenbloed bezoedeld geweest. Hij toonde nu veel interesse; hij vroeg mij over het leven van de gelovigen, over het leven van de christelijke jeugd. Hij vroeg mij naar mijn gezin en wilde weten of mijn vrouw en mijn kinderen ook in God geloofden.

Hij verbaasde zich erover dat de Sovjetmacht de gelovigen zo wreed vervolgde. "Jullie geloven toch in God. Waarom stoppen ze jullie dan in gevangenissen? Juist het omgekeerde had

moeten gebeuren: in de maatschappij hadden jullie kunnen helpen met de opvoeding van kinderen." Helaas heb ik alleen maar de naam van Pjotr onthouden.

Eén van de gevangenen vroeg mij: "Waarheen wordt je precies getransporteerd, weet je dat?"

"Nee", antwoordde ik, "mij wachten nog vijfjaar verbanning in het noorden van het gebied Tsjoemeni. Maar waar precies weet ik niet."

"Vergeet ons niet in je gebeden !" vroeg de man met de zwarte trui aan mij.

Toen op een keer de deur van de cel weer geopend werd, riep de bewaker mijn naam en beval: "Pak je spullen, bereid je voor op transport !"

"Tot ziens, Georgi", klonken de stemmen van mijn nieuwe celgenoten.

De bewaker verliet de cel na te zeggen dat ik vijf tot tien minuten kreeg om mijn spullen te verzamelen. Ik keek naar de gevangenen die rondom mij stonden en ik merkte plotseling een vurig verlangen direct voor hen te bidden. "Ik zou voor jullie willen bidden", zei ik.

Op dit moment kwam een gevangene haastig naar me toe en overhandigde mijn klein Evangelie. "Dank je wel, het was prachtig, dat wij in de gevangenis het Evangelie konden lezen", zei hij. Pjotr zag hoe ik het Evangelie in mijn plunjezak bij mijn ondergoed verstopte en zei plotseling bewogen: "Georgi, geef ons het Evangelie. Jij kent het ook zo, zonder het te bezitten, maar wij hebben het nu pas leren kennen. We zullen ermee in een kamp met zeer streng regime komen. Vffir ons liggen vijftien jaar verblijf in het kamp en velen van ons" en daarbij wees hij op de oude man, "hebben nauwelijks kans om de vrijheid terug te zien. Ze zullen daar in het kamp sterven. Wij hebben dit heilige Boek nodig. Laat het bij ons, schenk ons dit Evangelie !"

Wat moest ik doen? Het Evangelie was mij zo dierbaar. Vele jaren had ik het bij me gedragen in Siberische gevangenissen en kampen. Tijdens het transport heeft men geprobeerd het van mij weg te nemen; men dreigde het te verscheuren en soldaten van de wacht wilden het vernietigen in de gevangenenwagon. Het Evangelie had veel doorzoekingen doorstaan, maar nog steeds had de Heere het bewaard. Ik had het nodig, ik had het dringend nodig! Voor mij lag nog vijf jaar verbanning. In deze cel had het Evangelie zelfs mijn leven gered en zo wonderlijk op de harten van de gevangenen ingewerkt. O, hoe slecht kon ik er afstand van doen!

Voor mij echter stond Pjotr en hij smeekte met zijn blik: "Geef ons het Evangelie."

De man met de zwarte trui sprak haast profetisch: "Jouw God zal je nog veel Bijbels en Evangelieën sturen. Maar wij hebben geen mogelijkheid om aan een Evangelie te komen. Geef het ons. Dit is de enige Waarheid, die ik in mijn leven ontmoet heb."

Ik bemerkte een stem in mij die zei: "Geef hen het Evangelie, ze hebben het werkelijk dringend nodig!"

Ik opende mijn zak, haalde het Evangelie eruit en overhandigde het aan Pjotr. Maar nog meer handen strekten zich naar het Evangelie uit. Ik had nu echter nog erg weinig tijd,

de deur zou elk ogenblik weer open kunnen gaan en dan zou ik worden weggevoerd.

"Ik moet nog tijd hebben om in deze cel te bidden", dacht ik. "Bid voor mij Georgi", verzocht Petro.

"Voor mij ook", weerklonken de stemmen van de andere gevangenen.

"Heere, ik dank u voor het eeuwig Woord des levens, voor het heilig Evangelie en voor deze zielen, voor wie Gij de weg des levens opent."

Ondertussen werd met veel lawaai de deur geopend en de bewaker in de gang riep mijn naam.

Ik bad nog met mijn rug naar de deur: "Heere, in Uw handen beveel ik de zielen van deze gevangenen."

"Snel, schiet op !" schreeuwde de bewaker ongeduldig.

Ik greep mijn plunjezak, iemand gaf mij haastig een hand.

Stemmen weerklonken: "Tot ziens, Georgi, bid voor ons !" Toen de bewaker mij door de gangen van de gevangenis naar de transportcel leidde, bad ik verder in de geest voor deze mensen: "Heere, schenk hen nieuwe ontmoetingen met Uw dienstknechten, zet de arbeid aan deze zielen voort!" En hoewel vijf jaar verbanning in Siberië mij wachtten, dacht ik daar op dit moment niet aan. Ik was nog steeds onder de indruk van mijn verblijf in de cel met de moordenaars.

Hoe kostbaar was voor hun het Woord van God geworden. En het was eenvoudig een wonder, een Goddelijk wonder. Hun gezichten zag ik nog steeds voor mij: Pjotr; de man met de zwarte trui; de oude man met zijn ijle stem; andere gezichten. Hoe dierbaar waren ze nu voor mij ! Bij hun had ik niet alleen het kleine Evangelie gelaten, maar ook een deel van mijn ziel, van mijn geloof, van mijn vertrouwen.

Maar vóór mij lag nog een grote beproeving. Ik was nog steeds in de gevangenis in Novosibirsk. Dat was voor mij een moeilijke gevangenis. In deze stad was ik vijf jaar geleden, in maart 1974, gearresteerd en juist in deze stad, in deze gevangenis, moest ik vijf jaar later grote beproevingen doorstaan.

De bewaker bracht mij in de transportcel. Daarin waren geen britsen. Meer dan honderd gevangenen zaten dicht bij elkaar op de vloer in afwachting van hun verdere weg. Alleen bij het raam stond een kleine houten bank, waarop vijf à zes mensen zaten. Toen ik de cel betrad en de soldaat van de wacht de deur achter mij gesloten had, ging ik net als de anderen direct op de cementen vloer zitten en leunde met mijn rug tegen de stenen

muur.

Ik keek om mij heen: geen enkel bekend gezicht. Enkelen keken mij vluchtig aan; maar degenen die op de bank zaten en boven de anderen uitstaken, keken mij aandachtig en onderzoekend aan.

De gevangenis van Novosibirsk is een grote doorgangsgevangenis. Naar vijf richtingen gaan van hieruit de transporten verder: naar het oosten Oost-Siberië, naar het westen de Oeral, naar het zuiden Kazachstan, het Altaj-gebied en andere streken.

In de doorgangscel heerste voortdurende beweging. Sommige gevangenen werden in een cel gestopt en anderen werden op transport gezet. Het was net als op een station. En bovendien was de doorgangscel niet de enige in de gevangenis, er waren er nog enkele. In totaal waren er in de gevangenis een paar duizend gevangenen.

Nauwelijks was ik op de vloer gaan zitten, of één van de gevangenen aan het raam schreeuwde mij toe: "Zeg, wat kruip jij daar weg tegen de deur?" Hij vloekte hardop tegen mij.

Ik zweeg. Een andere, zijn buurman schreeuwde ook: "Ik ken dit type, die heeft geld. Zeg, kom hier !"

Ik zweeg opnieuw. Innerlijk bad ik: "Heere, wat is dat? Weer een beproeving ! O Jezus, weest Gij met mij."

Mij werd duidelijk dat de KGB-medewerkers die in de cel van de moordenaars niets tegen mij uit konden richten, nu hier in de doorgangscel een paar gevangenen van te voren tegen mij hadden opgehitst, nu echter voor geld.

Tot dusver was het in de cel lawaaierig geweest. Er werd druk gepraat, maar nu werd het stil. De beide gevangenen bij het raam stonden op van de bank, keken mij aan en schreeuwden: "Heb jij geld? Geef het liever vrijwillig hier !"

Ze wilden naar me toe komen, maar op de vloer zaten de gevangenen te dicht op elkaar. Ik stond ook op en zei: "Nee, ik heb geen geld."

"Kom hier, wat sta je tegen de deur te leunen? Je redt het toch niet, met tegen de deur te kloppen, we wurgen je !", schreeuwde de ene.

Nu stonden reeds tien mannen op die bij het raam op de bank en op de vloer zaten en allen riepen mij beledigingen toe. Eén van hen schoof de op de vloer zittende gevangenen uit elkaar, klom over hun handen en voeten, schold luid en vals en probeerde naar mij toe te komen. Toen vroeg ook ik de naast mij zittende gevangenen een beetje plaats te maken en begon mij er doorheen te worstelen, naar hem toe.

Eveneens luid zei ik: "Wat scheld je en beledig je mij, wie heeft je het recht daartoe gegeven? De KGB? Ik ben een gelovige,

een christen. Acht jaar ben ik al in gevangenschap ter wille van mijn geloof, maar de KGB laat mij ook hier in de gevangenis niet met rust. Wat wil je van mij?"

"Heb je geld?" vroegen enkele gevangenen, nu al rustiger en zachter.

"Ik ben een christen. In de gevangenis en in het kamp is geld de voornaamste oorzaak van vechtpartijen en moorden. Ik heb geen geld en ik zou het ook in de gevangenis niet willen hebben", verklaarde ik rustig.

De gevangene, die het eerst mij toegeschreeuwd had, zei nu op vredelievende toon: "Kom hier bij ons en ga op mijn plaats zitten." Zelf nam hij plaats op de vloer en ik ging op de bank zitten.

De storm was voorbij, de Heere had de woedende menigte gekalmeerd ! "Geprezen zijt Gij Heere, weer heeft U mij gered en de boze gedachten vernietigd", dankte ik mijn Heere in een stil gebed.

Spoedig werd ik met vragen overstelpt: "Vertel ons uitvoeriger waarvoor je in de gevangenis bent. Waarin bestaat je geloof? Vertel over de Bijbel, wat is dat voor een Boek?"

Ongeveer twintig minuten heerste er stilte in de cel. Allen luisterden aandachtig naar mijn verklaringen. Toen werd de deur van de cel geopend en ik werd met nog enkele andere gevangenen opgeroepen en voor transport weggeleid.

Eén van de gevangenen vroeg mij zacht: "Is het u allemaal erg moeilijk gevallen? Ze wilden u afranselen en een prop in de mond stoppen, zodat u niet zou kunnen schreeuwen. Ongeveer tien mannen hebben over u gesproken, nog vóór u in de transportcel werd binnengebracht. Ze wisten al, dat u zou komen. Iemand heeft ze gewaarschuwd of omgepraat. Ze spraken er onder elkaar over, dat u veel geld bij u zou hebben en dat het in uw jas genaaid zat. Maar ze wisten niet dat u een gelovige was. Hoe wonderlijk en knap hebt u zich van hen afgemaakt !" Enthousiast keek hij mij aan. Ik wist echter, dat het niet mijn verdienste was. Mijn Heere had het voor mij opgenomen.

Markus-Evangelie is daar in Siberië in een Sovjet-gevangenis achtergebleven.

Wat zou ervan geworden zijn? En hoe zou het verder gegaan zijn met de gevangenen in die moordenaarscel? De Heere Zelf zal voor hen zorgen. Ik ben ervan overtuigd, dat Hij andere dienstknechten naar hen toe zal brengen, die de aan hun ziel begonnen arbeid aan hun zielen zullen voortzetten. Maar daarvan zal ik pas horen wanneer ik in de hemel ben.

"Zegt u eens, had u geld in uw jas ingenaaid of niet?" vroeg hij mij.

"Natuurlijk niet, geld in de gevangenis, dat veroorzaakt eindeloze problemen", zei ik. Na de gebruikelijke doorzoeking in de gevangenis werden wij in de gevangenenwagon gestopt en in westelijke richting gereden. Vaarwel Novosibirsk, vaarwel gevangenis in Novosibirsk. Wat staat me te wachten? Heere, U alleen weet het . . .

Dat was op 19 april 1979 en op 27 april 1979 was ik al in New York, in de vrijheid. Het kwam volledig onverwachts.

Nu heb ik inderdaad veel Bijbels en Evangelieën en mijn kleine Markus-Evangelie is daar in Siberië achtergebleven.

Wat zou er van geworden zijn? En hoe zou het verder gegaan zijn met de gevangenen in die moordenaarscel? De Heere Zelf zal voor hen zorgen. Ik ben er van overtuigd, dat Hij andere dienstknechten naar hen toe zal brengen, die de aan hun ziel begonnen arbeid aan hun zielen zal voortzetten. Maar daarvan zal ik pas horen wanneer ik in de hemel ben.

Naschrift

Ongeveer twee maanden na aankomst van mijn gezin in Amerika werd in de Oekraïense Baptistengemeente in Chicago de volgende vraag aan mijn dochter Zjenja gesteld: "Wat heeft je in onze stad Chicago het meest aangesproken?" De vraag werd gesteld door een oude Oekraïense man, in aanwezigheid van enige honderden gelovigen.

Zjenja zweeg. Hij probeerde haar te helpen: "Wat heeft je het meest verbaasd in onze stad? De hoge flatgebouwen, auto's of iets anders?"

Toen antwoordde Zjenja: "Christelijke boekwinkels, schitterende kinderboeken die van de Heere Jezus vertellen, het grote aantal Bijbels en Nieuwe Testamenten."

Dat was de reactie van een kinderhart op de eerste indrukken in het Westen: Bijbels en boeken over Christus.

Wie in de Sovjetunie een Bijbel of een Nieuw Testament bezit, mag zich gelukkig prijzen. Ik kwam tot geloof in Christus in Siberië toen ik zestien jaar oud was. Pas zes jaar daarna kon ik, dankzij een gelukkige omstandigheid, een Bijbel krijgen, waarmee ik zeer gelukkig was. Voor die tijd gebruikte ik een Bijbel die ik van iemand geleend had, meestal voor één of twee weken. In het reusachtige land, waar ongeveer tweehonderdtachtig miljoen mensen wonen, kan men in geen enkele boekwinkel een Bijbel kopen. Als u naar een bibliotheek gaat en daar naar een Bijbel vraagt, zal men u er geen overhandigen. Natuurlijk kunt u in de bibliotheek een Bijbel lenen, echter alleen met een speciale vergunning van de KGB, om de Bijbel te lezen. En alleen dan, wanneer u een lezing met als thema 'Atheïsme' voorbereidt, of wanneer u journalist of schrijver bent en artikelen of boeken wilt schrijven, waarin u de Bijbel en de gelovigen bekritiseert.

Alleen in zulke gevallen zal men u een Bijbel overhandigen. Veel gelovigen hebben om deze reden het Nieuwe Testament en sommigen zelfs de gehele Bijbel, met de hand overgeschreven.

Ook ik heb gedeelten uit de Bijbel in een groot schrift overgeschreven in de tijd, dat ik er nog geen bezat.

Ik heb een dergelijke, met de hand overgeschreven Bijbel gezien: het waren drie dikke banden. Toen men de gelovige broeder die deze Bijbel overgeschreven had, een goede Bijbel met een duidelijk schrift in de Russische taal aanbood, een Bijbel die in het Westen gedrukt was, was hij daar diep door getroffen, maar hij reageerde zo: "Ik heb enige jaren aan het overschrijven van de Bijbel gewerkt en ik heb zeer veel gezegende minuten en uren in de omgang met de Heilige Schrift beleefd. Bij het overschrijven heb ik vaak gebeden, veel nagedacht over verschillende plaatsen van de Heilige Schrift. Daarom kan ik mijn met de hand overgeschreven Bijbel niet wegdoen."

Ja, de Bijbel is in mijn vaderland een groot goed. Ook in onze dagen, hoewel er nu al meer Bijbels in het land zijn, is het een grote schat. Toch blijft het gebrek aan Bijbels en Nieuwe Testamenten hoe dan ook erg groot.

Nu kunt u misschien begrijpen, waarom een vijftienjarig gelovig meisje, dat net uit de Sovjetunie naar het Westen gekomen was, helemaal geschokt werd door de overvloed aan christelijke literatuur. Zij was geschokt, toen zij de boekenplanken zag, die volgestopt waren met christelijke literatuur van de meest uiteenlopende inhoud. In het bijzonder was ze verbaasd over de christelijke kinderliteratuur, de christelijke kinderboeken met kleurige plaatjes.

Ik moet zeggen, dat ik zelf ook zeer verbaasd was over de rijkdom aan geestelijke literatuur. Niet alleen in christelijke boekwinkels, maar ook op Bijbelscholen, christelijke hogescholen/academies en christelijke universiteiten.

Telkens wanneer ik zulke instellingen bezoek, ga ik naar de bibliotheek en ben verwonderd over de hoeveelheid serieuze, diepgeestelijke literatuur. En hoe lijd ik dan bij de gedachte aan mijn Russische volk, van wie de Bijbel door de atheïsten werd afgenomen, terwijl het daarvoor niets in de plaats kreeg. Tientallen jaren bid ik reeds voor mijn volk, dat de Heere Zijn Woord, Zijn Evangelie zou sturen in zulke aantallen, dat een ieder in het land die het wenst, een eigen Bijbel en andere christelijke literatuur zou kunnen bezitten.

Niet alleen bid ik daarvoor, maar vele andere christenen in de Sovjetunie bidden al tientallen jaren om een geestelijke opwekking van het Russische, het Oekraïense en van alle andere volken in de Sovjetunie. Want alleen de Bijbel geeft antwoord op de vragen van heden, verleden en toekomst. Alleen de Bijbel geeft het enig juiste antwoord op alle vragen en opent de weg naar God, naar de Bron van het goede, de Bron van zegeningen, de Bron van Leven. Jezus Christus heeft gezegd: "Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven . . ."

In de jaren zestig heeft de Heere in de Sovjetunie onder de Evangelische Christenen en Baptisten een grote geestelijke opwekking gegeven. Veel gelovigen hebben daar om gebeden en ik geloof, dat in Gods ogen de gebeden van hen die in de jaren '30 en '40 om Christus' wil in gevangenis en strafkamp doodgemarteld werden, een bijzondere betekenis hebben.

Zij hebben voor een opwekking van hun volk gebeden en nu had de Heere hun gebeden verhoord.

Lange tijd was er in de Sovjetunie een grote geestelijke honger. De gelovigen hadden bijna geen Bijbels en Nieuwe Testamenten. In de eerste dagen na het begin van de opwekking werden gelovigen in verschillende steden en dorpen van het land werkelijk door de Heere aangemoedigd om methoden en mogelijkheden te zoeken, om zelf Bijbels en Nieuwe Testamenten te gaan drukken.

Er zijn in de Sovjetunie geen privé-drukkerijen; alle drukkertijen behoren aan de staat. Zij staan onder de bijzondere controle van de KGB. Zelfs kopieerapparaten en eenvoudige schrijfmachines staan onder toezicht van de veiligheidsbeambten. Men kan zonder toestemming van de autoriteiten geen enkel papier laten drukken in een drukkerij, men kan geen kopie op een kopieerapparaat maken als dat dokument, die tekst, niet eerst de censuur is gepasseerd.

Wanneer tijdens een huiszoeking bij een gelovige de meest eenvoudige schrijfmachine wordt ontdekt, wordt deze onmiddellijk in beslag genomen.

Alle vakmensen op het gebied van de polygrafie zijn bij de KGB geregistreerd en zij zullen hun kennis nooit aan derden doorgeven.

Wanneer gelovigen zich bijvoorbeeld tot hen gericht zouden hebben om hulp, dan zouden deze mensen uit de drukkerswereld dit zeker aan de KGB hebben meegedeeld.

Daarom waren de gelovigen gedwongen met ernst te bidden, tot de Heere te roepen om wijsheid en om zelfstandig de moeilijk te verkrijgen informatie op druktechnisch gebied te verzamelen en jarenlang geheime experimenten uit te voeren om drukmethoden te ontwikkelen.

Men heeft verschillende wegen uitgeprobeerd en uiteindelijk heeft de Heere één weg bijzonder gezegend. Hier moet bij gezegd worden, dat de gelovigen al aan het begin van de opwekkingsbeweging, in het jaar 1961, de zogenaamde hectografische vermenigvuldiging van teksten beheersten. Bij deze methode wordt de tekst met de hand met een speciale inkt geschreven en op een speciale massa overgebracht. Deze massa bestaat uit glycerine, houtlijm en gelatine. Dat wordt dooreen gemengd en verwarmd om het vloeibaar te maken. Het geheel wordt dan op een stuk glas gegoten, waarop na afkoeling een gummi-achtige massa ontstaat. Op deze massa wordt de tekst gelegd en de inkt zuigt zich erin. Daarna kan de vermenigvuldiging beginnen. Men legt er een blanco vel papier op, wat men licht op een rol papier aandrukt en neemt dan het blad papier eraf: een afdruk is klaar. Met deze methode kan men ongeveer honderd exemplaren, honderd afdrukken krijgen. Vandaar ook het woord 'hectograaf' wat nl. 'honderd' betekent. Op de vraag waar de gelovigen deze methode vandaan hebben, kan een interessant antwoord gegeven worden: in het begin van de jaren zestig kon men in het Museum van de Revolutie in Moskou bekijken, hoe de revolutionairen nog gedurende het tsarentijdperk hun pamfletten vervaardigd hebben.

En in dat museum zijn ook voorbeelden en beschrijvingen van het verloop van dat proces. Natuurlijk kon men in het museum niets opschrijven, dat zou te veel zijn opgevallen. Maar men kon wel alles bekijken, zoveel mogelijk onthouden en daarna controleren.

Of men het vandaag nog zo bekijken kan, is mij niet bekend. Maar de Sovjet-autoriteiten hebben er waarschijnlijk nooit aan gedacht, dat iemand nog eens op het idee zou komen, om wat de revolutionairen eens uitgevonden hadden, te herhalen.

Deze methode was de gelovigen dus reeds bij het begin van de opwekkingsbeweging bekend en met behulp daarvan werden liederenbundels met noten vervaardigd en ook korte vertellingen.

Na het ontstaan van de Raad van niet-geregistreerde Evangelie Christenen en Baptisten heeft men deze methode gebruikt om de mededelingen en brieven van de zogenaamde 'Initiativniki' op schrift te stellen.

Maar reeds in het begin van de jaren zestig werden op veel plaatsen experimenten uitgevoerd om te komen tot de ontwikkeling van een betere vermenigvuldigingsmethode. Toentertijd hebben we in Kiev bijvoorbeeld ook geëxperimenteerd met de vermenigvuldiging door stencils. Maar deze methode is bij ons toen niets geworden.

Ik ken een gelovige, die een zeer goede werktuigkundige en vakman is. Begin van de jaren '60 bezocht ik hem eens en hij liet mij een koffer zien, die vol met letters was. Deze letters had hij zelf uit ijzer opengevijld.

De letters worden normaal gesproken uit lood en andere mengsels gegoten. Maar hij had alles uit ijzer, uit hardmetaal gemaakt. Hij was er reeds enige jaren mee bezig geweest. Toen ik hem vroeg: "Wat wil je daarmee verder doen?" antwoordde hij: "Ik hoop een speciale pers te bouwen om boeken te kunnen drukken. Daarin wil ik dan deze letters plaatsen en daarmee proberen te drukken."

Tegelijkertijd heeft men echter ook nagedacht over de offset- methode, omdat dat de meest vooruitstrevende methode in die tijd was. Reeds in 1964 begon men daarmee te experimenteren. De Raad van niet-geregistreerde gemeenten stelde een bepaald bedrag voor experimenten beschikbaar. Van deze middelen werd een geheim laboratorium ingericht en daar begon men met de onderzoekswerkzaamheden.

Ik herinner me de broeder nog goed, die voor de financiën van de Raad verantwoordelijk was. Wanneer hij verslag uitbracht hoeveel duizenden roebels voor experimenten gebruikt waren, schudde hij iedere keer het hoofd en zei: "Broeders, de uitgaven zijn wel goed, maar tot nu toe hebben we nog geen enkele afdruk gezien !" Maar in het begin van 1966 werd door de Raad van niet-geregistreerde gemeenten een vergadering belegd en op deze bijeenkomst werd het eerste afgedrukte blad van het Nieuwe Testament getoond. Het was een goede, zwarte afdruk, met de offsetmethode uitgevoerd. Allen probeerden de kleur en zij gaf geen vlekken. Het was heel goed gedrukt. Toen zei de broeder, die altijd met het hoofd geschud had: "Wel, nu zien wij reeds de vruchten en de resultaten van onze uitgaven."

Enige anderen voegden daaraan toe: "En het resultaat van de gebeden, die al zo lang tot God zijn opgezonden !"

In het jaar 1966 werd bijna de gehele staf van de Raad gearresteerd; de broeders kwamen in verschillende strafkampen.

Ik was erg blij, toen ik van mijn familieleden een brief kreeg, waarin ze schreven, dat ze al een 'zwart Evangelie' gekregen hadden. Het was mij direct duidelijk, wat ze daarmee bedoelden: het was een Nieuw Testament, dat in de offsetmethode gedrukt was. Dat was natuurlijk een grote vreugde !

Toen ik in 1969 vrijkwam uit het strafkamp en na een operatie in Moskou was, ontmoette ik de voorzitter van onze Raad, Gennadi Kroetsjkov. We waren met z'n tweeën in een woning. We bespraken verschillende problemen. Eigenlijk was het onze eerste ontmoeting na de vrijlating uit het kamp.

Plotseling kwam iemand binnen en zei, dat er een gelovige gekomen was die dringend met ons wilde spreken.

Wij nodigden hem bij ons en hij zei het volgende: "Broeders, ik ben gekomen om verantwoording af te leggen over het werk van de drukkerij."

Hij noemde de plaats waar hij als leider van de gemeente werkzaam was en zei, dat er onder zijn leiding een hele groep

van gelovigen aan de ontwikkeling van drukmethoden werkte. Hij vertelde dat er al drie drukmachines vervaardigd waren, waarvan er echter nog maar één in werking was. Ook vertelde hij, dat een team van drukkers al een oplage van het Nieuwe Testament en een oplage van een liederenbundel vervaardigd had.

Wij wisten al van dit drukwerk af, men had het ons getoond. Maar wie het gedaan had en wie uit de Raad der gemeenten daaraan verbonden was, dat wist niemand, dat was een geheim. We waren benieuwd, wanneer we meer over deze hele geheime arbeid zouden horen.

Nu had deze broeder gezegd, dat hij was gekomen om zich te verantwoorden ! Hij vroeg ook wie nu verder dit werk zou moeten doen.

Broeder Gennadi Konstantinowitsj Kroetsjkov zei tegen hem: "Broeder, alsjeblieft, ga door met dit werk. In de toekomst zal de Heere je wel laten zien, wat er gebeuren moet." En deze broeder heeft ook in de daaropvolgende jaren veel gedaan op dit gebied.

Nu wil ik een voorbeeld geven, dat dient ter illustratie van de vele moeilijkheden, die zich bij de ontwikkeling van het drukken voordeden.

In de Sovjetunie bestaat geen enkele winkel, waar men drukinkt kan kopen. Het lukte echter de gelovigen de samenstelling van drukinkt te weten te komen. Zo besloot men het zelf samen te stellen. In een privéwoning begonnen enkele broeders te experimenteren. Er was vooral roet voor de drukinkt nodig en wel zeer veel. Twee broeders verbrandden in dit huis papier, maar dat gaf slechte resultaten. Daarna begonnen ze verschillende soorten stoffen: wol, katoen e.d. te verbranden. Toen 's avonds de vrouw des huizes van haar werk thuiskwam en de keuken binnenstapte, zag ze vanaf het plafond lange draden naar beneden hangen. Van de broeders kon ze alleen nog de ogen

zien, al het andere zat onder het roet. Maar ze waren grenzeloos gelukkig en lieten haar met vreugde een pan zien, die voor de helft met roet gevuld was. Ze zeiden, dat ze een hele week hadden geëxperimenteerd om roet van een goede kwaliteit te krijgen en nu hadden ze goede resultaten.

De vrouw des huizes schudde het hoofd, maar ook zij was blij, dat er nu eindelijk een methode gevonden was om roet te maken.

In het verdere verloop werd het roet met andere componenten vermengd en zo heeft men dan uiteindelijk drukinkt vervaardigd.

Deze broeders hebben zich verder niet meer met het 'roet winnen' beziggehouden. Ook vandaag nog zijn ze werkzaam in de gemeenten. Zij vervullen een geestelijke bediening, zij prediken het Woord Gods. Maar zij hebben aan de experimenten deelgenomen en daarmee aan de ontwikkeling van de drukmethode bijgedragen.

Nog in het strafkamp, toen men mij een in de geheime uitgeverij 'De Christen' gedrukt Markus-Evangelie overhandigde, was ik enerzijds blij. Aan de andere kant toch weer niet, want het papier was natuurlijk voor de kampomstandigheden niet zo geschikt. De geheime bergplaatsen zijn namelijk vaak vochtig en men moet het Evangelie in zijn jaszak of handschoen verstoppen. Natuurlijk gaan de bladzijden daarvan kapot: het papier trekt samen. Ik heb er indertijd al vaak aan gedacht dat het goed zou zijn een papiersoort te gebruiken dat niet door water of sneeuw aangetast wordt, zodat men bij een doorzoeking het snel in de sneeuw zou kunnen verstoppen en het er achteraf weer uit zou kunnen halen. Met andere woorden, je zou zo'n Evangelie praktisch overal in het kamp kunnen verstoppen, als het van zulk papier gemaakt is.

De Heere heeft zulke mogelijkheden gegeven, maar niet in de Sovjetunie. Hier in het Westen, in samenwerking met Stichting Friedensstimme 1, konden de Evangeliën van Markus en van Johannes op waterdicht papier gedrukt worden. Een deel ervan is reeds langs geheime wegen naar de Sovjetunie gebracht.

1. De realisatie van dit project is mogelijk geworden, mede door steun van de Gereformeerde Bijbelstichting (GBS), gevestigd te Dordrecht.

Momenteel wordt aan het Evangelie van Lukas gewerkt en, als de Heere het geeft, zullen ook het Evangelie van Mattheüs en andere delen van de Bijbel op zulk waterdicht papier worden gedrukt. En dat alles in zo'n klein formaat, dat men het eventueel in een luciferdoosje verstoppen kan. De Heere zij de eer, dat Hij het idee van een op plastic gedrukt Evangelie, heeft gezegend en dat het dankzij de materiële hulp en de gebeden van de christenen in het Westen, in Europa, Amerika, Australië en andere delen van de aarde mogelijk is geworden, grotere oplagen van deze kleine boekjes te laten drukken en ze de Sovjetunie binnen te brengen.

We hebben al foto's uit de Sovjetunie gekregen, waarop te zien is hoe gelovigen zich daarover verheugen. Hoe ze die kleine boekjes in hun handen nemen en er de Heere voor danken. Vele christenen verheugen zich over deze kleine boekjes, niet in het minst de kinderen en de oudere jeugd. Maar natuurlijk zijn ze het allermeest tot vreugde van die christenen, die om des Heeren wil in strafkampen lijden of in militaire dienst zijn. Het is Gods goedheid, en op deze plaats verdienen alle christenen van het Westen, die materieel geholpen en gebeden hebben voor het drukken van deze Evangeliën, een woord van hartelijke dank. Ook dank aan die christenen, die voor het transport van de kleine Markus- en Johannes-Evangeliën naar de Sovjetunie gezorgd hebben.

U wordt bedankt door de gevangenen en door alle gelovigen in de Sovjetunie. De Naam des Heeren zij verheerlijkt voor deze geweldige mogelijkheid. Laten wij allen er voor bidden dat we zo door middel van deze bediening aan de opwekking van het Russische volk en andere volken in de Sovjetunie deel kunnen hebben.

Maar terug naar de geheime drukkerij. Nadat de drukmethode uitgewerkt was en

drukinkt vervaardigd was, kon ook de gehele drukmachine geconstrueerd worden. Die is niet groot, tamelijk licht van gewicht, zeer gemakkelijk te transporteren, omdat men hem in kleine delen uit elkaar kan halen en het is niet gecompliceerd om ermee te werken.

Nadat de eerste oplagen van christelijke literatuur vervaardigd waren, kwam de vraag: hoe moeten de bladzijden gebonden worden? Maar deze vraag bleek gemakkelijker te beantwoorden, omdat het binden onder de gelovigen in het land al lang bekend was. Ze hadden al vele jaren lang de oude exemplaren van liederenbundels, Bijbels, Testamenten en christelijke tijdschriften steeds opnieuw ingebonden.

In het jaar 1968 hebben de gelovigen het eerste Nieuwe Testament in de Russische taal vervaardigd en in juni 1971 was het werk van de geheime drukkerijen zo ver gevorderd, dat men de officiële oprichting van een uitgeverij bekend kon maken. Ze kreeg de naam 'Christianin' wat 'Christen' betekent.

Natuurlijk verschilt uitgeverij 'De Christen' in principe van christelijke uitgeverijen in het Westen, waar men geheel open en vrij kan werken. Uitgeverij 'De Christen' kon noch de plaats van haar drukkerijen bekend maken, noch openlijk middelen voor het werk inzamelen.

De uitgeverij kon zelfs niet eens de namen van haar medewerkers noemen, want de KGB-beambten zouden direct de drukkerijen ontdekken en de medewerkers gearresteerd hebben. De oprichters van de uitgeverij 'De Christen' vonden het desondanks nodig, de staat in grote lijnen te informeren over het gebrek aan geestelijke literatuur, aan Bijbels en Nieuwe Testamenten en tegelijk de oprichting van de uitgeverij 'De Christen' bekend te maken.

In een mededeling die de uitgeverij in juni 1971 aan de regering stuurde, stond ondermeer geschreven: "Sinds enige tientallen jaren lijden de Evangelie Christenen en Baptisten aan een chronisch gebrek aan christelijke literatuur. Langs de normale weg kan men in ons land nergens dergelijke literatuur krijgen. Het schijnt ook onmogelijk te zijn haar in staatsdrukkerijen te laten vervaardigen, want de Raad der gemeenten heeft zich wat dit betreft reeds eerder tot u gericht, zonder echter een antwoord te krijgen.

Daarom zagen wij ons genoodzaakt zelfstandig, zonder hulp van staatswege, aan een drukmethode en aan de constructie van drukmachines voor het drukken van de noodzakelijke geestelijke literatuur te werken. Onze inspanningen werden beloond . . ." Verder schreven de gelovigen, dat zij de geestelijke literatuur niet zullen verkopen om winst te maken, maar dat de uitgeverij kan bestaan door de giften van gelovigen, zodat de door haar uitgegeven literatuur kosteloos wordt verspreid.

De uitgeverij heeft bekend gemaakt, dat zij van de kant van de gelovigen volledige erkenning geniet en hoewel de medewerkers door de Sovjetmacht vervolgd worden, ziet zij het als haar goed recht, geestelijke literatuur te drukken en onder de bevolking van de Sovjetunie, zowel gelovig als ongelovig, te verspreiden. Zij onderstreepte, dat zij nooit andere dan kerkelijke, christelijke literatuur zou uitgeven en dat zij de druktechniek en de tekeningen van de drukmachines aan niemand zou doorgeven.

De staatsautoriteiten van het land kunnen daar absoluut zeker van zijn: uitgeverij 'De Christen' zal nooit gebruikt worden voor de uitgave van anti-regeringsgezinde of anti-maatschappelijke boeken, pamfletten of proclamaties.

De medewerkers van de uitgeverij waren echter gedwongen deze mededeling aan de staat zonder hun naam en handtekening te versturen, omdat de KGB-beambten een verwoede strijd tegen christenen en de Bijbel voeren.

De Heere heeft het werk van uitgeverij 'De Christen' rijkelijk gezegend. Ondanks de hevige strijd van de regering tegen de christelijke uitgeverij heeft die al iets meer dan een miljoen boeken met geestelijke inhoud, Bijbels en Nieuwe Testamenten in het Russisch, Testamenten in het Oekraïens, Georgisch, Moldavisch, Duits, Ossetisch en in

veel andere talen van de Sovjetunie uitgegeven.

Vele liederenbundels met noten voor gemeentezang en voor koren zijn uitgegeven, daarenboven ook veel brochures en andere christelijke boeken.

In het jaar 1972 kon ook, speciaal voor gevangenen en voor soldaten, het Markus-Evangelie in miniformaat gedrukt worden.

Wat tot de uitvoering van dit idee het meest heeft bijgedragen, was het volgende: zomaar een gelovige heeft de uitgeverij de vier Evangeliën gegeven-. Zij waren nog aan het einde van de vorige eeuw in miniformaat gedrukt. De vier kleine boekjes waren zeer goed bewaard gebleven. Zelfs het doosje waarin ze alle vier als in één band verpakt waren, was heel gebleven. Deze vier kleine Evangeliën hadden een leren band met goud bedrukt. Op het moment dat wij ze zagen, werd ons duidelijk, dat het noodzakelijk was, er een nieuwe oplage van te drukken. Hoewel deze Evangeliën nog de oude Russische lettertekens hadden, was dat niet zo erg, want men kon alles lezen en de taal was ook niet te oud.

Ongeveer aan het begin van 1972 had ik een ontmoeting met één van de medewerkers van de uitgeverij 'De Christen'. Tot mijn blijdschap had ik toen de mogelijkheid als vertegenwoordiger van de Raad der gemeenten met de uitgeverij samen te werken.

Ik ontmoette regelmatig de medewerkers van de uitgeverij, besprak met hen het werk en hielp ook bij het vaststellen van de oplagen voor bepaalde boeken.

Juist in deze tijd hadden wij uit het Westen de drukplaten van 'De Christenreis' van John Bunyan gekregen en de broeders van de Raad der gemeenten hadden besloten een oplage van dit prachtige boek uit te geven.

Ik had dus een ontmoeting met een medewerker van de uitgeverij en vroeg hem: "Jij hebt natuurlijk het boek 'De Christenreis' gelezen?"

Hij antwoordde: "Ja, ik heb het gelezen, maar het is nu een zeer zeldzaam boek geworden; het is heel moeilijk om het te krijgen."

Toen vroeg ik hem: "Wat denk je ervan om het boek opnieuw te drukken?"

Hij antwoordde: "Dat is een heel mooie gedachte, maar waar vinden wij een exemplaar in de Russische taal dat in goede staat is, om daarvan een kopie te maken?"

"O", antwoordde ik, "daar heeft de Heere al voor gezorgd !" En ik liet hem een zware tas met de keurig ingepakte drukplaten voor het boek zien.

Toen hij ze zag, hilde hij bijna van vreugde en zei: "Dat is het, wat onze gemeenten heel erg nodig hebben !"

We baden samen, dat de Heere deze arbeid zou zegenen.

Op een zekere plaats was juist genoeg papier en bovendien hadden we de drukplaten, zodat we snel konden drukken. Ik zei tegen hem: "Wat denk je ervan om ook het Markus-Evangelie te drukken?"

De broeder antwoordde: "Als er maar genoeg papier is !" Daarop ik weer: "Bekijken jullie de zaak; misschien is er papier genoeg, want het Markus-Evangelie is maar klein."

En zo nam hij deze vier Evangeliën mee en de drukplaten. Niet veel later hebben de medewerkers van de uitgeverij zowel 'De Christenreis' in een oplage van enige duizenden exemplaren als ook enige duizenden Markus-Evangeliën gedrukt. 'De Christenreis' werd op verschillende plaatsen in het land ingebonden en in de gemeenten uitgedeeld. Het Markus-Evangelie werd echter op één plaats ingebonden.

Toen daarna een kleine stapel Markus-Evangeliën direct aan de leiding van onze Raad overhandigd werd, hielden wij ze als een grote schat in onze handen. Wij baden om een zegen over deze boeken en dachten eraan, dat ook wij deze Evangeliën binnenkort nodig zouden kunnen hebben, namelijk wanneer wij gearresteerd zouden worden. Want wij voelden, dat wij wegens de zaak des Heeren ook nog in de verre noordelijke Siberische kampen zouden kunnen belanden en dat deze Markus-Evangeliën ons daar

zouden kunnen bereiken.

Wij baden, dat de Heere de lezers ervan zou zegenen, zodat ze in handen van mensen zouden komen, die ze werkelijk nodig hadden.

En zo gebeurde het ook.

Toen ik gearresteerd werd, is ook mij een Markus-Evangelie overhandigd, net als aan vele anderen van mijn geloofsgenoten.

Georgi Vins (geb. 1928) is een van de bekendste slachtoffers van de christenvervolging in de Sovjetunie. Hij werd in 1966 veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf. Toen Vins in 1969 vrijkwam ontdekte hij dat een nieuw proces tegen hem werd aangespannen. Jarenlang leefde hij als een zwervende vluchteling, totdat in 1974 een nieuwe arrestatie volgde. Hij werd tot tien jaar veroordeeld. Aan zijn lijden, dat over de hele wereld bekendheid kreeg, kwam in 1979 een abrupt einde toen hij, op initiatief van president Carter, werd 'geruild' voor Russische spionnen.

Georgi Vins schrijft in dit eenvoudige getuigenis hoe door Gods wondere zorg, telkens weer een Evangelie bewaard bleef tijdens zijn laatste gevangenschap. Als een bron van troost vergezeldde het hem in kampen en gevangenissen en tijdens de verschrikkelijke transporten. Het gaf hem de mogelijkheid temidden van zware misdadigers het Woord te prediken.

Tenslotte liet hij dit - voor hem - zo kostbaar bezit achter in de cel die hij deelde met twintig moordenaars, als een laatste hoop ... .